

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska Institutionen
FEKN90, Företagsekonomi
Examensarbete på Civilekonomprogrammet
VT 2014

Bankers syn på revisionsberättelsen

– En studie om förekomsten av förväntningsgap och informationsgap

Författare

Tove Mårtensson

Jonna Persson

Handledare

Amanda Sonnerfeldt

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Bankers syn på revisionsberättelsen – En studie om förekomsten av förväntningsgap och informationsgap
- Seminariedatum:** 26 Maj 2014
- Ämne/Kurs:** FEKN90, Examensarbete på Civilekonomprogrammet, magisternivå, 30 hp.
- Författare:** Tove Mårtensson & Jonna Persson
- Handledare:** Amanda Sonnerfeldt
- Fem nyckelord:** Banker, förväntningsgap, informationsgap, revisionsberättelse och revisionsberättelsens utformning.
- Syfte:** Studiens syfte är att få ett svenskt perspektiv på hur behovet av en utökad revisionsberättelse ser ut, sett ur bankers perspektiv. Detta som ett komplement till de studier som gjorts på en internationell nivå till följd av de förslag som finns på att utveckla en ny utformning av revisionsberättelsen enligt ISA. Studien undersöker även hur förväntningsgapet och informationsgapet ser ut i Sverige från bankers sida, för att sedan jämföra deras uppfattning med revisorsprofessionens och därefter se om en utökad revisionsberättelse kan vara en lösning på dessa problem.
- Metod:** Uppsatsen har en induktiv ansats och består av kvalitativa semistrukturerade intervjuer med tre auktoriserade revisorer och tre banktjänstemän i kombination med en kvantitativ enkätundersökning med banktjänstemän.
- Teoretiskt perspektiv:** I uppsatsens referensram presenteras relevanta lagar och standarder på revisionsområdet såväl som standardsättares syn på förväntningsgapet och informationsgapet. I uppsatsens teoriavsnitt presenteras intressentteori, debatten kring revisionsberättelsen, förekomsten av informationsgapet och förväntningsgapet så som de kunnat konstateras i tidigare studier. Även möjliga åtgärder för gapen, presenteras genom tidigare forskning.
- Empiri:** I enkätundersökningen undersöks vilken information banktjänstemän har ett behov av i revisionsberättelsen. I intervjuerna med banktjänstemän och auktoriserade revisorer undersöks deras respektive syn gällande bankers förväntningar på revisionsberättelsen samt informationsbehov denna.
- Slutsatser:** Studien visar att det inte förekommer något betydande förväntningsgap mellan banker och revisorer i Sverige. Det finns dock ett informationsgap som grundar sig i ett informationsbehov från bankernas sida där information som inte förkommer i dagens revisionsberättelse efterfrågas. Enbart en förändring av revisionsberättelsens utformning kommer troligtvis inte att reducera förväntningsgapet mellan banker och revisorer, men kan eventuellt reducera informationsgapet.

Abstract

- Title:** Banks' view on the audit report – A study of the existence of the expectations gap and information gap
- Seminar date:** 26 May 2014
- Course:** FEKN90, Degree Project Master of Science in Business and Economics, 30 University Credit Points (30 ECTS)
- Authors:** Tove Mårtensson & Jonna Persson
- Advisor:** Amanda Sonnerfeldt
- Five key words:** Audit report, audit report design, banks, expectations gap and information gap.
- Purpose:** The purpose of this thesis is to examine the need for an extended audit report in Sweden, seen from bankers' perspective. This as a complement to studies made on an international level as a result of the development and proposition of a new audit report according to ISA. Further, this thesis examines what the expectations gap and information gap look like in Sweden, seen from the perspective of bankers, in order to compare their view with the perspective of the audit profession and see whether an extended audit report can be a solution to these gaps.
- Methodology:** The thesis has got an inductive approach and consists of qualitative semi-structured interviews with three authorized auditors and three bank officials in combination with a quantitative survey among bank officials.
- Theoretical perspectives:** The thesis's framework presents relevant legislations and auditing standards on the area as well as the standard setters' perspective on the expectations gap and the information gap. The theoretical framework in the thesis presents stakeholder theory, the debate regarding the audit report and the existence of the information gap and the expectations gap as it has been stated in previous studies. Also, possible solutions to narrowing the gaps are presented through previous research.
- Empirical foundation:** The survey examines which pieces of information bank officials feel a need for in the audit report. The interviews with bank officials and authorized auditors examine their views on the expectations on the audit report and the need for information in the report.
- Conclusions:** This thesis shows that there is no significant expectations gap between banks and auditors in Sweden. However, there is an information gap based on a need for information from the banks' point of view, where more information that is not included in today's audit report is aimed for. A change regarding the audit report will not alone reduce the expectations gap between banks and auditors, though possibly decrease the information gap.

Förord

Vi vill härmed tacka de personer som bidragit till denna studies genomförande.

Först och främst vill vi tacka de respondenter som ställt upp i vår enkätundersökning samt under våra intervjuer. Utan er hade denna studie inte gått att fullfölja.

Vi vill även tacka vår handledare, Amanda Sonnerfeldt, för den vägledning och den konstruktiva kritik hon bidragit med under terminens gång. Ett tack riktas även till de opponenter som under terminens granskningar kommit med synpunkter på vårt arbete.

Ett stort tack!

Lund, 15 Maj 2013

Tove Mårtensson

Jonna Persson

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag
ACCA	Association of Chartered Certified Accountants
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants
ASB	Auditing Standards Board
CAR	Commission on Auditors' Responsibilities
EC	European Commission (Europeiska kommissionen)
EFAA	European Federation of Accountants and Auditors for SMEs
EU	Europeiska Unionen
FAR	Branschorganisationen för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare
FEE	Fédération des Experts Comptables Européens
i.d.	Inget datum
IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
IFAC	International Federation of Accountants
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
ISA	International Standards on Auditing
MARC	Maastricht Accounting, Auditing and Information Management Research Center
SME	Small and Medium-sized Enterprise
SMP	Small and Medium Practices

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Internationell debatt.....	1
1.1.1.1 Europeisk debatt.....	3
1.1.2 Nationell debatt.....	4
1.2 Problemdiskussion	6
1.3 Frågeställningar	9
1.4 Syfte	10
1.5 Avgränsning	10
1.6 Disposition	12
2 Metod	13
2.1 Forskningsansats.....	13
2.2 Forskningsdesign.....	14
2.2.1 Forskningsstrategi.....	14
2.2.2 Litteratursökning.....	15
2.2.3 Enkätundersökning	16
2.2.3.1 Urval.....	16
2.2.3.2 Utformning.....	17
2.2.3.3 Utförande.....	18
2.2.4 Intervjuer	19
2.2.4.1 Urval.....	19
2.2.4.2 Utformning.....	19
2.2.4.3 Utförande.....	20
2.2.5 Primär- och sekundärdata	21
2.3 Metodutvärdering.....	21
2.3.1 Validitet.....	21
2.3.2 Reliabilitet.....	22
2.3.3 Metodkritik	23
2.3.4 Källkritik	25
3 Referensram	27
3.1 Revisorns Roll.....	27
3.2 Revisionskvalitet	28
3.3 Revisionsberättelsen.....	30

3.4 Förväntningsgapet	31
3.5 Informationsgapet	32
3.5.1 Åtgärder för att reducera informationsgapet.....	33
3.6 Kapitelsammanfattning	35
4 Teori	36
4.1 Revision.....	36
4.1.1 Revision i Sverige	37
4.2 Revisorns roll.....	38
4.2.1 Revisorns roll i Sverige	39
4.3 Revisionsberättelsen.....	40
4.4 Intressentteori	41
4.4.1 Managerial branch inom intressentteorin.....	41
4.4.2 Intressenters behov av revisionsberättelsen.....	42
4.4.3 Bankers behov av revisionsberättelsen	43
4.4.4 Svenskt perspektiv på bankers behov av revisionsberättelsen	44
4.5 Förväntningsgapet	44
4.5.1 Åtgärder för att minska förväntningsgapet	46
4.6 Informationsgapet	48
4.6.1 Åtgärder för att minska informationsgapet.....	49
4.7 Detaljerad eller kort version av revisionsberättelsen – olika effekter på gapen.....	51
4.8 Kapitelsammanfattning	52
5 Empiri	53
5.1 Enkät	53
5.2. Intervjuer med banktjänstemän	60
5.2.1. Förväntningar på revisorn och revisionen	61
5.2.2 Informationsbehov vid kreditgivning.....	62
5.2.3 Revisionsberättelsens utformning och användning vid kreditgivning.....	63
5.3. Intervjuer med auktoriserade revisorer	65
5.3.1 Förväntningar på revisorn och revisionen	66
5.3.2 Informationsbehov vid kreditgivning.....	69
5.3.3 Revisionsberättelsens utformning och användning vid kreditgivning.....	71
6 Analys.....	74
6.1 Vilka förväntningar har banker i Sverige på revisionsberättelsen?	74

6.2 Vilken information behöver bankerna i Sverige från revisorer för att kunna fatta beslut i finansiella frågor för ett företag?.....	75
6.3 På vilket sätt kan en ny utformning av innehållet eller strukturen i revisionsberättelsen bidra till att minska informationsgapet och förväntningsgapet mellan revisorer och banktjänstemän?.....	76
6.3.1 Förekomsten av förväntningsgapet.....	76
6.3.2 Förekomsten av informationsgapet	77
6.3.3 Revisionsberättelsens utformning.....	77
6.3.4 Möjliga åtgärder för att minska informationsgapet och förväntningsgapet.....	78
6.3.4.1 Utbildning	79
6.3.4.2 Utökat ansvar för revisorerna.....	79
6.3.4.3 Omdefiniera omfattningen av revisionen.....	80
6.3.4.4 Utökning av revisionsberättelsen	80
6.3.4.4.1 Jämförelse av föreslagen åtgärd mot gällande revisionsberättelse	82
7 Slutsats.....	84
7.1 Återkoppling till problemdiskussion och syfte	84
7.2 Slutsatser kring studiens frågeställningar.....	84
7.3 Reflektioner och förslag på vidare forskning.....	87
Källförteckning.....	89
Bilagor	94
Bilaga 1.....	94
Bilaga 2.....	100
Bilaga 3.....	102
Bilaga 4.....	105
Artikel.....	118

1 Inledning

I studiens inledande kapitel diskuteras bakgrunden till det problemområde som ligger till grund för studien. Därefter presenteras studiens syfte samt de frågeställningar som ska utredas under arbetets gång. Slutligen redogörs det för de avgränsningar som gjorts för studien samt den disposition som arbetet följer.

1.1 Bakgrund

De senaste åren har många händelser runt om i världen, exempelvis finanskrisen 2008 och företagsskandaler som Enron, Prosolvia och HQ Bank, lett till att fokus riktats på vikten av högkvalitativ finansiell rapportering. Enligt en rapport från IAASB (2011) har en konsekvens av denna typ av skandaler lett till att det har blivit viktigt att revisionskvaliteten ses över och förbättras så att förtroendet för revisorsprofessionen och syftet med revisioner ska kunna bibehållas.

Det pågår en debatt om huruvida den finansiella rapporteringen är tillförlitlig eller ej samt vilka förbättringar som kan göras i denna, dels från företagets sida men också från granskarnas sida. IOSCO (2009) menar att den finansiella rapporteringen i ett företag är en av de viktigaste faktorerna som ligger till grund för ett eventuellt investeringsbeslut. Därför är det också nödvändigt med en revision av de finansiella rapporterna, där syftet är att öka tillförlitligheten i materialet för de potentiella investerarna. För att kommunicera resultatet och eventuella tvivelaktigheter från den gjorda revisionen använder sig revisorerna av en revisionsberättelse. Det är därför av hög relevans att denna revisionsberättelse faktiskt kommunicerar den information som intressenterna har behov av samt att dess form och innehåll bidrar till att höja revisionskvaliteten, menar IOSCO (2009).

1.1.1 Internationell debatt

Huruvida dagens revisionsberättelse är ett effektivt medel för att kommunicera nödvändig information om den utförda revisionen till diverse intressenter är det några respondenter som i en rapport framtagen av IOSCO (2009), är tveksamma. Det förekommer funderingar kring att så som standardrapporten ser ut idag är det möjligt att den inte passar in i dagens samhälle där företagsklimatet har utvecklats till något väldigt komplext. Andra i IOSCOs (2009) urvalsgrupp

menar att den standardiserade revisionsberättelsen inte förmedlar några detaljer kring hur revisionen i bolaget gått till och inte heller kring vilka metoder som använts för revisionen. Detta menar respondenterna kan leda till att intressenter inte har något slutgiltigt värde av revisionsberättelsen.

Enligt ramverket som är framtaget av Vanstraelen, Schelleman, Hofmann och Meuwissen (2011) från MARC vid namn "A Framework for Extended Audit Reporting" menar författarna att det i omgångar under historiens gång pratats om att förändra revisionsberättelsen, eftersom det finns många frågetecken kring dess utformning. Senast var det finanskrisen 2008 som fick regelsättare att åter igen ta upp frågan kring en nödvändig förändring av revisionsberättelsen. Argumenten som funnits för att förändra rapporteringen, menar Vanstraelen et al. (2011), framför allt har varit att minska förväntningsgapet (förklaras vidare i kapitel 3.4) men på senare tid har det övergått till att huvudsyftet är att minska informationsgapet (förklaras vidare i kapitel 3.5).

Francis, Huang, Khurana, och Pereira (2009) menar att insikt i företagen är av stor ekonomisk vikt, eftersom det bidrar till bättre resursallokering. Detta väcker dock andra frågor i debatten, menar Murphy (2013): Hur pass mycket information ska allmänheten ha tillgång till och var går gränsen för vilken information revisorerna får ge ut? Är det verkligen rimligt att revisorn ska avslöja information om sin klient som betalar revisorn för att utföra revisionen? Är alltid revisorn lämplig att bedöma om ledningen fattat rätt beslut och har densamme kompetens nog att uttala sig om klientens framtidsutsikter och risker? Ramverket framtaget av Vanstraelen et al. (2011) menar att revisorer är medvetna om att deras syfte är att bistå allmänna intressen med revisioner. Av den anledningen är revisorerna också medvetna om att de måste förändra sitt arbetssätt om allmänheten kräver en förändrad finansiell rapportering för att förhöja nyttan av revisioner. Trots detta menar Vanstraelen et al. (2011) att det är omöjligt för revisorer att svara på samtliga krav som kommer från allmänheten. Revisorerna är trots allt bara en del av alla de olika parter som spelar roll för standardutformningen och de andra krav som finns på rapporteringen. I slutändan menar Vanstraelen et al. (2011) ändå att det måste påpekas att det faktiskt är ledningen i de olika bolagen som har ansvaret för att kommunicera rätt information till intressenterna och inte revisorerna eller några andra normgivare eller lagstiftare.

I en tidigare studie kom IAASB (2011) fram till att det finns en tydlig efterfrågan att från revisorernas sida bidra till ökad transparens genom att ge mer information kring granskningen av de finansiella rapporterna. Enligt IAASB (2011) förespråkas det en större förändring inom en snar

framtid framför en utdragen förändring över tid för att på bästa sätt möta intressenternas önskemål. Syftet med alla dessa förändringar är att i slutändan kunna stärka transparensen i all finansiell rapportering (IAASB, 2011). Vidare påpekar IAASB (2011) att lagstiftare och normgivare har en viktig uppgift i att se till att de uppdaterade finansiella rapporterna, efter kommande förändringar, bidrar med den information som intressenterna behöver.

1.1.1.1 Europeisk debatt

EC (2010) har uppmanat till debatt angående revisorns roll med anledning av den finansiella instabilitet som rått under det senaste decenniet. EC (2010) menar i grönboken "Audit Policy: Lessons from the Crisis" att revision, tillsammans med tillsyn och bolagsstyrning, ska vara grundstenarna till finansiell stabilitet. Genom revision menar EC (2010) att revisorerna ska uttala sig om det finansiella läget för företagen de granskar. Denna säkerhet ska minska risken för felaktigheter i de finansiella rapporterna vilket i sig leder till att kostnaderna för företagets misstag minskar. Dessa misstag kan annars leda till höga kostnader för företagets intressenter men också för hela samhället. EC (2010) menar att stabila revisioner leder till att återskapa förtroendet på marknaden samt att det bidrar till skydd av investerare och lägre kapitalkostnader för företag. Med detta sagt påpekar EC (2010) att revisorer har en viktig funktion att fylla och att det är viktigt att de blir stöttade av gällande lag för att utföra revisioner. Även här ses förväntningsgapet som ett stort problem och EC har därför startat en process för att finna de förändringar som behövs för att både revisionerna av företagen men också revisionsberättelserna ska uppfylla sina syften, skriver EC (2010).

Vad gäller revisionsberättelsen så menar EC (2010) att det är viktigt att definiera vilken typ av information som revisorn ska ge företagets intressenter. Detta innebär inte att det endast är aktuellt att se över revisionsberättelsen utan även att undersöka om det finns något ytterligare sätt för revisorn att kommunicera mer information kring revisionen. EC (2010) menar att för intressenternas skull så är det optimalt om revisorn kan garantera så hög säkerhet som möjligt för de finansiella rapporterna. Därför vill EC undersöka om det är möjligt att gå tillbaka till att revisorn gör ett starkare uttalande kring företagets balans- och resultaträkning och lägger mindre fokus på hur företagets interna system fungerar. Dessa områden ska huvudsakligen skötas av ledningen och främst ingå i den interna revisionen av bolaget, menar EC (2010).

De europeiska organisationerna FEE och EFAA ställer sig båda positiva till förbättringar av rapporteringen från revisorer, enligt organisationernas kommentarsbrev till IAASB (FEE, 2012;

EFAA, 2012). Enligt EFAA (2012) är det viktigt att nyttan av revisionen klart och tydligt framgår av revisionsberättelsen för SMEs och FEE (2012) uppmuntrar till förändringar av revisorns rapportering som kan leda till att användarvänligheten, relevansen och det informativa värdet ökar. EFAA (2012) uppmanar dock IAASB att inte låta nya regler påverka SMEs negativt, eftersom de är betydligt mer beroende av förhållandet mellan kostnaden för förändringarna och nyttan av dem än vad större företag är. Dessutom är det på många ställen runt om i Europa frivilligt med revision för mindre bolag (EFAA, 2012). FEE (2012) påpekar också särskilda förutsättningar för förändringar och menar framför allt att det är viktigt att vara försiktiga då förändringar genomförs så att inte förväntningsgapet ökar istället för att minska. Förbättringar borde bara göras om de med säkerhet möter intressenters efterfrågan och ökar revisionskvaliteten, det vill säga ”genom att tillhandahålla bättre information i motsats till endast mer information” (fri översättning) (FEE, 2012, s. 1).

FEE (2012) uppmanar också IAASB att samarbeta med EUs instanser för att säkerställa att de föreslagna förändringarna sker på en internationell nivå. Risker finns annars, enligt FEE (2012), att det kommer två olika förslag på utformningen av revisorns rapportering. I så fall skulle det kunna bli både kostsamt och även bidra till att transparensen förstörs för användarna av revisionsberättelserna.

1.1.2 Nationell debatt

Även i Sverige pågår debatten kring revisionskvaliteten. I FARs vitbok på ämnet ”Revisionsberättelse – startskottet för ett angeläget lärande” (2013a) diskuteras att en god revision sällan uppmärksammas medan en bristande revision ofta leder till stort medialt fokus. Detta grundas i det klassiska förväntningsgapet som FAR (2013a) menar i stor del är en konstruktion inom branschen. Detta gap har, enligt FAR (2013a), uppstått genom att branschen har en bild av vad de gör medan allmänheten har en annan. FAR (2013a) menar dock att, eftersom hela revisionsbranschen bygger på förtroende måste professionen därför arbeta med att upprätthålla och ständigt förbättra detta. Det är också vikten av förtroendet för professionen som är en av grundpelarna till den lagstiftning som finns på området i Sverige idag. Adam Diamant (FAR, 2013a), chefsjurist på Revisorsnämnden, kommenterar det förslag som kommit från EU på att mer information kring revisionerna ska förmedlas i revisionsberättelserna. Diamant menar att denna moderna syn innebär att revisorn ska informera kring hur den interna kontrollen i bolaget fungerar

samt hur framtidsutsikterna ser ut i bolaget. Detta till skillnad från dagens revisionsberättelse som fått mycket kritik för att vara för standardiserad. FAR (2013a) menar med anledning av detta att branschens dilemma, som grundar sig i den okunskap som finns kring revisorers arbete, är att förmedla både ansvar och förtroende men också att faktiskt visa vad man levererar.

FAR (2013b) säger sig över lag vara positiva till de förändringar som är på förslag inom EU och förklarar i sitt kommentarsbrev till IAASB att de förstår att det finns en efterfrågan på att revisionsberättelsen ska vara mer informativ. FAR (2012) menar också att de förstår att den senaste finanskrisen och den utveckling som skett där marknaden blivit mer komplex och global, kräver förändringar i hur revisorerna kommunicerar de utförda revisionerna. FAR (2012) menar bland annat att, med tanke på en tydlig efterfrågan, är det rimligt att revisorn ska kommunicera mer information kring företagets going concern-möjligheter. Dock är även FAR (2012) oroliga att en sådan förändring kan bidra till att förväntningsgapet ökar istället för att minska. FAR (2012) menar nämligen att det finns en risk att användare inte förstår graden av dessa uttalanden samt grunderna för uttalandena. Därför rekommenderar FAR (2012) att riskerna med de förändringar som föreslås nog ska övervägas innan de blir verklighet.

FAR (2012) menar också att det måste beaktas att användare av revisionsberättelser i SMEs har andra informationsbehov än vad användare av revisionsberättelser för publika bolag har. Det är därför viktigt att IAASB lyssnar på de behov som finns för revisionsberättelser i SMEs så att en eventuell förändring inte leder till att den ISA som ska följas inte kan appliceras på SMEs. FAR (2012) förklarar att användare av SMEs revisionsberättelser ofta efterfrågar en enklare variant av revisionsberättelse än den som ISA förespråkar.

Det råder dock skiljaktigheter inom branschen i Sverige vad gäller förändringar av revisionsberättelsen. Dan Brännström, generalsekreterare för FAR, väckte frågan kring en utökad revisionsberättelse under 2007 och sade att ”frågan är om det finns något, förutom möjligtvis ljuset, som färdas så snabbt som ett rubbat förtroende” (Brännström, 2007). Med detta menade Brännström (2007) att om intressenterna vill ha ut mer av revisionen för att få ökat förtroende för professionen så borde en övervägning göras kring att utveckla revisorns rapportering. Peter Öhman (2007), ekonomie doktor vid Mittuniversitetet, menade som svar till den väckta debatten att det i alla fall är ett steg i rätt riktning att professionen visar en vilja att möta intressenters efterfrågan och öka transparensen. Sten Lundvall (2008), auktoriserad revisor, menade dock att den information

som ska ligga till grund för investeringsbeslut bör kommuniceras i årsredovisningen och inte i revisionsberättelsen och därmed av ledningen istället för av revisorerna. En av anledningarna till detta ställningstagande menar Lundvall (2008) beror på att det finns en problematik i att införa frivillig rapportering i revisionsberättelsen, eftersom det kan leda till att viktiga uttalanden inte blir lika tydliga eller helt och hållet missas av läsaren.

När debatten återupptogs under 2012 menade Dan Brännström och Lennart Iredahl (2012a), revisionspecialist på FAR, att den föreslagna ändringen av revisionsberättelsen på EU-nivå kan leda till att den nya utformningen av revisionsberättelsen blir alltför komplex och svår att förstå för läsaren. Det kan i så fall leda till att användbarheten av revisionsberättelsen bland intressenterna kommer att försvinna eller åtminstone minska. Brännström och Iredahl (2012b) menar dock att det är tydligt att revisionsberättelsen behöver en förändring då det måste bli enklare för läsaren att dels hitta men också att förstå de uttalanden som revisorn gör. Detta håller Siv Berlin (2012), före detta auktoriserad revisor och styrelseledamot i FAR, inte med om. Berlin menar nämligen att ”Återigen är vårt viktiga verktyg revisionsberättelsen i farozonen! Den har upprepade gånger utsatts för allvarliga sabotage från en obestämd omvärld, men den här gången sker attacken med det grävsta artilleriet” (Berlin, 2012). Enligt Berlin (2012) är en omformulering av revisionsberättelsen ingen lösning på att undvika ekonomiska katastrofer utan Berlin menar istället att det bästa sättet att tillmötesgå intressenternas informationsbehov är genom en kort, tydlig och lättläst revisionsberättelse där eventuella anmärkningar är enkla att hitta. Som tillägg i debatten, menar Urban Engerstedt (2012), tidigare chefsjurist på FAR, att förändringar inom revisionsberättelsens innehåll och utformning inte är något nytt. De föreslagna förändringarna är därför förmodligen eftertraktade för att göra revisorns rapportering mer relevant och anpassad efter intressenternas olika behov och förväntningar. Engerstedt (2012) menar vidare att branschen genom åren har ställts inför diverse olika utmaningar som hanterats på ett ”konstruktivt och affärsmässigt mycket bra sätt” (Engerstedt, 2012) och är därför positivt inställd till branschens förmåga att kunna anpassa sig även denna gång om en förändring kommer att behövas.

1.2 Problemdiskussion

Mellan 1948 och 1988 var den standardiserade revisionsberättelsen i USA relativt oförändrad, berättar Miller, Reed och Strawser (1993). Ändå uttrycktes det under denna period oro kring att användare möjligen misstolkar de uttalanden som revisionerna gör, vilket ledde till att noggranna

revideringar av revisionsberättelsen övervägdes av olika organisationer. Försök till en förändring av denna misslyckades dock (Miller, Reed & Strawser, 1993). CAR (1978) hittade flera brister i den amerikanska versionen av revisionsberättelsen som sågs som hinder för revisorn för att kunna kommunicera med intressenterna. CAR (1978) menade bland annat att de standardiserade orden som användes hade lett till att revisionsberättelsen sågs som en standardtext, som på grund av sin standardisering inte lästes noggrant. CARs (1978) förslag blev att revisionsberättelsen tydligt skulle beskriva revisorns arbete samt att tydligt redogöra för revisorns och ledningens roller respektive ansvarsområden. Tidigare forskning visade, enligt Miller, Reed och Strawser (1993), nämligen att den gamla utformningen av revisionsberättelsen inte var tydlig nog.

Diskussionerna på internationell nivå var inte helt olika diskussionerna på nationell nivå i Sverige. För att lösa de problem som fanns och för att stänga det förväntningsgap som rådde kom AICPA med en förändrad revisionsberättelse som i USA skulle användas från ingången av 1989, skriver Engerstedt (2012).

I Sverige påbörjade FARs revisionskommitté så småningom arbetet med en möjlig förändring genom att först direktöversätta den amerikanska varianten och därefter anpassa den efter de specifika regler som fanns i Sverige, däribland kraven på förvaltningsrevision. Efter mycket arbete presenterades ett första utkast till en ny revisionsberättelse i slutet av 1989. Detta förslag blev både hyllat och kritiserat, menar Engerstedt (2012). Kritiken som riktades mot förslaget grundade sig främst i att det skulle vara svårare att se avvikande uttalanden i den långa text som det nya förslaget på revisionsberättelsen skulle innebära. Dessutom skriver Engerstedt (2012) att det fanns många som menade att den gamla revisionsberättelsen hade fungerat bra och att det därför inte fanns någon anledning till förändring. Med denna kritik i ryggen arbetade revisionskommittén vidare med förslaget som 1998 lanserades som den nya, utvidgade revisionsberättelsen. Denna omarbetade version fanns sedan kvar till 2004 då Revisionsstandard infördes i Sverige och därigenom en ny utformning av revisionsberättelsen.

Även internationellt tröttnade användarna i mitten på 00-talet på den långa versionen av revisionsberättelsen (Porter, ÓhÓgartaigh & Baskerville, 2009). Kritiker, speciellt i Storbritannien, var emot standardiserade revisionsberättelser och tyckte att de var för långa och för standardiserade. Dessutom menar Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) att kritikerna ansåg

att revisionsberättelserna innehöll för lite information om företaget. All denna kritik mot den långa formen av revisionsberättelsen ledde till att revisionsberättelsens värde ansågs vara lågt, skriver Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009). Aktuella undersökningar av bland annat IAASB (2011) och Mock, Bédard, Coram, Davis, Espahbodi och Warne (2013) visar även de att det finns en önskan från intressenter att revisionsberättelsen ska bli mer informationsrik och innehålla fler upplysningar om företaget samt den utförda revisionen. Detta för att underlätta beslutsfattande och få en bättre uppfattning gällande kvaliteten på revisionen, menar IAASB (2013).

Engerstedt (2012) berättar vidare att trots en ny utformning av revisionsberättelsen i Sverige, under 2004, användes denna form på revisionsberättelsen inte särskilt länge. Från och med utgången av 31 december 2010 är det nämligen ISA 700 eller 705 som ska tillämpas, vilket innebär ytterligare ett nytt format på revisionsberättelsen. Den förändring som kom med ISA 700 och 705 är, enligt Engerstedt (2012), det största steg som tagits i utvecklingen av revisionsberättelsen.

Över lag har revisionsberättelsens utformning utvecklats till att i dagsläget vara i stort sett standardiserad. Detta har ansetts bra ur ett jämförbarhetsperspektiv. Samtidigt förklarar Vanstraelen et al. (2011) att revisorerna, till viss grad, måste anpassa sig efter allmänhetens önskemål för att förtroendet för dem ska upprätthållas. Som invändning till detta har det, enligt Vanstraelen et al. (2011) diskuterats hur mycket information en revisor kan ge ut om företagen utan att bryta mot sin tystnadsplikt samt om det verkligen är revisorn som ska vara ansvarig för att ge denna ytterligare information. Problematiken med en mer detaljerad revisionsberättelse, sett ur revisorernas synvinkel, är också att en mindre insatt läsare kan bli förvirrad av detaljerna och på grund av det få svårt att se helhetsbilden, menar Mats Olsson, FAR:s representant i IFAC:s SMP-kommitté, i Lennartssons (2013) artikel.

I diskussionerna återkommer frågan kring förväntningsgapet, som Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) menar varken är nytt eller geografiskt begränsat. Däremot finns det, enligt Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009), studier som bekräftar existensen av gapet i olika länder. Detta gap är enligt IAASB (2011) och Porter (1993) i mångt och mycket orsaken till missförstånden mellan revisorn och allmänheten. Förväntningsgapet tillsammans med informationsgapet, som IAASB (2011) påpekar som ytterligare ett problem, utgör ett hot mot revisionsyrket. Detta på grund av att ju fler förväntningar på revisorerna som allmänheten inte

anser vara uppfyllda, desto mindre blir trovärdigheten för revisorsprofessionen, menar Lee, Ali och Bien (2009).

Flint (1988) menade i slutet av 80-talet att det stora dilemma för revisorer är att de har en plikt att kommunicera men också en plikt att vara tydliga och precisa. Problemet, menade Flint (1988), ligger i att revisorer på ett effektivt sätt måste kommunicera den utförda revisionen till personer med begränsad eller ingen teknisk förståelse. Utöver det måste revisorerna uttrycka sig med sådan teknisk precision att det tydligt framgår vilka avvägningar som gjorts samt vilka begränsningar som finns i den genomförda revisionen. Utöver det skiljer det mycket i den tekniska förståelsen bland de olika intressenterna. Revisorer måste alltså uppfylla sina professionella krav men samtidigt måste de göra sig så förstådda som det bara går för de intressenter som har minst kunskap om revisionsarbetet, förklarar Flint (1988).

I Sverige råder det delade meningar i frågan om att förändra revisionsberättelsens utformning igen. Mats Olsson, menar i Lennartssons (2013) artikel, att kritiken till den nya utformningen av revisionsberättelserna grundar sig i att jämförbarheten mellan företag riskerar att minska och även att det finns vissa risker då revisorerna ska uttala sig om företagets going concern-möjligheter. Bo Hjalmarsson, ordförande i FARs policygrupp för revision, menar dock i Lennartssons artikel (2013) att Sverige är ett land som har bra förberedelser inför de eventuella förändringarna. Detta då revisorn här redan håller ett tal på bolagsstämman om vad som varit väsentligt och anmärkningsvärt i revisionen och det är i princip vad IAASB vill att revisorerna för börsnoterade bolag ska skriva i sina kommande revisionsberättelser.

1.3 Frågeställningar

Med bakgrund i problemdiskussionen ovan kommer denna studie rikta in sig på problematiken kring revisionsberättelsen samt förväntningsgapet och informationsgapet mellan revisorer och intressenter till företag. De frågor som studien ska undersöka är:

- Vilka förväntningar har banker i Sverige på revisionsberättelsen?
- Vilken information behöver bankerna i Sverige från revisorer för att kunna fatta beslut i finansiella frågor för ett företag?

- På vilket sätt kan en ny utformning av innehållet eller strukturen i revisionsberättelsen bidra till att minska informationsgapet och förväntningsgapet mellan revisorer och banktjänstemän?

1.4 Syfte

Denna studie syftar till att få ett svenskt perspektiv på hur behovet av en utökad revisionsberättelse ser ut, sett ur bankernas perspektiv. Detta som ett komplement till de studier som gjorts på en internationell nivå till följd av de förslag som finns på att utveckla en ny utformning av revisionsberättelsen. Studien syftar också till att undersöka hur förväntningsgapet samt informationsgapet ser ut i Sverige ur ett användarperspektiv, för att sedan jämföra detta med professionens ställning i frågan. Som tidigare nämnts har förväntningsgapet och informationsgapets existens kunnat konstateras internationellt, vilket gör att det är av hög relevans att undersöka detta även i Sverige. Detta då det finns förutsättningar i de svenska nationella reglerna som skiljer sig från de internationella perspektiven på rapportering från revisorerna. Dels genom den förvaltningsberättelse som finns i Sverige och dels genom revisorns närvarande vid bolagsstämman där revisorn informerar om revisionen. Med anledning av dessa nationella avvikelser är det därför möjligt att förväntningsgapet i Sverige inte ser likadant ut som det gör internationellt.

Syftet med att göra undersökningen ur bankers perspektiv är för att de är en primär intressent till företag som i många fall är avgörande för företagets existens. Banker granskar regelbundet finansiell information från företag och borde, sett till de risker de tar vid exempelvis kreditgivning, ha ett stort intresse i hur revisorernas genomförda revision kommuniceras till företagets intressenter på ett effektivt och riktigt sätt. Förhoppningen med denna studie är att den ska leda till ökad kunskap på området och att studien ska kunna bidra till fortsatt forskning.

1.5 Avgränsning

Den utförda studien har avgränsats till att endast omfatta Sverige men dock även Europa i den mån det har påverkat utvecklingen i Sverige. Det har gjorts studier på området internationellt, men inte lika många som behandlar hur det ser ut i Sverige. I studien tas det dock hänsyn till de diskussioner och den forskning som skett internationellt. Det har förekommit motsvarande reformer och

förändringar i USA vad gäller revisionsberättelsen men dessa studeras inte i närmare detalj i denna studie.

Vidare har studien begränsats till banker som intressenter och användare av revisionsberättelsen. Med banker avses i denna studie universalbanker och sparbanker som erbjuder ett brett spektrum av tjänster till företag. Att studien riktar sig till just banker beror på att de ofta utsätter sig för stora risker då de gör affärer med företag. Därför borde bankerna lägga stort fokus på att granska företag och dess räkenskaper innan de ingår affärer och har därför bra insikt i vilken typ av information som är väsentlig för att få fram ett bra beslutsunderlag.

Studien har avgränsats till att gälla aktiebolag men har det har inte tagits någon hänsyn till de skillnader som finns i regelverken beroende på om det är ett publikt eller privat bolag alternativt ett större bolag eller ett SME. I studien syftar användandet av termen "företag" och "bolag" till alla bolag oavsett storlek. Vidare har studien fokuserat på revisionsberättelser utan anmärkningar och därmed inte tagit hänsyn till de speciella regler som gäller då revisorer skriver avvikande revisionsberättelser. Vid de intervjuer och den enkätundersökning som genomförts har endast svenska revisionsberättelser beaktats.

1.6 Disposition

2 Metod

I detta kapitel presenteras de forsknings- och undersökningsmetoder som använts för att undersöka studiens syfte samt forskningsfrågor. Inledningsvis beskrivs den forskningsansats och den forskningsdesign som använts. Kapitlet avslutas sedan med en metodutvärdering.

2.1 Forskningsansats

För att genomföra studien har en induktiv forskningsansats använts. Som Jacobsen (2002) beskriver denna typ av ansats har även i detta fall empirisk data samlats in och sedan analyserats för att komma fram till ett resultat. Detta resultat har sedan jämförts med befintlig teori på det valda området. Anledningen till att den induktiva metoden har valts är för att det som är intressant och relevant i syfte att undersöka studiens forskningsfrågor är vad de valda respondenterna till både enkät och intervjuer har för erfarenheter och professionella åsikter i frågorna. Därefter jämförs banktjänstemännens och revisorernas perspektiv med den teori som finns på området. Detta görs för att se om det finns några skillnader eller samband vad gäller önskemål och behov av utformningen av revisionsberättelsen samt för att se hur förväntningsgapet och informationsgapet ser ut på nationell nivå.

Metodvalet för studien har även inslag av en deduktiv ansats, vilket Bryman och Bell (2013) menar är vanligt förekommande vid användandet av induktiv metod. I denna studie är de deduktiva inslagen dels att teori lästs in i förväg för att finna aktuella problemområden och för att därefter läsa på om det valda området. Det finns också deduktiva inslag i att den enkät som använts till insamlingen av det empiriska materialet bygger på upptäckter i två tidigare gjorda studier. Anledningen till att enkäten baserats på tidigare studier är för att få jämförbara resultat vad gäller informationsgapet och förväntningsgapet, då en del av syftet med denna studie är att få ett svenskt perspektiv på det som tidigare undersökts på internationell nivå.

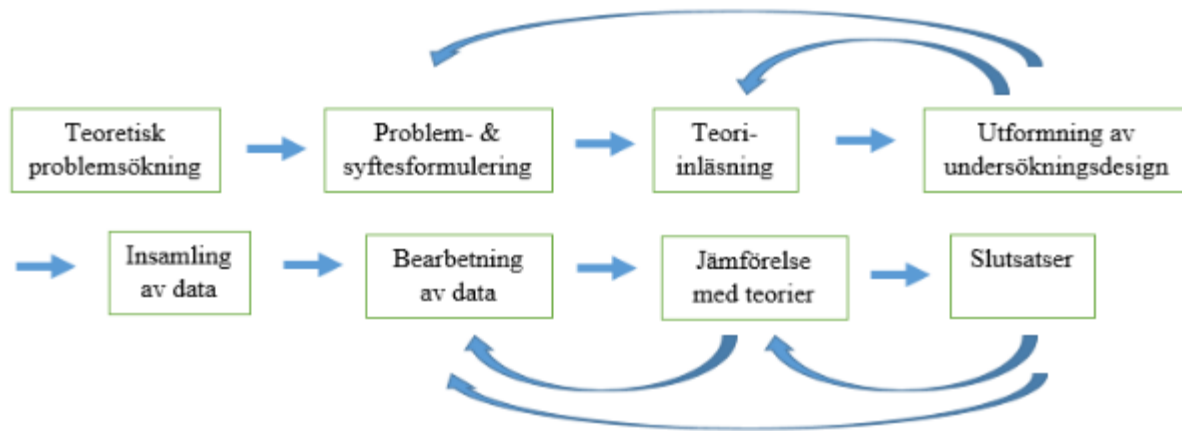

Illustration av studiens forskningsansats

2.2 Forskningsdesign

2.2.1 Forskningsstrategi

För att uppnå önskvärd omfattning av den empiriska studien och därigenom få akademisk höjd i det resultat som framkommit har en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod använts. Den kvantitativa metoden, som enligt Bryman och Bell (2013) bygger på insamling av numeriska data med utgångspunkt i en deduktiv ansats, presenteras i studien av en enkätundersökning. Anledningen till att den kvantitativa metoden valts för enkätundersökningen är för att kunna se om det finns några generella samband bland respondenterna. De generella sambanden har sedan jämförts med de generella samband som kunnat påvisas internationellt. Om enkätundersökningen istället hade gjorts med kvalitativ metod hade resultatet blivit svårtolkat och ojämförbart då det hade blivit problematiskt att väga alla åsikter mot varandra. Istället har en kvalitativ metod valts för att undersöka resultaten från enkätundersökningen på djupet genom intervjuer. Liksom Bryman och Bell (2013) beskriver den kvalitativa metoden som insamling av icke-numerisk data med utgångspunkt i induktiv ansats, har det även sett ut i denna studie. Orsaken till att intervjuerna utförts som komplement till enkätundersökningen är dels för att få djupare förståelse för varför enkätrespondenterna har resonerat som de gjort men också för att få revisorernas perspektiv på forskningsfrågorna.

Den kombinerade metod som valts för denna studie ligger som grund till det triangulerande angreppssättet som använts för att applicera de båda metodvalen på studien. Angreppssättet innebär att den ena forskningsstrategin ligger till grund för att dubbelkontrollera resultaten från den andra forskningsstrategin (Bryman & Bell, 2013). Det vill säga att för denna studie har enkätundersökningens resultat legat till grund för och stämts av mot de intervjuer som sedan utförts. Syftet med detta har varit att kunna tolka de mönster som framkommit i enkätundersökningen samt att skapa en djupare förståelse för bakgrunden till svaren i enkäten.

Genom att genomföra en kombinerad metod har större tyngd tillförts studiens resultat. Den kvantitativa metoden har medfört möjligheten att generalisera samband från de svar som erhållits med utgångspunkt i den urvalsgrupp som valts för enkätundersökningen. Vidare har intervjuerna genomförts för att få mer detaljerad information som komplement till enkätundersökningens generaliseringar, vilket gett ett resultat där olika perspektiv kunnat vägas in.

2.2.2 Litteratursökning

För att finna relevant forskning och teorier att grunda studien på har litteratursökandet utförts med hjälp av resurser som finns tillgängliga via Lunds Universitet. De databaser som använts är LUBSearch, EBSCO Host - Business Source Complete, Artikelsök och FAROnline. I de fall relevant information inte funnits genom dessa resurser har även Google Scholar använts. I början av litteratursökningen användes breda sökord så som "audit report", "audit quality", "expectations gap" och "information gap". Efter hand som studien tog form övergick dock sökandet till mer detaljspecifika sökord och dessutom söktes det efter specifika författare och tidskrifter. Till studien har även information funnits via FAR, IFAC och IAASB samt via de olika regelverk och standarder som reglerar revisionsområdet. Uppsatsens handledare har också varit behjälplig och gett råd kring relevanta källor.

För att hitta vetenskapliga artiklar som är relevanta till studien har tidskrifter eftersökts som är relevanta för redovisnings- och revisionsbranschen. Några exempel på de tidskrifter som undersökts är: Accounting Horizons, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Journal of Accounting Research och The British Accounting Review. För att få ett svenskt perspektiv på området har forskning av bland annat Öhman och Wallerstedt undersökts och för att få

revisorsprofessionens perspektiv har artiklar ur Balans studerats. Även tidigare uppsatser på området har granskats i startskedet av uppsatsen för att få en inblick i vad som tidigare studerats.

2.2.3 Enkätundersökning

För att besvara forskningsfrågorna kring vilka förväntningar banker har på revisionsberättelsen, vilken information bankerna behöver för att kunna fatta beslut i finansiella frågor samt förekomsten av ett eventuellt förväntningsgap och informationsgap, har en enkätundersökning utförts. Med enkätundersökningen har det också undersökts om det finns en efterfrågan på en förändrad revisionsberättelse i Sverige. Enkätundersökningen har varit det första steget till att samla in empirisk data till studien. Att insamlingen började med enkätundersökningen har syftat till att först kunna se vilka mönster som finns i urvalsgruppen för att sedan använda dessa som grund till de senare genomförda intervjuerna.

2.2.3.1 Urval

För att i slutändan kunna se generella mönster gällande hur företagets intressenter ser på revisionsberättelsen och förväntningsgapet samt informationsgapet har urvalsgruppen begränsats till banker. Anledningen till denna begränsning är att det inte finns möjlighet att undersöka samtliga företagsintressenter, med anledning av att studien har en begränsad tidsram och för att begreppet företagsintressenter dels är svårdefinierat men också för att den urvalsgrupp det skulle innebära är för stor. Dessutom är banker en primär intressent som är relevant för sammanhanget, då de utsätter sig för stora kreditrisker när de gör affärer med företag. Bankerna har därför intresse i att ett företags räkenskaper är kvalitetssäkrade. Inom urvalet har vi riktat oss till både stora och små banker, eftersom vi vill ha en generell bild av hur tankemönstret ser ut inom branschen i Sverige.

Trots begränsningen till banker är denna grupp för stor för att hela populationen ska kunna tillfrågas. Därför har enkäten skickats ut till 200 representanter ur denna grupp. Med tanke på tidsramen för studien samt att enkätundersökningen har kompletterats med intervjuer anses det vara en rimlig urvalsgrupp.

En viktig utgångspunkt för enkätstudien har varit att de som deltagit har tillräckliga kunskaper på området. Detta för att respondenterna ska ha en uppfattning kring vilka för- och nackdelar som

finns med revisionsberättelsens utformning och innehåll samt vilken betydelse denna har i det dagliga arbetet. Med anledning av detta har respondenter eftersökts som har längre tids erfarenhet i branschen samt arbetar direkt mot företagskunder. Enkätförfrågningarna har skickats till såväl stora som mindre banker. Fördelningen av förfrågningarna har varierat då det varit enklare att komma i kontakt med några banker än med andra. Vilken bank respondenterna arbetar för har spelat mindre roll, då fokus legat på de kriterier som presenterats ovan. Urvalsgruppen för enkätundersökningen fördelades enligt följande:

Bank	Antal förfrågningar
SEB	52
Handelsbanken	25
Swedbank	33
Sparbanken 1826	42
Färs och Frosta Sparbank	23
Länsförsäkringar	13
Sparbanken Göinge	5
Ivetofta Sparbank	3
Ekeby Sparbank	3
Landshypotek Bank	1

Fördelning av utsända enkäter inom urvalsgruppen

När urvalet utsågs skickades förfrågningar till kontorschefer på banker där de ombads förmedla kontakt till personal som uppfyllde ovan specificerade kriterier. De banker som återkom med kontaktinformation finns representerade i bilden ovan. Vidare har även personliga kontakter dragits nytta av för att komma i kontakt med möjliga respondenter. För de personliga kontakterna har kunskapskravet ansetts vara av lika stor vikt, men i första hand har de personliga kontakterna inte svarat själva på enkäten utan snarare bidragit till att förmedla vidare kontakt.

2.2.3.2 Utformning

Vid utformningen av enkäten har fokus legat på lättillgänglighet och en tilltalande design för att attrahera respondenterna. Syftet med enkäten kommunicerades i ett tidigt skede för att inte förvirra respondenterna. Även en kort presentation av syftet med studien gavs inledningsvis. I enlighet med vad Jacobsen (2002) skriver så har anonymitet erbjudits respondenterna, med anledning av att minska svarsbortfallet på grund av att respondenterna inte vill uttala sin personliga åsikt.

Enkäten har utformats med fyra inledande frågor angående respondentens könstillhörighet, yrkesroll samt erfarenhet i branschen. Därefter ställdes sex frågor om revisionsberättelsens funktion där Asare och Wrights studie från 2009 använts som underlag, som sedan kompletterats med fler frågor relevanta för just denna studie. Vidare ställdes sex frågor som gäller informationsbehovet i revisionsberättelsen. Underlaget till dessa frågor kommer från en studie som gjorts av Vanstraelen et al. (2011) där forskning jämförts för att komma fram till eventuella efterfrågade informationsområden i revisionsberättelsen. Även här har frågorna kompletterats med aspekter relevanta för denna studie och för Sverige.

Frågorna har bestått av påståenden där respondenterna vid majoriteten av frågorna fått gradera sitt svar på en skala mellan 1-6. En fråga var en ja- eller nej-fråga vars syfte var att ge en grundläggande utgångspunkt för respondenternas inställning till det informativa värdet i revisionsberättelsen. Två av frågorna var så kallade öppna frågor där respondenten kunde välja att skriva med fria ord. Att detta valdes beror på att respondenten skulle få möjlighet att tillägga om det fanns någon åsikt i ämnet som inte täckts av frågorna. Enkätfrågorna i sin helhet finns i bilaga 1.

2.2.3.3 Utförande

För arbetet med enkäten användes det webbaserade programmet SurveyMonkey, där enkäten både skapades och analyserades. Länken till webbenkäten skickades ut till urvalsgruppen via e-post. Anledningen till att en webbaserad enkät användes istället för en postenkät är att det var ett smidigt verktyg som gjorde att processen blev lättövervakad samt tids- och kostnadseffektiv.

Utskicket av enkäten gjordes successivt under en veckas tid i takt med att kontaktuppgifter till potentiella respondenter förmedlades. Efter en vecka skickades en påminnelse ut för att få in fler svar, vilket upprepades ytterligare en gång en vecka senare. När enkäten stängdes efter fyra veckor hade totalt 89 personer svarat, ur urvalsgruppen på 200 personer, vilket gav en svarsfrekvens på 44,5 %. Efter att enkäten avslutats analyserades svaren i webbprogrammet samt i Excel. Vid analysering av enkätsvaren utgicks det från att de frågor där gradering av svaren skett var de med genomsnittligt värde över 3 av vikt och de med genomsnittligt värde över 4,5 av stor vikt. De olika informationsområdena har utvärderats dels efter den kategori de tillhör men också separat.

2.2.4 Intervjuer

De intervjuer som har genomförts har syftat till att få en djupare förståelse för de mönster som framkom i enkätundersökningen men också för att vidare undersöka det eventuella förväntningsgapet och informationsgapet på nationell nivå. I samband med detta har det också undersökts om det finns några önskvärda och möjliga förändringar som kan göras i revisionsberättelsen för att minska gapen.

2.2.4.1 Urval

Utgångspunkten i urvalet av intervjurespondenter har varit att få både bankers och revisorers perspektiv på de frågor som ställts. Därmed har tre banktjänstemän samt tre revisorer intervjuats. Kraven som ställdes på banktjänstemännen var att de ska ha samma kompetens som efterfrågades vid urvalet till enkätundersökningen samt att respondenterna själva deltagit i enkäten. När det gäller intervjuerna med revisorer var kravet att respondenterna skulle vara auktoriserade revisorer. Även detta krav var för att säkerställa att respondenterna hade tillräckliga kunskaper på området så att ett så tillförlitligt resultat som möjligt kunde uppnås.

Vid urvalet av banktjänstemän till intervjuerna har personliga kontakter främst använts för att komma i kontakt med lämpliga personer. Det är, precis som i enkätförfarandet, inte de personliga kontakterna själva som intervjuats utan banktjänstemän som rekommenderats av de personliga kontakterna. Urvalet baserades också på de olika storlekarna på bankerna med en representant från en storbank, en representant från en kundägd bank och en representant från en sparbanks. Vad gäller urvalet av revisorer har representanter från olika byråer eftersträvat, där byråerna är av olika storlek. Samtliga tre representanter kom från någon av de tio största revisionsbyråerna, varav en representant kom från en av de fyra största byråerna som är dominerande inom revisionsbranschen.

2.2.4.2 Utformning

Upplägget för intervjuerna har som tidigare nämnts varit att basera frågorna på de mönster som kunnat tydas från enkätundersökningen. Utformningen av semistrukturerade intervjuer har sedan valts, vilket enligt Bryman och Bell (2013) innebär att utgångspunkten är fasta frågor som ställs till samtliga respondenter och ger utrymme för följdfrågor. Anledningen till att denna utformning valts är för att öka jämförbarheten samtidigt som det gör intervjuerna mer intressanta då det ges

utrymme för diskussioner. Även vid intervjuförfarandet erbjöds samtliga respondenter anonymitet av samma anledning som ovan förklarats under enkätförfarandet (se avsnitt 2.2.3.2).

Utgångspunkten vid utformandet av intervjufrågor har varit att ställa liknande frågor till både banktjänstemän och revisorer så att det ska vara möjligt att jämföra svaren i slutändan. Vid utformandet av intervjufrågor till banktjänstemän försöktes tydliga mönster urskiljas från enkätsvaren. Med dessa som utgångspunkt utformades frågorna därefter för att få en djupare förståelse för bakgrunden till dessa mönster. Frågorna kompletterades med grundläggande frågor rörande förekomsten av och åtgärder för att reducera förväntningsgapet och informationsgapet.

När frågorna till revisorerna skulle utformas var utgångspunkten att ha många grundläggande frågor angående revisorns roll och ansvar. Revisorerna fick även svara på frågor som rörde hur yrkesrollen som revisor uppfattas av banktjänstemän. Vidare fick revisorerna svara på frågor om revisionsberättelsen ur eget perspektiv men också ur bankernas perspektiv. Detta för att svaren från revisorerna senare skulle kunna jämföras med svaren från banktjänstemännen i analysen i syfte att kartlägga hur förväntningsgapet ser ut i Sverige. En komplett intervjuguide med motiveringar och intervjufrågor i sin helhet finns i bilaga 2.

2.2.4.3 Utförande

Vid utförandet av intervjuerna tilläts respondenterna att välja mellan telefonintervju och personligt möte, även om Bryman och Bell (2013) menar att det finns en fördel med personliga möten då respondenterna får en tydlig bild av intervjuaren samt att det går att avläsa hur respondenterna reagerar under intervjun. Utfallet blev att samtliga intervjuer med banktjänstemän gjordes över telefon medan samtliga intervjuer med revisorer skedde genom personliga möten.

Under intervjuerna användes en diktafon för att spela in det som sades. Genom att undvika att gå miste om uttalanden, som hade kunnat ske ifall anteckningar hade behövt tas, kunde fokus istället ligga på att föra diskussion med respondenten samt ställa lämpliga följdfrågor. Att ha intervjuerna som ljudfiler istället för anteckningar har även minskat risken för felcitat och har gett utrymme för att noggrannare analysera samtliga intervjuer, då ljudfilerna kunnat lyssnas igenom ett flertal gånger. Även telefonintervjuerna spelades in med diktafon.

Datum	Intervjuform	Respondent	Titel	Tid
07-apr-14	Personligt möte	Revisor X	Auktoriserad Revisor	40 Minuter
08-apr-14	Personligt möte	Revisor Y	Kontorschef och Auktoriserad Revisor	46 Minuter
14-apr-14	Telefonmöte	Banktjänsteman A	Företagsrådgivare	16 Minuter
15-apr-14	Personligt möte	Revisor Z	Kontorschef och Auktoriserad Revisor	21 Minuter
16-apr-14	Telefonmöte	Banktjänsteman B	Företagsrådgivare	14 Minuter
16-apr-14	Telefonmöte	Banktjänsteman C	Företagsrådgivare	15 Minuter

Tabell över de utförda intervjuerna

2.2.5 Primär- och sekundärdata

I denna studie utgör enkätundersökningen och intervjuerna primärdata, då data samlats in direkt från informationskällan och är anpassad till den aktuella undersökningens syfte (Jacobsen, 2002). Fördelen med att gå direkt till informationskällan har varit att få aktuella och personliga åsikter från det urval som valts att studera och på så vis kunna säkerställa graden av riktighet i det material som sedan granskats.

När det kommer till sekundärdata för denna studie så har den varit till hjälp för att sätta primärdata i ett större sammanhang samt relatera denna till tidigare gjord forskning på området. Användandet av studiens sekundärdata har gett möjlighet att dra slutsatser kring de primärdata som samlats in (Jacobsen, 2002). Sekundärdata har i denna studie bestått av vetenskapliga artiklar, ramverk, lagtext, standarder, rapporter och tidningsartiklar.

2.3 Metodutvärdering

2.3.1 Validitet

För att uppnå validitet i studien har fokus legat på att tydligt förklara för respondenterna vad avsikten med undersökningen är. Detta för att göra dem medvetna om vad studien avser att mäta så att det som verkligen mäts är i enlighet med vad som önskas mätas och därmed gör den insamlade empirin giltig och relevant (Jacobsen, 2002). Därefter har frågor och svarsalternativ formulerats på ett sådant vis att missförstånd och feltolkningar i största möjliga mån kunnat undvikas genom ett tydligt och välformulerat språk. Ovan gäller både enkätundersökningen samt de gjorda intervjuerna.

Majoriteten av frågorna i enkäten har byggts på internationella studier för att en jämförelse mellan denna undersökning och de internationella studierna ska kunna göras. Detta har ansetts viktigt för studien då det gör att det finns en koppling mellan teorier och insamlad empiri vilket styrker relevansen.

Gällande intervjuerna bör det noteras att detta är en kvalitativ metod, och därför är det svårt, om än nästintill omöjligt, att dra generella samband från de iakttagelser som gjorts (Jacobsen, 2002). Det är därför svårt att säga om det resultat som framkommit genom granskning av ett relativt litet urval av respondenter gäller för hela populationen. Avsikten med intervjuerna har dock inte varit att generalisera, utan att på ett djupare plan förstå de generella mönster som framkommit i enkätundersökningen. För att erhålla ett så giltigt och relevant resultat som möjligt från studien har respondenterna erbjudits anonymitet så att svaren ska bli så ärliga och utförliga som möjligt.

2.3.2 Reliabilitet

Stor vikt har lagts vid att se till att det data som samlats in i denna studie har varit tillförlitlig. Gällande enkätundersökningen kan reliabiliteten anses vara god, eftersom hela urvalsgruppen ställdes inför samma frågor och svarsalternativ. Formuleringarna var tydliga och respondenterna har inte uttryckt några märkbara problem med att tolka dem. En förutsättning för att det insamlade materialet ska anses vara tillförlitligt är att tillräckligt många respondenter valt att delta i undersökningen (Bryman & Bell, 2013). Detta då ett stort bortfall och för få svar kan ifrågasätta undersökningens trovärdighet, menar Bryman och Bell (2013). I syfte att minska bortfallet i största möjliga mån har påminnelser skickats ut under insamlingstiden av enkätsvaren för att meddela vikten av ett högt deltagande för att studien ska bli trovärdig. Trots dessa påminnelser blev det ett svarsbortfall på 55,5 % (111 personer) för enkätundersökningen. En anledning till detta bortfall kan dels vara tidsbrist eller en ovilja att delta från de tillfrågade banktjänstemännen. Det kan också bero på utformningen av enkäten som bestod av 16 frågor (se bilaga 1). Antalet frågor övervägdes noga innan enkäten skickades ut, där beslutet togs att behålla det stora antalet frågor för att öka jämförbarheten med de internationella studierna. Eftersom enkätfrågorna i huvudsak baserades på tidigare studier ansågs det viktigt att ha med samtliga informationsområden som var relevanta för denna studies syfte. Då många informationsområden presenterades är det därför möjligt att respondenter undvek att svara på dessa frågor, men sammantaget bidrog det mer till studiens

trovärdighet att göra den jämförbar med de tidigare studierna än att göra enkäten kortfattad. Alternativet hade varit att låta respondenter svara med fritext på färre frågor, men då hade jämförbarheten minskat avsevärt.

När det gäller att uppnå en hög grad av reliabilitet vid intervjuer är det svårt då respondenterna troligtvis inte kommer att yttra sig på samma vis vid två separata intervjuer (Bryman & Bell, 2013). I ett försök att trots allt uppnå jämförbara resultat i denna studie har intervjuerna utformats semistrukturellt, där respondenterna har ställts inför samma frågor och på så vis haft samma förutsättningar för att svara på frågorna. Beroende på respondenternas svar har dock vidare diskussioner förts genom följdfrågor. Följdfrågorna har i största möjliga mån ställts på samma sätt i de olika intervjuerna. Vidare har intervjuerna spelats in, som förklarats i avsnitt 2.2.4.3, vilket har bidragit till att risken för feltolkningar och felciteringar reducerats. Därefter har studiens båda författare individuellt tolkat intervju svaren och sedan jämfört resultaten. Detta för att säkerställa att intervju svaren tolkats på ett liknande sätt.

Under intervjuerna granskades också respondenternas beteende framför allt för att skapa en bild av ifall de verkade svara ärligt eller undvikande på några frågor. Ingen respondent verkade ovillig att svara på någon fråga, varken bland banktjänstemännen eller revisorerna, utan snarare verkade respondenterna känna sig bekväma med de frågor som ställdes och svarade öppet och självgående på dessa. Eftersom intervjuerna med revisorer utfördes genom personligt möte var det enklare att läsa av deras beteenden än vid de telefonintervjuer som genomfördes. Dock verkade även banktjänstemännen positivt inställda till intervjuerna.

För att stärka reliabiliteten för de båda empiriska studierna har även tydliga kriterier för urvalet av respondenter satts upp i ett tidigt skede. Dessa kriterier presenterades tidigare i avsnitt 2.2.3.1 för enkätundersökningen och 2.2.4.1 för intervjuerna. Genom dessa kriterier garanteras rimligen att respondenterna har både erfarenhet, kunskap och insikt i det område som undersöks.

2.3.3 Metodkritik

En kritik mot den valda metoden för denna studie kan vara att urvalsgrupperna är för små för att dra generella slutsatser. Med den tidsram som studien haft har det dock ansetts relevant att begränsa urvalsgrupperna på de sätt som gjorts för att få med både enkätundersökningen och

intervjuerna. Denna kombination ger mer tyngd åt studien än vad varje separat datainsamling hade gjort på egen hand.

När det gäller enkätundersökningen kan viss kritik riktas till utformningen, då resultatet kan anses bli missvisande till följd av standardiserade frågor och svarsalternativ (Jacobsen, 2002). Detta beror på att respondenterna påtvingas svarsalternativ istället för att uttrycka sina personliga åsikter (Jacobsen, 2002). För att undvika denna problematik har utrymme lämnats till respondenterna i form av en öppen avslutande fråga där de med egna ord kunnat lämna kommentarer till de svar de lämnat alternativt tillföra mer information som de ansett relevant för studiens syfte. Utöver detta kan svarsbortfallet i enkätundersökningen också ses som en kritik. Detta har dock behandlats i avsnitt 2.3.2.

Vid arbetet med intervjuerna med banktjänstemän har det funnits en strävan att uppnå en djupare förståelse för de svar som framkommit i enkätundersökningen. Kritik kan riktas mot detta blandade metodval i form av att de olika undersökningarna kan medföra svar som inte matchar varandra (Bryman & Bell, 2013). Detta är inget som upplevts i denna studie, utan fördelarna med en blandad metod har övervägt nackdelarna till den grad att intervjuerna med banktjänstemän snarare har förtydligat de svar som framkommit i enkätundersökningen än att de har motsatt sig dem. Därför kan denna kombination av metoder anses vara avgörande för tyngden i den genomförda studien, som redan diskuterats ovan.

Vid genomförandet av intervjuer kan så kallade intervjuareffekter uppstå (Jacobsen, 2002). För att undvika intervjuareffekter har fokus legat på att i största möjliga mån undvika att ställa ledande frågor och ledande följdfrågor. Intervjufrågorna har i studien inte skickats ut till respondenterna på förhand dels för att undvika att få planerade svar men också för att invänta de mönster som kunde tydas ur enkätundersökningen. Det intervjuerna syftade till var att få professionella respondenters syn på frågorna och få ta del av respondenternas erfarenheter på området och därför bör det inte ha gjort någon skillnad om respondenterna fått tillgång till frågorna tidigare än intervjutillfället eller inte.

2.3.4 Källkritik

För att studien ska bli trovärdig måste ett kritiskt förhållningssätt iakttas till de källor som använts. Olika typer av referenser kan bedömas utifrån giltighet, relevans, auktoritet och omfång (Backman, 2008).

I studien har stor vikt lagts vid att hitta referenser som är relevanta för syftet och i största möjliga mån har utgångspunkten varit primärkällor. Det förekommer dock tre sekundärkällor, nämligen Limperg (1932), Liggio (1974) och Sillén (1949). Anledningen till förekomsten av dessa sekundärkällor är för att de angivna källorna inte gått att hitta som primärkällor, förmodligen på grund av att det var längesedan de publicerades. Sekundärkällorna anses ändå vara av vikt för att författarnas åsikter följt med tills idag och används fortfarande av andra teoretiker. Därav anses de bidra till denna studie och har därför använts här genom andra teoretikers arbeten.

Vid redogörelsen för informationsgapet läggs det i studien stor vikt vid en rapport från IAASB som undersökt området. Anledningen till detta är för att det inte gjorts mycket tidigare forskning på bara informationsgapet och därför ansågs denna rapport bidra med relevant information till studien. Ytterligare en kritik som kan riktas mot användandet av källor i studien är att en del rapporter och studier är utförda på uppdrag av olika organisationer. De studier och rapporter det gäller är i denna studie Vanstraelen et al. (2011) på uppdrag av ACCA, Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) på uppdrag av IAASB och AICPA, Asare och Wright (2009) på uppdrag av AICPA, ASB och IAASB, Mock, Turner, Gray och Coram (2009) på uppdrag av IAASB och ASB. Detta har beaktats under studiens gång och i den mån det varit möjligt har andra källor vägts in.

Under insamlingen och granskningen av litteratur har det eftersträvat att använda aktuell och relevant forskning på området. Såväl vetenskapliga artiklar som böcker har studerats tillsammans med rapporter, ramverk, lagtext och standarder. Källor av äldre karaktär har dock använts för att skapa reflektioner över den historiska utvecklingen men också för att belysa att dessa källor är av relevans då de ofta förekommer i nyare forskning. De äldre källorna anses därför vara av vikt för de områden där de omnämns än idag.

Som tidigare nämnt är delar av denna studie baserad på tidigare forskning. Detta kan ses som en nackdel för studien då syftet i de olika källorna som undersökts kan variera och därför skapa skiljaktigheter. I arbetet med att forma intervju- samt enkätfrågor har detta dock beaktats och hanterats genom att anpassa frågorna efter denna studies syfte. Annan forskning som studerats har även behandlats med insikten att resultaten inte helt och hållet stämmer överens med den studie som utförts här, då syften skiljer sig åt.

3 Referensram

I detta kapitel presenteras de lagar, ramverk och standarder som berörs i studien. Inledningsvis presenteras revisorns roll enligt gällande lag. Därefter presenteras avsnitten revisionskvalitet och revisionsberättelsen. Avslutningsvis behandlas förväntningsgapet och informationsgapet.

Revisionsbranschen är en bransch som är hårt reglerad av både lag och standarder som måste följas. I Sverige är det den associationsrättsliga lagstiftningen, där ibland aktiebolagslagen, revisorslagen och årsredovisningslagen som i huvuddrag styr vad revisorer ska, bör och får göra. Utöver dessa lagar måste man även följa de internationella standarder som finns inom området (FAR, 2013a).

3.1 Revisorns Roll

Revisorns roll är enligt 5§ Revisionslagen att ”granska företagets årsredovisning och bokföring samt företagsledningens förvaltning”. Därefter ska revisorn, i enlighet med 6§ Revisionslagen, lämna en revisionsberättelse till företaget. I ISA 700 beskrivs revisorns syfte som att revisorn ska “bilda sig en uppfattning om de finansiella rapporterna grundad på en utvärdering av de slutsatser som har dragits av de inhämtade revisionsbevisen” (6a p. ISA 700) samt att tydligt redogöra för denna uppfattning i en skriftlig rapport där även motiveringen till ställningstagandet förklaras, enligt 6 p. ISA 700. Insamlingen av revisionsbevis syftar, enligt 10p. ISA 700, till att revisorn ska kunna bilda sig en uppfattning om ifall de finansiella rapporterna “i alla väsentliga avseenden har upprättats enligt det tillämpliga ramverket för finansiell rapportering”.

FAR (2013a) beskriver revisorns uppgift som att med en ”professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisning, bokföring och förvaltning” (FAR, 2013a, s. 13) Genom att revisorn gör detta uttalande kvalitetssäkras den information som företaget förmedlar till sina intressenter genom årsredovisningen.

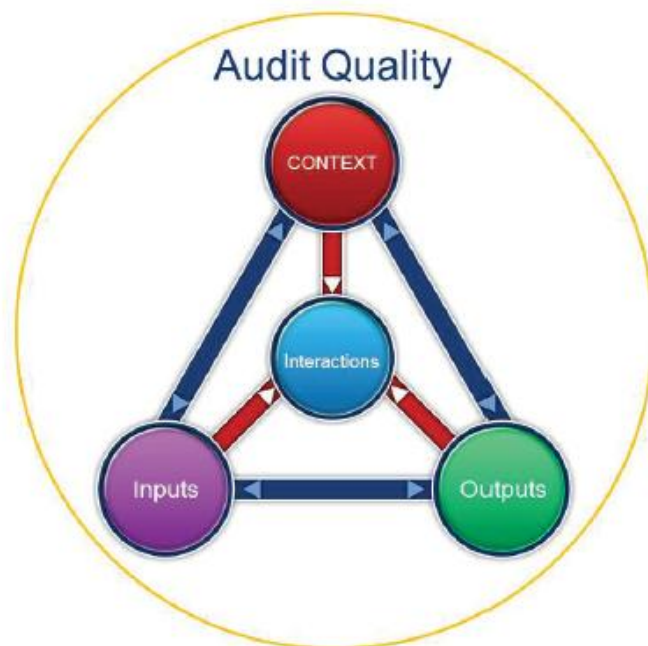
Revisorn ska under sitt arbete följa god revisorssed (19§, Revisorslag) och god revisionsmed (9 kap. 3§, ABL). Utöver detta måste revisorn även tillämpa de krav som finns i revisorslagen på opartiskhet och självständighet. FAR (2013a) menar att revisorn för att styrka att alla krav

efterföljs, använder sig av noggrann dokumentation genom hela revisionsprocessen. Om revisorn under sitt arbete med revisionen stöter på oegentligheter i bolaget ska revisorn, i enlighet med 9 kap. 6§, ABL, rapportera dessa och framställa de erinringar samt påpekningar som krävs av god revisionsred till styrelsen och den verkställande direktören.

I yrkesrollen som revisor ingår det, enligt FAR (2013a), att hålla sig uppdaterad på det som händer i branschen, samt att vara medveten om de regler som finns och förändringar som sker inom revision, redovisning och skattefrågor. FAR (2013a) menar att om man har färsk kunskap om vad som sker i och omkring branschen så är det en bidragande faktor till att förtroendet för revisorsprofessionen upprätthålls.

3.2 Revisionskvalitet

Som revisor är man ansvarig för att genomföra sina revisioner med god kvalitet och ska därför sträva efter att genomgående leverera högkvalitativa revisioner. En revision med god kvalitet innebär att man kan lita på att revisorns uttalande om de finansiella rapporterna styrkts av att revisorn granskat tillräckligt många relevanta bevis. Detta menar IAASB (2013) i det ramverk som de tagit fram som vägledning för revisionskvalitet. De förklarar i ramverket vilka olika faktorer som leder till revisionskvalitet, se bilden nedan:

Bildkälla: IAASB, 2013, s. 19

Input

Input består av de värderingar, etiska förhållningssätt och attityder som revisorerna har med sig i sin yrkesroll. Dessa är ofta beroende av kulturen inom revisionsbyrån som revisorerna arbetar för. Även att ha rätt kompetens och erfarenhet, samt att kunna tillföra effektivitet till arbetet är viktigt (IAASB, 2013).

Output

Den output som kommer från revisioner kan bero på sammanhanget och de regler och lagar som styr, men för de flesta intressenter så är det revisionsberättelsen den huvudsakliga slutprodukten (IAASB, 2013).

Interaktioner

IAASB (2013) betonar även att sättet som de olika intressenterna till bolaget agerar har stor betydelse för revisionskvaliteten. I vissa länder har intressenter till exempel möjlighet att, till viss grad, samverka med revisorerna. Detta yttrar sig bland annat genom att i en del lagstiftningar förekommer att det är bolagsstämman för de olika bolagen som är med och utser vem som ska vara revisor i bolaget. I andra fall finns det också exempel på att intressenterna har möjlighet att ställa frågor till revisorn på hur revisionen gått till och därmed kunna ifrågasätta revisionen. IAASB (2013) menar att dessa möjligheter kan ses som ett incitament för revisorn att genomföra en högkvalitativ revision.

Sammanhang

Det finns flera faktorer som beror på sammanhanget och som kan underlätta vid framställningen av en högkvalitativ finansiell rapportering. Dessa faktorer kan vara lagar och ramverk, informationssystem, bolagsstyrning och kulturella faktorer. Tillsammans påverkar de interaktionerna mellan olika huvudintressenter, men kan också ha inverkan på revisionsrisken, naturen och graden av revisionsbevis som behövs samt effektiviteten i revisionsprocessen över lag, menar IAASB (2013).

3.3 Revisionsberättelsen

Som tidigare nämnts är revisionsberättelsen ett exempel på en slutprodukt från en genomförd revision. Det är revisorns uppgift att uttala sig om huruvida årsredovisningen i ett företag speglar en rättvisande bild av den finansiella ställningen i bolaget. Dessutom ska revisorn uttala sig om ifall bolagsstämman bör fastställa balans- och resultaträkningen samt godta styrelsens förslag på disponering av eventuell vinst eller förlust. Revisionsberättelsen är en offentlig handling vilket innebär att innehållet i denna kommer till allmänhetens kännedom, menar FAR (2013a). Det uttalande som revisorn gör i revisionsberättelsen ska vara enligt standardutformningen i de fall där revisorn kan dra slutsatsen att de finansiella rapporterna “i alla väsentliga avseenden har upprättats enligt det tillämpliga ramverket för finansiell rapportering” (16 p., ISA 700). Om revisorn av olika anledningar inte kan dra denna slutsats ska revisorn ändra sitt uttalande i revisionsberättelsen enligt ISA 705, förklaras det i 17p., ISA 700.

I Sverige förekommer även förvaltningsrevision vilket, enligt FAR (2013a) innebär att revisorn utöver vad som nämnts ovan ska uttala sig om hur den verkställande direktören samt styrelsen skött sina uppgifter under verksamhetsåret. Om de inte missskött sig yrkar revisorn på ansvarsfrihet för nämnda parter och om de utfört något anmärkningsvärt under året ska detta anmärkas i revisionsberättelsen. Revisorn är dock bara skyldig att göra en anmärkning i revisionsberättelsen om händelsen kan innebära skadeståndsskyldighet för den som utfört handlingen, menar FAR (2013a). Även i de fall då någon i styrelsen eller den verkställande direktören brutit mot aktiebolagslagen ska en anmärkning lämnas i revisionsberättelsen. Utöver anmärkningar har revisorn möjlighet att lämna uppgifter om sådant som revisorn tror att aktieägarna har nytta av att veta, påpekar FAR (2013a). Exempel på den revisionsberättelse som förekommer i Sverige idag finns i bilaga 3.

IAASB (2011) menar i sin rapport “Enhancing the value of auditor reporting: Exploring options for change” att revisionsberättelsen är en av många delar i hela företagens rapporteringsprocess. Trots detta är den av stor vikt för att kommunicera information till företagens intressenter och därför måste värdet och betydelsen av denna ständigt kontrolleras, underhållas och vid behov förbättras.

I rapporten menar IAASB (2011) att revisionen och revisorns åsikt angående de finansiella rapporterna för ett företag är av stor vikt för intressenterna. Däremot menar några intressenter att, utöver de allmänna kommentarerna från revisorn på den utförda granskningen, ses inte revisionsberättelsen som så informativ och användbar som den skulle kunna vara. Användare av revisionsberättelsen anser nämligen att det finns information som skulle kunna vara mer värdefull än den information som finns i den standardiserade revisionsberättelsen idag. Denna vill de helst få kommunicerad direkt från företaget alternativt via revisorn som genom revisionen får specifik inblick i företagets verksamhet. Andra användare menar också att en förändring av strukturen och språket i revisionsberättelsen skulle höja kommunikationsvärdet i rapporten, menar IAASB (2011). Syftet med denna ytterligare information skulle vara att intressenterna lättare kan bilda sig en uppfattning om företagets ekonomiska ställning samt om företagets aktuella prestationer. Även kvaliteten på redovisningen samt revisionen inom företaget skulle enligt intressenterna kunna styrkas bättre genom denna tilläggsinformation, förklarar IAASB (2011).

3.4 Förväntningsgapet

Förväntningsgapet definieras, enligt IAASB (2011) som skillnaden mellan vad allmänheten förväntar sig av en revisor och en revision och vad en revision faktiskt innebär. Detta förväntningsgap grundar sig ofta i ett missförstånd från intressenternas sida kring vad en revision verkligen är samt vilka begränsningar som finns i denna. Till exempel finns det en skillnad i allmänhetens uppfattning kring revisorns möjlighet att upptäcka bedrägerier i bolagens redovisningar samt revisorns övergripande ansvar. IAASB (2011) menar att det också har diskuterats att förväntningsgapet till viss del beror på hur revisorerna kommunicerar information till användarna av de finansiella rapporterna. Revisionsberättelsen skrivs med generella termer, vilket inte ger läsarna en fullständig bild över de övergripande processerna som revisionen består av. Detta skapar ett gap mellan vad intressenterna uppfattar har skett under revisionens gång och vad som faktiskt har skett. IAASB (2011) förklarar att denna brist på information kring bedömningar och processer i revisionsförfarandet gör att det kan vara svårt att uppskatta kvaliteten på den utförda revisionen. Därför menar IAASB att ökad transparens kan vara en del av lösningen på problematiken.

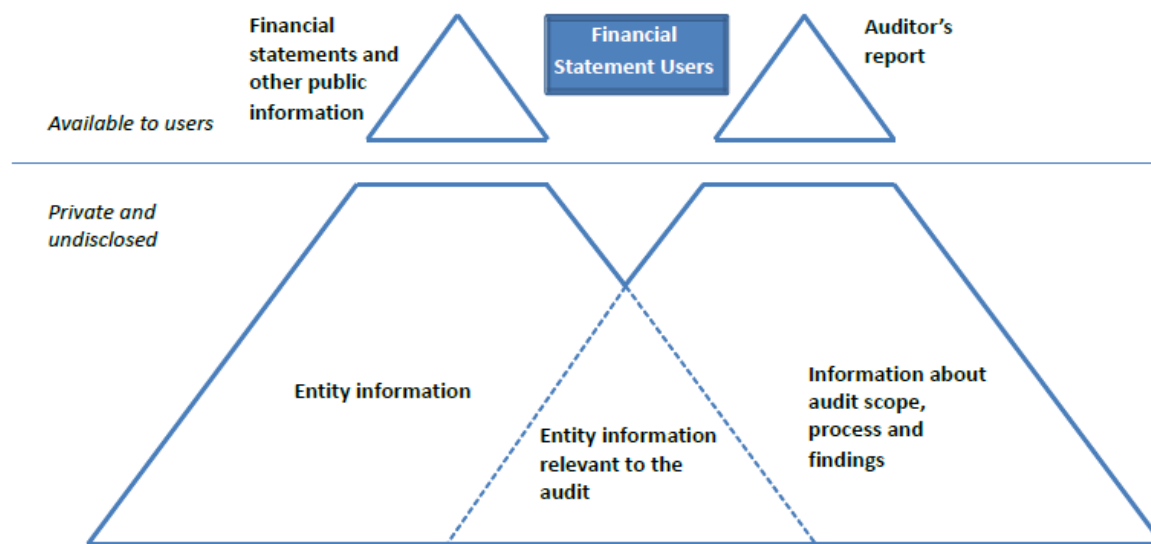
3.5 Informationsgapet

IAASB (2011) anser också att det finns ett så kallat informationsgap, som innebär att det finns en skillnad i den information som behövs för att ta ett investeringsbeslut och den information som förmedlas genom revisionsberättelsen och årsredovisningen från företagen. IAASB (2011) menar att informationsgapet påverkar effektiviteten på kapitalmarknaden och även kapitalkostnaderna. Detta genom att informationsgapet ökar utmaningarna i att förstå och tolka till vilken grad årsredovisningar speglar det aktuella och framtida läget för företagen.

Enligt IAASB (2011) menar en del att detta informationsgap beror på svagheter i ramverken för redovisning alternativt i tillämpningen av dessa, speciellt när det gäller sådan information som är huvudsaklig för förståelsen av företaget och dess finansiella information. En del erkänner dock att enbart reviderade finansiella rapporter inte kan ge intressenterna all den information som behövs. Detta beror på den komplexitet som råder i företagsvärlden vilket gör att det behövs ytterligare informationskällor för att intressenterna ska få en så informativ bild som möjligt av företaget inför eventuella beslut och analyser, förklarar IAASB (2011).

Vidare menar IAASB (2011) att intressenter till företaget är medvetna om att den information som finns tillgänglig för dem genom årsredovisningen och revisionsberättelsen, bara är en del av all den information som ledningen och eventuellt revisorn har om företaget. Sammantaget kan årsredovisningen ses som en sammanfattning av företags ställning som, enligt gällande lagar och andra krav, kommunicerar den information som anses nödvändig för att grunda beslut på. Informationsgapet illustreras av bilden nedan.

Diagram 1: Illustration of the “Information Gap”

Bildkälla: IAASB, 2011, s. 9

3.5.1 Åtgärder för att reducera informationsgapet

IAASB (2011) menar att ett sätt att komma runt problemet med det uppleva informationsgapet är att öka transparensen. Dels i företagens årsredovisningar där det borde ges mer information kring vilka risker som finns i företagens verksamheter, men också i den genomförda revisionen. I denna har revisorerna nämligen möjlighet att kommunicera revisionsriskerna samt andra väsentliga händelser till intressenterna (IAASB, 2011).

Några av resultaten från en undersökning gjord av IOSCO (2009) menar att investerare behöver mer, alternativt bättre, information till grund för sina investeringsbeslut. Det är därför viktigt att dels överväga om informationsgapet ska minskas genom att ge ut mer information men också i så fall vem det är som ska göra detta. Hänsyn måste även tas till de för- och nackdelar som kan uppkomma om mängden information om företaget ska öka samt om informationen ska ges ut av bolaget självt eller av revisorn, förklarar IOSCO (2009).

Genom att studera bilden ovan kan det konstateras att informationsgapet kan minska genom att avslöja mer information som i nuläget inte är tillgänglig för användarna. Förslagsvis, menar IAASB (2011) att detta kan ske genom att ledningen ger ut någon form av rapport eller att

eventuellt revisorn kommunicerar denna information. Några intressenter menar dock att den information som är nödvändig för dem, är sådan information som revisorn tillgodogjort sig genom revisionen av bolaget. De föreslår därför att revisorn ska informera även kring detaljer såsom risker av olika slag som revisorn anser finns i bolaget, hur lämpliga de använda redovisningsmetoderna är, vilka metoder och bedömningar som gjorts vid värderingar av tillgångar, ovanliga transaktioner och andra avvikelser som kan vara av intresse för intressenterna, menar IAASB (2011).

När det gäller vem som ska förmedla denna ytterligare information finns det åsikter kring att det bör vara revisorn, eftersom revisorn är oberoende och det skulle göra att informationen blir mer sanningsenlig och mindre riktad. Dock menar en annan sida i IAASBs (2011) undersökning att det inte bör vara revisorn som ger ut denna information, eftersom det talar emot ansvarsfördelningen mellan revisorn och bolaget. Om revisorn skulle kommunicera mer information om bolaget skulle detta kunna leda till att tydligheten i den finansiella rapporteringen minskar då det kommer information från olika håll.

IAASB (2011) föreslår i sin rapport en del åtgärder för att förminska informationsgapet. Några metoder kan implementeras i det system som redan finns i företaget medan andra kräver förändringar på andra plan för att kunna fungera fullt ut. De huvudsakliga förslagen från IAASB i syfte att öka det kommunikativa värdet på revisionsberättelsen grundar sig i att:

- Finna den mest användbara framställningen av de generella delarna i revisionsberättelsen, där bland annat ansvarsfördelningen mellan bolaget och revisorn framgår.
- Påpeka bristen av en generell betydelse på några av de tekniska termer som förekommer i revisionsberättelsen.
- Ändra placeringen av revisorns uttalande kring årsredovisningen för att ge området större fokus.

I bilaga 4 finns IAASBs slutgiltiga förslag på en reviderad form av ISA 700, som syftar till att förbättra revisorns rapportering.

I analysen som IOSCO (2009) har gjort menar de dock att det är viktigt att tänka på att vissa informationsgap borde fyllas av bolagen själva, eftersom det får antas att de bäst känner till sitt företag och dess verksamhet. IOSCO (2009) menar att revisionsberättelsen inte ska ses som ett

verktyg för att hantera brister i den information som går från företaget till intressenterna. IOSCO (2009) anser också att andra informationsgap som har med viktiga frågor att göra, som diskuterats av ledningen och revisorerna, kan fyllas på bästa sätt genom att informationen kommuniceras av de ansvariga i bolaget.

3.6 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har grundstenarna för revision presenterats genom de lagar och standarder som finns på området. Även grundförutsättningarna för revisionskvalitet har presenterats för att belysa vikten av revisionsberättelsen, som är den huvudsakliga slutprodukten av en revision. Det är därmed revisionsberättelsen som ska förmedla kvaliteten på den utförda revisionen. Vidare har förväntningsgapet och informationsgapet presenterats från olika organisationers perspektiv. Detta kommer nedan att jämföras med de teorier som finns på området samt det empiriska material som samlats in för denna studie.

4 Teori

I detta kapitel presenteras de teoriavsnitt som varit väsentliga för studien. Inledningsvis beskrivs revision övergripande följt av en presentation av revisorns roll. Därefter presenteras revisionsberättelsen och intressentteori följt av svenska bankers behov av revisionsberättelsen. Kapitlet avslutas med en beskrivning av förväntningsgapet och informationsgapet samt de olika effekter en detaljerad respektive en kort version av revisionsberättelsen har på gapen.

4.1 Revision

Flint (1988) sammanfattade i slutet av 1980-talet de grundläggande förutsättningarna för revision. En förutsättning är att de rapporter och data som är föremål för revision från början har ett informativt värde. Syftet med revisionen är sedan att tillstyrka denna information ett värde genom att uttrycka en åsikt kring huruvida de finansiella rapporterna är trovärdiga och korrekt utförda. Revisionen bidrar, i de fall informationen anses vara korrekt, med att ge auktoritet åt den information som förmedlas vidare. Är informationen inte korrekt förnekas istället auktoriteten för rapporterna. Detta medför att om budskapet i rapporterna eller i data från början är otydligt så är det inte möjligt att revidera informationen, eftersom målet med informationen som revideras måste vara tydligt innan revisionen kan utföras, skriver Flint (1988). Vidare menar Flint (1988), att intyget på den utförda revisionen också måste vara tydligt så att användaren av informationen förstår till vilken grad den utförda revisionen har bidragit till att höja kvaliteten på den ursprungliga informationen.

Flint (1988) menar att revision är en utilistisk funktion som endast fyller sin sociala funktion om nyttan av revisionen överstiger kostnaden för att nå det önskade resultatet. Eftersom revisorn inte kontrolleras av någon part som är inblandad i revisionen, då det skulle strida mot revisorernas oberoende, är samhället beroende av att revisionerna utförs till största nytta för samhället men till den lägsta möjliga sociala kostnaden. Flint (1988) förklarar vidare att de insamlade revisionsbevisen är av stor vikt för revisorerna då de ska göra uttalanden kring finansiella rapporter. Det är väldigt få poster som revisorerna kan garantera total säkerhet för, eftersom det är kostsamt att samla in mer revisionsbevis.

4.1.1 Revision i Sverige

Det var först i slutet på 1800-talet som det fanns yrkesverksamma personer som arbetade med revision på heltid. Sedan denna start har revisorsyrket successivt kommit att få en betydelsefull position, menar Wallerstedt (2009). År 1895 kom den första lag som tvingade vissa företag till revision, men det var många företag som redan sedan mitten av 1800-talet frivilligt valt att revidera sina verksamheter. Carrington (2010) förklarar dock att det med denna lag inte fanns några specifika regler som krävde att revisorn var oberoende eller för den delen auktoriserad eller godkänd. Det fanns heller inga krav på att revisorerna skulle ha någon speciell utbildning.

Kreugerkraschen fick allmänheten att ifrågasätta revisorerna, samtidigt som en positiv effekt för revisorsbranschen uppstod, då samhället fick sig en tankeställare kring behovet av tillförlitliga revisioner (Wallerstedt, 2009). Allmänheten var dock över lag enad i frågan om att ”kvalificerade revisorer var en viktig institution i samhället och att deras ställning behövde stärkas” (Wallerstedt, 2009, s. 283). 1944 blev det lagstadgat att en auktoriserad eller godkänd revisor måste vara utsedd av Svensk handelskammare. Dessutom infördes även krav på att börsnoterade bolag var tvungna att ha minst en auktoriserad revisor (Wallerstedt, 2009). Under 1970-talet utvecklades metoderna för revision i Sverige. De svenska revisionsbyråerna ingick samarbete med internationella byråer och tog till sig av metoderna som användes för att ta med dem till sitt sätt att arbeta på i Sverige, (Wallerstedt, 2009). Revisorsprofessionen fick under 1980-talet ännu starkare fäste då det blev lag på att alla svenska aktiebolag var tvungna att ha en auktoriserad eller godkänd revisor.

Sedan 1 november 2010 är det dock frivilligt för mindre företag om de vill anlita en revisor eller ej, berättar Lennartsson (2010), reporter på tidningen Balans. Carrington (2010) förklarar att ett företag måste understiga två eller tre av följande värden för att ha valmöjligheten: 1,5 miljoner i balansomslutning, 3 miljoner kronor i balansomslutning samt 3 anställda. Dessutom måste det vara ett privat aktiebolag. Motivet till denna förändring var dels en internationell anpassning men också att avskaffandet av revisionsplikten leder till kostnadsbesparingar för små aktiebolag. Förändringen var därmed inte av anledningen att revision ansågs mindre viktigt, menar Carrington (2010). Broberg (2013) skriver att konsekvensen av denna förändring har blivit att endast 18 % av svenska bolag måste ha en revisor. Dock är det hela 85 % av de svenska bolagen som fortfarande väljer att bli reviderade (Danielsson, 2012).

4.2 Revisorns roll

Flint (1988) menar att revisorns ansvar ligger i att övertyga parter som har mindre insikt i företagen alternativt mindre kunskaper kring revision, till vilken grad de kan anta att den information de har tillgänglig från företaget är rättvisande.

Enligt Gay, Schelluch och Baines (1998) är revisorns roll att ge ett uttalande kring trovärdigheten i de finansiella rapporterna och den information som är avgörande för tredje parter. Gold, Gronewold och Pott (2009) skriver att tidigare forskning visar att användare ofta har fel bild av ansvarsfördelningen mellan revisorn och bolaget och tror att det är revisorn som har ansvaret för den finansiella rapporteringen när det i verkligheten faktiskt är ledningen i bolaget som är det. En undersökning gjord av Epstein och Geiger (1994) visade nämligen, i mitten av 90-talet, att användare av revisionsberättelsen ofta tolkar den som att revisorn fullt ut säkerställer att årsredovisningen saknar felaktigheter medan det revisorn faktiskt gör är att till en rimlig nivå säkerställa att årsredovisningen är korrekt. Denna typ av misstag gör att det skapas naiva eller orimliga förväntningar på revisorns prestation, menar Epstein och Geiger (1994). Gay, Schelluch och Baines (1998) menar dock att det är omöjligt för revisorn att leva upp till samtliga krav från allmänheten på grund av de revisionsrisker som finns i varje uppdrag.

Frank, Lowe och Smith (2001) menar i en amerikansk studie att allmänheten ofta har en uppfattning om att revisorns roll dessutom innefattar betydligt mer än vad den faktiskt gör. Till exempel så associerar användare ofta en revision till att godkänna styrningen av bolaget, garantera att det inte förekommit några bedrägerier samt att det är en rekommendation att investera i det granskade bolaget. Vidare visar Asare och Wrights (2009) studie att det i USA finns signifikanta skillnader i användarnas uppfattning av vad revisorerna gör och revisorernas uppfattning av detsamma. Studien visar att användare av revisionsberättelserna förväntar sig större ansvar från revisorerna än vad revisorerna själva anser sig ha. Framför allt förväntar sig användarna att revisorernas ansvar sträcker sig till områden som till exempel att utvärdera bolagsstyrningen, lämpligheten för att investera i bolaget och huruvida företaget kommer att nå sina strategiska mål. Asare och Wright (2009) menar att det inte finns reglerat i USA att revisorerna ska täcka dessa områden, därav revisorernas uppfattning att det inte ingår i revisorns roll.

Boyd, Boyd och Boyd (2000) menar även de från ett amerikanskt perspektiv att det finns en problematik i revisorernas brist på legalt ansvar för att hitta bedrägerier och oegentligheter i företagens redovisningar. Författarna tror att förtroendet för revisionsprocessen hade kunnat öka om bara revisorerna hade tagit ansvar på dessa områden. Även huruvida en revisor verkligen är oberoende eller ej påverkar allmänhetens förtroende för yrket. Boyd, Boyd och Boyd (2000) menar vidare att ett annat sätt att lösa dessa missuppfattningar på är om revisionsbyråerna skulle erbjuda olika paket av revisioner där revisorerna garanterar större säkerställandegrad av årsredovisningen för ett paket som klienten betalar mer pengar för. I detta ska det då ingå att revisorerna gör fler tester för att kunna säkerställa redovisningen till högre grad. Fördelarna med denna metod är att klienterna skulle utbildas i de inneboende riskerna med en revision och även förstå hur mycket mer det kostar att revidera ett bolag för att kunna uppnå en högre säkerställandegrad av de finansiella rapporterna. För att nå den snabbaste vägen till förändring föreslår dock Boyd, Boyd och Boyd (2000) att revisorerna ska följa och respektera de standarder som finns och riktlinjerna som ingår i dessa. I framtiden menar Boyd, Boyd och Boyd (2000) att revisorerna kommer att behöva utveckla sin attityd från ett självförsvars- och självbevarandeperspektiv till att möta allmänhetens förväntningar, eftersom förväntningsgapet kommer att fortsätta existera så länge allmänhetens förväntningar är annorlunda än revisorernas.

4.2.1 Revisorns roll i Sverige

I Sverige menar Broberg (2013) att revisorn länge haft en stark position och att Sillén redan år 1949 menade att revisorerna skulle vara glada över den utveckling som skett då revisorerna lyckats uppnå ett bra rykte och förtroende bland allmänheten. Det är dock mycket som har hänt sedan dess, menar Broberg (2010). Som tidigare nämnt avskaffades revisionsplikten för mindre bolag under 2010, vilket satte press på revisionsbyråerna och revisorerna att utveckla sina tjänster och produkter samt att utveckla sina tekniker för försäljning och marknadsföring, skriver Broberg (2013).

Moberg (2006) skriver att revisorn har tre olika typer av roller. För det första kontrollerar revisorn klientens näringsverksamhet efter verksamhetsåret, för det andra har revisorn en rådgivande funktion och för det tredje kan revisorn utföra andra uppgifter för klientens räkning. Som en konsekvens av avskaffandet av revisionsplikten menar Danielsson (2011) att revisorer måste marknadsföra sina tjänster och föra en öppen dialog med sina kunder där revisorerna i ett tidigt

skede ser vad kunden behöver så att de kan sälja in det innan kunden själv vet om att det behövs. Revisorerna behöver alltså fokusera mer på de två senare rollerna som Moberg (2003) presenterar då den huvudsakliga revisionsrollen minskat i lagstadgad omfattning.

4.3 Revisionsberättelsen

Revisionsberättelsen är enligt Flint (1988) en väsentlig del av revisionen, eftersom den huvudsakliga fördelen med revisionen kommer genom kommunikation från revisorerna kring de finansiella rapporterna. Flint (1988) menar med anledning av detta att revisionsberättelsen har stor betydelse för alla inblandade parter vilket innebär att om det blir fel i den kommunikation som sker genom revisionsberättelsen så kan det skapa missförstånd och skador för företaget och dess intressenter. Flint (1988) påpekar också att om revisorer misslyckas med att kommunicera effektivt kan hela syftet med revisionen komma att ifrågasättas.

Enligt Asare och Wright (2009) är revisionsberättelsens syfte att ge trovärdighet åt företagets finansiella rapporter, och därigenom underlätta beslutsfattande. En ren revisionsberättelse innehåller enligt Gay, Schelluch och Baines (1998) ett positivt och objektiva uttalande från revisorn vad gäller de finansiella rapporterna, samtidigt som den medför en hög, men inte hundra procentig, säkerhet för ledningens prestationer under den reviderade perioden. Asare och Wright (2009) menar dock att effektiviteten i revisionsberättelsen är helt beroende av att olika intressenter gör samma tolkningar av det som står i revisionsberättelsen.

Francis (2004) förklarar att det idag finns två typer av revisionsberättelser, den standardiserade varianten och den avvikande revisionsberättelsen som används då det finns oklarheter kring företagets möjligheter till going concern eller då det förekommer väsentliga felaktigheter i de finansiella rapporterna. Den standardiserade revisionsberättelsens syfte är, enligt Francis (2004), att öka trovärdigheten för ett företags finansiella rapporter. Detta genom att den ska reducera informationsrisken som finns för användarna och bidra till en högre grad av investeringar och effektivitet på kapitalmarknaderna. För att den standardiserade revisionsberättelsen ska fylla sitt syfte menar Asare och Wright (2009) att det är viktigt att användarna av den samt revisorerna har en delad mening vad gäller ansvarsfördelningen och begränsningarna inom den utförda revisionen. Det är också enligt Asare och Wright (2009) viktigt att användarna och revisorerna har samma definitioner på de begrepp som kommuniceras i revisionsberättelsen.

I den studie som Francis (2004) genomfört baserad på tidigare forskning från framförallt USA, konstateras det att revisorerna inte alltid är konsekventa i sitt val av vad som ska rapporteras. Detta kan i det långa loppet innebära en risk för att den upplevda revisionskvaliteten minskar (Francis, 2004).

Enligt Lennartsson (2013), kommer det under 2014 att släppas en ny ISA som kommer att påverka revisionsberättelserna framöver. Enligt Lennartsson (2013) kommer denna nya revisionsberättelse dock endast att påverka börsbolagen i Sverige.

4.4 Intressentteori

Intressentteorin har enligt, enligt Deegan och Unerman (2011) två huvudsakliga perspektiv. Dels ett normativt perspektiv (normative branch) och dels ett ledarinriktat perspektiv (managerial branch). Intressentteorin har många likheter med legitimitetsteorin (legitimacy theory). Denna teori förklarar hur företag förhåller sig till samhället medan intressentteorin fokuserar på hur en organisation interagerar med olika intressenter, menar Deegan och Unerman (2011). Jönsson (2005) skriver att redan i början av 1930-talet hade företagen fått en ”managerial” inriktning, då ägarfunktionen i bolaget försvagats kraftigt och det snarare var chefer som ledde företag och satt i styrelser.

4.4.1 Managerial branch inom intressentteorin

Managerial branch förklarar de fall där ledningen i ett bolag försöker att tillfredsställa förväntningarna bland specifika intressenter, ofta de som har mycket makt över företaget. Utgångspunkten i legitimitetsteorin är samhället som grupp och i managerial branch finns det likheter med denna i och med att företaget också ses som del i ett större socialt system. Intressentfokus ligger dock på olika intressentgrupper inom samhället och hur dessa bäst ska hanteras om företaget ska kunna överleva. Precis som i legitimitetsteorin menar Deegan och Unerman (2011) att de olika intressenternas förväntningar påverkar hur ledningen väljer att styra bolaget. Företaget kommer inte att behandla alla intressenter på samma sätt, utan kommer att prioritera de som har mest makt över företaget (Deegan & Unerman, 2011). Författarna menar att denna makt uttrycker sig olika beroende på vilket företag som diskuteras men det kan bland annat

handla om tillgång till krediter och finansiering, tillgång till inflytelserika mediekkanaler samt möjligheten att påverka ett företags förbrukning av varor och tjänster. Vidare menar Deegan och Unerman (2011) att ett framgångsrikt företag är ett företag som tillgodoser de efterfrågningar som de intressentgrupperna med mest makt har, även om deras intressen ibland krockar.

4.4.2 Intressenters behov av revisionsberättelsen

Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) kom i sin studie, som utförts i Storbritannien och Nya Zeeland, fram till att det viktigaste uttalandet i revisionsberättelsen är det uttalande som rör ifall årsredovisningen ger en sann och rättvis bild av företagets ställning. Andra områden som är viktiga för enligt Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) är ansvarsfördelningen mellan revisorn och ledningen, grunden till revisorns åsikter och uttalanden, information om bolaget som utfört samt orsakerna för att revisorn skriver en ren eller oren revisionsberättelse.

I Porter, ÓhÓgartaigh och Baskervilles studie från 2009 kunde det också konstateras att om det blir aktuellt att lägga till mer information i revisionsberättelsen så vill urvalsgruppen från studien se mer information kring revisorns åsikter vad gäller effektiviteten och tillräckligheten av företagets interna kontrollsystem och interna revision. Respondenterna vill också ha mer information om företagets kultur, effektiviteten i företagets bolagsstyrning samt en bedömning av ledningens kapacitet och tillräcklighet. Några från urvalsgruppen i Porter, ÓhÓgartaigh och Baskervilles (2009) studie kommenterade också på att revisionsberättelsen är formell och intetsägande och att den inte ger någon specifik information. Revisionsberättelsen ger enligt respondenterna inte heller uppfattningen att revisorn kritiskt granskat årsredovisningen. Respondenterna menar därför att vad som behövs är att revisionsberättelsen omformas så att den blir tydligare och mer lättläst. Dessutom menar Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) att respondenterna anser att revisionsberättelsen borde börja med revisorns uttalande samt att det stycke som gäller ansvarsfördelningen mellan revisorn och ledningen ska flyttas ut från revisionsberättelsen och placeras någon annanstans så att de som är intresserade av informationen ändå ska kunna hitta den. Kommentarererna från Porter, ÓhÓgartaigh och Baskervilles (2009) studie gällde en revisionsberättelse som år 2008 var en ren standardiserad revisionsberättelse. Mock et al. (2013) kom i sin studie av olika revisionsberättelsers utformning, i USA och Australien, fram till att användare vill ha mer information om revisorn, revisionen, årsredovisningen samt andra perspektiv

på verksamheten som påverkar årsredovisningen. I enlighet med Porter, ÓhÓgartaigh och Baskervilles (2009) studie tyder detta på en efterfrågan av mer information från intressenterna.

Gold, Gronewold och Pott (2009) har genom en undersökning av nederländska och tyska användare av revisionsberättelsen funnit att intressenter över lag lägger större ansvar på revisorerna vid en revision än vad revisorerna själva gör. Intressenterna anser dessutom att de finansiella rapporterna är mer trovärdiga än vad revisorerna gör.

4.4.3 Bankers behov av revisionsberättelsen

Miller, Reed och Strawser (1990) kom fram till att banker i USA tycker att en lång version av revisionsberättelsen är bättre än en kortfattad. I den då nya, utökade versionen av revisionsberättelsen som kom i slutet på 80-talet kunde nämligen banker tydligare utskilja ansvarsfördelningen mellan revisorn och ledningen i bolaget, vilket med stor säkerhet var ett steg i rätt riktning för att stänga förväntningsgapet.

Guiral-Contreras, Gonzalo-Angulo och Rodgers (2007) har undersökt informationsvärdet i revisionsberättelsen ur långgivares perspektiv i Spanien. Av studien framkom det att långgivare misstror eller ger åtminstone ingen tilltro till en revisionsberättelse i de fall då annan information talar negativt för det företag som ansöker om kredit. Däremot kan de ändra en tidigare positiv inställning till företaget om det i revisionsberättelsen finns avvikande och negativa påpekanden från revisorns sida om företaget i fråga. I det första exemplet menar Guiral-Contreras, Gonzalo-Angulo och Rodgers (2007) att det innebär att revisorn inte bidrar med någon relevant information medan det i det andra fallet pekar på att uttalanden från revisorn är en viktig del i långgivarens beslutsfattande. Med grund i detta menar Guiral-Contreras, Gonzalo-Angulo och Rodgers (2007) att revisionsberättelsen verkar fungera som en varningsflagga, som signalerar till långgivaren att vara mer alert och noggrann i sin granskning inför ett lånebeslut. I de fall där det redan står klart att företaget har ekonomiska svårigheter spelar dock revisorns uttalanden inte någon roll, menar Guiral-Contreras, Gonzalo-Angulo och Rodgers (2007).

Asare och Wrights (2009) amerikanska studie kunde konstatera att revisionsberättelsen är viktig för beslut kring kreditgivning samt för att skapa en uppfattning kring om de finansiella rapporterna är fria från väsentliga felaktigheter och bedrägerier. Banker som deltog i studien tycker att vikten

av båda dessa punkter är större än vad revisorerna gör. Vidare tycker bankerna att det bara finns 45 procents chans att revisorerna upptäckt bedrägerier i verksamheten medan revisorerna anser det vara säkerställt till 60 procent. I övrigt är det bankerna som lägger större vikt vid revisionsberättelsens syfte jämfört med vad revisorerna själva gör. Till exempel upplever bankerna i högre grad än revisorerna att revisionsberättelsen indikerar att bolagets styrning fungerar bra, att företaget är en bra investering och att företaget kommer att nå sina strategiska mål. De båda grupperna är dock hyfsat eniga i frågan kring vilken grad revisionsberättelsen säkerställer företagets framtida överlevnad (Asare & Wright, 2009).

4.4.4 Svenskt perspektiv på bankers behov av revisionsberättelsen

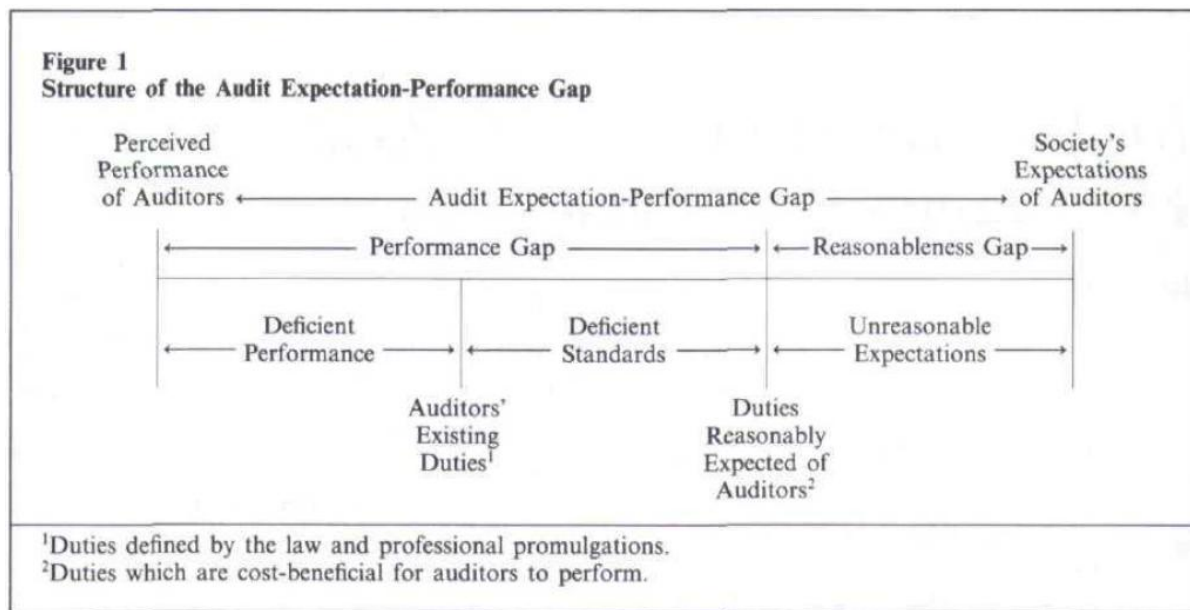
I en studie gjord på den svenska marknaden av Svensson (2003) framgår det att informationen i årsredovisningen inte alltid anses vara aktuell, eftersom den baserar sig på föregående verksamhetsår. Flera respondenter i studien menar att genom sänkta rapporteringskrav och ökad effektivisering av informationsutbyte mellan företagen och revisorerna kan aktualiteten på den information som kommuniceras i årsredovisningen öka (Svensson, 2003).

Svenssons (2003) studie visar att det viktigaste med revisionsberättelsen enligt bankerna är att den ska vara ren. En respondent från en bank menar att de alltid tittar på revisionsberättelsen, men det enda de gör är att kontrollera så att det inte finns några anmärkningar. Vidare berättar Svensson (2003) att avgörande för tillförlitligheten i företagets finansiella information är vilken revisor eller revisionsbyrå som företaget har anlitat. En respondent förklarar att de ekonomiska kunskaperna i små bolag ofta är sämre än de i lite större bolag och därför spelar revisorn en stor roll dels för banken men också för att kunna föra diskussioner med företaget i fråga. Vidare är det flera respondenter i studien som föreslår att revisionsberättelsen ska vara mer detaljerad och mindre standardiserad. Resultaten ovan från Svenssons (2003) studie baserades på 18 intervjuer med banktjänstemän i Sverige.

4.5 Förväntningsgapet

Enligt Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) var det Liggio som under 1974 först satte fingret på uttrycket förväntningsgap inom revision, även om det existerat i över ett sekel. Liggio definierade förväntningsgapet som skillnaden i nivån av förväntade resultat mellan vad användarna

av de finansiella rapporterna föreställt sig och vad de oberoende revisorerna föreställt sig (Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville, 2009). Några år senare kom Cohen Commission (CAR, 1978) med en utvidgad definition av förväntningsgapet som inkluderade inte bara användare av de finansiella rapporterna utan hela allmänheten. Dessutom ändrade de formuleringen av förväntade resultat till vad revisorer rimligen kan och bör kunna räkna med att åstadkomma. Porter (1993) menar dock att dessa definitioner är för smala för att täcka hela problematiken kring förväntningsgapet. Enligt Porter (1993) tar dessa tidigare definitioner nämligen inte hänsyn till att revisorerna kanske inte har möjlighet att nå upp till de förväntade prestationerna eller vad de kan och bör kunna åstadkomma. Även detta är ett problem som Porter (1993) menar är bidragande till kritik mot revisorerna och minskat förtroende för revisionsyrket. Därför har Porter (1993) istället valt att benämna gapet som förväntnings- och prestationsgapet. En översikt av Porters (1993) uppfattning av förväntningsgapet kan utläsas av bilden nedan:

Bildkälla: Porter, 1993, s. 50

Porter (1993) menar att förväntnings- och prestationsgapet är ett resultat av tre olika huvudkomponenter. För det första beror gapet på att samhället har förväntningar på revisorer som stäcker sig bortom vad revisorer rimligtvis kan förväntas leverera vilket illustreras av "unreasonable expectations" i bilden ovan. För det andra, menar Porter (1993) att samhället har förväntningar på revisorer som går bortom revisorers legala och professionella ansvar. Detta syftar till otillräckliga standarder och begreppet "deficient standards" i bilden ovan. Slutligen har

samhället uppfattningar om att revisorer inte uppfyller sina ansvarsområden enligt de standarder som finns, vilket begreppet ”deficient performance” visar i bilden ovan. En annan missuppfattning som förekommer menar Frank, Lowe och Smith (2001) är att det händer att användare av revisionsberättelsen förväntar sig att revisionen har en bredare omfattning än vad den i verkligheten har, vilket i sin tur också leder till ett ökat förväntningsgap.

Ett problem som uppstår i takt med att förväntningsgapet ökar, menar Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009), är att trovärdigheten för revisorernas arbete minskar i samhällets ögon vilket i sin tur kan leda till minskat förtroende för revisorsprofessionen. Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) förklarar att Limperg beskrev detta samband 1932 som att revisorsprofessionen har sin grund i förtroendet som samhället väljer att ge åt effektiviteten i revisionen och revisorns uttalande, vilket innebär att om detta förtroende rubbas, försvinner därmed också funktionen för hela revisorsyrket.

Vanstraelen, Schelleman, Meuwissen och Hofmann (2012) menar att förväntningsgapet har använts som ett argument för att undvika reformer inom revisionsrapporteringen. Det har enligt Vanstraelen et al. (2012) hävdats att användare av de finansiella rapporterna inte har tillräckligt mycket utbildning för att förstå revisionsberättelserna. Epstein och Geiger (1994) fann i mitten av 90-talet att ju högre grad av utbildning som finns bland användarna av de finansiella rapporterna, desto lägre krav ställer de på vad revisorerna ska garantera. Denna upptäckt kommenterades senare av Lee, Ali och Bien (2009) som menade det finns mer forskning som tyder på ovan samband mellan utbildning och kraven som ställs på revisorer. Förespråkare för att förväntningsgapet ska minskas genom mer utbildning ser därför inte någon poäng i att utöka eller revidera revisionsberättelsens utformning eller innehåll, enligt Vanstraelen et al. (2012).

4.5.1 Åtgärder för att minska förväntningsgapet

Hatherly, Innes och Brown (1991) menade i början av 90-talet att det fanns två sätt att stänga förväntningsgapet. Det ena var att sluta använda de standardiserade begrepp som förekommer i revisionsberättelsen och det andra var att behålla dessa begrepp men att utöka rapporten för att ge en större förståelse för de huvudsakliga bedömningarna som gjorts under revisionens gång. Trots att det gått nästan 20 år emellan menar även Asare och Wright (2009) att det är viktigt att de begrepp som används har en gemensam förståelse för användare och utfärdare av

revisionsberättelsen. Hatherly, Innes och Brown (1991) påpekade också i sin studie att förståelse för de risker som var förknippade med revisionen samt omfattningen, naturen och begränsningarna i revisionen skulle utökas i den dåvarande revisionsberättelsen. Syftet med den förändrade rapporten skulle vara att skapa en förändring i användarens uppfattning kring revisionen samt att förändra revisorns uppfattning kring vad som efterfrågas och därmed indirekt påverka revisorns beteende och kvaliteten på revisionsarbetet.

Lee, Ali och Bien (2009) menar även de att en utvecklad revisionsberättelse kan vara lösningen på problemet med de olika gapen. Detta för att den i så fall kan bidra med en bättre förståelse av omfattningen och orsakerna till revisionen samtidigt som den klargör ansvarsfördelningen mellan revisorn och ledningen i bolaget. Lee, Ali och Bien (2009) menar också att en annan möjlig lösning på problemet är att omdefiniera revisorns roll så att beskrivningen stämmer överens med vad allmänheten förväntar sig av en revisor. Detta med grund i att Lee, Ali och Bien (2009) menar att när allmänhetens förväntningar på revisorerna minskar, så minskar också antal rättstvister och kritik mot revisorerna vilket i sin tur minskar förväntningsgapet.

Monroe och Woodliff (1993) kom i början av 90-talet fram till att utbildning kan vara ett bra medel för att minska förväntningsgapet. Lee, Ali och Bien (2009) samt Monroe och Woodliff (1993) är dock realistiska och menar att det är orimligt att utbilda alla parter som berörs av förväntningsgapet på samma sätt. Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) menar däremot att det kan finnas en poäng i att utbilda inflytelserika journalister på området då mycket av den kritik som riktas mot revisorerna i media efter skandaler, leder till att samhällets förtroende för professionen minskar.

Monroe och Woodliff (1994) kom i en senare studie fram till att när revisionsberättelsen förändrades för att minska de olika uppfattningarna mellan revisorn och intressenterna så blev förväntningsgapet mindre på områden som gällde till exempel revisorns ansvarsområden, men det ökade på andra områden. De områden där förväntningsgapet ökade var främst områden som inte nämndes i revisionsberättelsen exempelvis hur företaget arbetade internt för att undvika bedrägerier.

Asare och Wright (2009) föreslår som lösning på problemet kring förväntningsgapet i USA att antingen måste standardsättarna revidera omfattningen av revisionen så att det framgår att de missuppfattade områdena inte ska täckas av revisionen. Alternativt måste standardsättare se över om revisorernas ansvarsområden ska utökas. Asare och Wright (2009) menar nämligen att det är

viktigt att användare och revisorer har en gemensam uppfattning om vilka som är revisorns ansvarsområden. Gold, Gronewold och Pott (2009) har dock funnit att trots att standardsättare arbetar med att anpassa de standarder som finns, till exempel den uppdaterade versionen av ISA 700, existerar det fortfarande ett förväntningsgap bland tyska och holländska användare. Dessutom menar författarna att trots att det gjorts försök till att stänga gapet så har dessa försök bidragit till att gapet vidgats på andra områden. Gold, Gronewold och Pott (2009) kom också fram till att en utökad förklaring av ansvarsfördelningen mellan revisorn och bolaget tillsammans med en förklaring av omfattningen av revisionen snarare kan vara skadlig än att bidra till att minska förväntningsgapet.

För att mer permanent stänga förväntningsgapet, menar Boyd, Boyd och Boyd (2000) att det även krävs att revisorsprofessionen tillsammans med finansvärlden tar och ser över den grundläggande rollen som revisor så att alla parter är överens om revisorns och revisionens innebörd. Om inte detta sker kommer gapet, enligt Boyd, Boyd och Boyd (2000) att fortsätta skapa missförstånd och problem.

4.6 Informationsgapet

Förutom det välkända förväntningsgapet råder även ett informationsgap mellan intressenter till företagen och revisorer. Vanstraelen et al. (2012) syftar till tidigare forskning på området som visar att det förvisso finns information i revisionsberättelsen som är viktig för en del intressenter, men att det också finns forskning som visar att det saknas viktig information för andra intressenter. Därmed menar Vanstraelen et al. (2012) att det existerar ett informationsgap. Vanstraelen et al. (2011) menar att detta gap är välkänt inom branschen men att lösningen inte är fullt så enkel som att göra all information tillgänglig för intressenterna.

Asare och Wright (2009) förklarar att det är viktigt att skilja på de två olika typerna av gap som finns, eftersom de uppstår av olika anledningar och därför också måste minskas genom olika åtgärder. Asare och Wright (2009) menar nämligen att även om det fanns ett perfekt förhållande mellan revisorerna och allmänheten vad gäller revisorsfunktionen och dess begränsningar så kan det ändå förekomma olika tolkningar av de begrepp som används i revisionsberättelsen. På samma sätt skulle det kunna finnas olika förväntningar på vad revisorns funktion verkligen är även om de begrepp som används i revisionsberättelsen har samma betydelse både för användarna och

revisorerna. Fram till Asare och Wrights studie har det enligt Asare och Wright (2009) främst fokuserats på att reda ut vilken roll revisorn har och hur ansvarsfördelningen ska se ut, vilket lett till att mindre fokus lagts vid de faktorer som kan påverka det informativa värdet i revisionsberättelsen. Asare och Wright (2009) menar även att det endast gjorts lite forskning på området kring informationsgapet som behandlar hur användare verkligen tolkar de begrepp som används i revisionsberättelsen.

4.6.1 Åtgärder för att minska informationsgapet

Vanstraelen et al. (2012) har genom en granskning av tidigare forskning funnit några gemensamma utgångspunkter mellan revisorer och intressenter för möjliga förbättringar som kan göras i revisionsberättelsen med syfte att öka det informativa värdet. Utgångspunkterna är följande informationsområden:

- Information som klargör syftet med revisionen samt språket som används i denna för att få användaren att förstå betydelsen av en revision av de finansiella rapporterna samt vilka begränsningar som finns i revisionen.
- Information om revisionsteamet samt statistik över revisionsuppdrag så att användaren kan göra en bedömning, samt bilda sig en uppfattning kring kvaliteten på revisionsuppdraget.
- Information kring revisionsprocessen så att intressenterna förstår det arbete som utförts därmed kan härleda revisorns arbete från början till slut.
- Mer information kring revisorns bedömning av de finansiella rapporterna, så som kvaliteten på dessa och uttalanden om huruvida vissa redovisningsprinciper som tillämpats är lämpliga eller ej.
- Övriga upplysningar som allmänheten bör känna till, i de fall det finns några.

Med grund i dessa utgångspunkter har Vanstraelen et al. (2012) intervjuat dels intressenter men också revisorer för att komma fram till ett förslag på förändring av revisionsberättelsen. Genom en analys av de svar författarna fått samt med hänsyn till tidigare forskning har de därefter tagit fram ett ramverk för utformningen av revisionsberättelsen. Förhoppningen med detta förslag är att minska informationsgapet mellan de båda parterna samt att höja transparensen på kvaliteten i de utförda revisionerna.

Det slutgiltiga förslaget som Vanstraelen et al. (2012) presenterar bygger på författarnas tidigare gjorda studie, Vanstraelen et al. (2011), och består av fyra huvudkomponenter. Dessa är:

- Omfattningen av revisionen
- Upptäckter under revisionens gång
- Diskussion och analys av revisorn
- Information om revisorn

Över lag kan det konstateras att många av de förslag som finns på förändringar i revisionsberättelsen bygger på att intressenterna ska få tillgång till mer information kring revisionen och bolaget. Porter, ÓhÓgartaigh och Baskervilles (2009) studie i Storbritannien och Nya Zeeland visar att majoriteten av respondenterna inte vill att någon information från den befintliga rapporten ska tas bort, men däremot önskar de utökad information om grunden för revisorns yttrande, effektivitet gällande företagets interna kontrollsystem samt företagsledningens lämplighet. Mock et al. (2013) har dock kommit fram till att den genomsnittlige intressenten inte är intresserad av att utvärdera den befintliga revisionsberättelsen, eftersom den är för standardiserad, medan de gärna ser en förändring i att det ska inkluderas mer information rörande revisionen och bolaget i fråga. Den önskade tilläggsinformation som Mock et al. (2013) menar att intressenterna vill ha handlar framför allt om risker och materialitet under den utförda revisionen.

Vidare finns det forskning som menar att revisorerna inte är villiga att ge ut denna önskvärda information. Lee, Ali och Bien (2009) menar nämligen, efter sin litteraturgranskning, att det finns en motvilja från revisorerna att bidra med denna extra information i revisionsberättelsen, eftersom den inte krävs enligt ISA 700. Därför menar Lee, Ali och Bien (2009) att det kanske inte är möjligt att begära dessa förändringar i revisionsberättelserna utan att en förändring av de standarder som reglerar utformningen av revisionsberättelserna behövs. En del ändringar kan dock enligt Asare och Wright (2009) göras direkt i revisionsberättelsen utan att de aktuella standarderna förändras. Asare och Wright (2009) föreslår till exempel att de tekniska termer och begrepp som används ska förklaras tydligare så att alla intressenter förstår den faktiska innebörden av dem.

Mock et al. (2009) har kommit fram till olika områden som kan förbättra kommunikationen genom revisionsberättelsen och därigenom öka användbarheten av revisionsberättelsen. Mock et al. (2009) föreslår att följande områden övervägs och studeras vidare:

- Revisorer behöver en definition av den grad de finansiella rapporterna kan säkerställas till. Denna ska också förmedlas till företagets intressenter genom revisionsberättelsen.
- Problematiken kring materialitet är viktig för användare men de har ingen grund för bakgrunden till besluten kring materialitetsnivåerna. En möjlig faktor som kan minska gapen kan därför vara att se över ifall det är möjligt att avslöja hur revisorer resonerar samt vilka metoder som används vid beslutet kring materialitetsnivåer.
- Det är skillnader i revisorns uppfattning kring klienters going concern-möjligheter och intressenters uppfattningar i samma fråga. Gapen kan minskas om revisorer ger ut information kring hur det resonerats samt vilka metoder som används för att ta beslut i frågan.
- Ett uttalande av revisorn kring företagets interna kontroller ökar graden av säkerställande från intressenternas sida. En möjlighet är därför att se över huruvida revisorn ska eller kan göra uttalanden angående detta i revisionsberättelsen.
- Användare kan ha missuppfattningar vad gäller revisorns bedömning av bedrägeririsk i förhållande till den säkerställandegrad som ges i revisionsberättelsen. Därför bör det ses över ifall revisorn kan lämna information kring bedömningen av bedrägeririsk till intressenterna.

4.7 Detaljerad eller kort version av revisionsberättelsen – olika effekter på gapen

Det har debatterats fram och tillbaka huruvida revisionsberättelsen ska vara lång och detaljerad eller om den ska vara kort och koncis. Miller, Reed och Strawser (1990) ansåg att en längre och mer detaljerad rapport var mer användbar än en kort rapport. Koh och Woo (1998) menar att denna typ av längre rapport ger användaren en bättre förståelse för omfattningen, naturen och betydelsen av revisionsprocessen. Gold, Gronewold och Pott (2009) menar dock att förväntningsgapet inte

minskar med en utökad rapport och att när det kommer till trovärdighetsaspekten till och med ökar gapet när den detaljerade versionen av revisionsberättelse används.

Hatherly, Innes, och Brown (1991) kom fram till två olika påverkningar på förväntningsgapet genom en utvecklad revisionsberättelse. För det första kan den bidra till en förändring i hur användaren ser på revisionen och för det andra kan den förändra revisorns syn på vad som är nödvändigt. Detta menade Hatherly, Innes och Brown (1991) kan ha direkt påverkan på revisionskvaliteten. Vidare menade Hatherly, Innes och Brown (1991) att den revisionsberättelse som är att föredra är den som bäst matchar revisorernas förväntningar, även om det i den utförda studien pekade på att en utvecklad revisionsberättelse är bäst lämpad för att förändra uppfattningarna hos användarna.

Ett problem kan dock, enligt Hatherly, Innes och Brown (1991), vara att det finns en tendens från revisorernas sida att vilja minska intressenternas förväntningar till en nivå under den som revisorerna själva anser vara rimlig, med anledning av att minska antalet rättstvister i de fall det går fel.

4.8 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har de teorier som tidigare forskning bidragit med presenterats på de områden som är av relevans för studiens syfte och frågeställningar. Presentationen har syftat till att ge läsaren förståelse för hur problematiken kring revisionsberättelsen och de båda gapen sett ut över tid men också till att belysa de brister och föreslagna åtgärder som kunnat konstateras. Även om vissa upptäckter skedde för lång tid sedan återfinns problemen än idag i diskussionerna kring revisionsberättelsens utformning. De presenterade teorierna kommer senare att tillsammans med den referensram som presenterades i kapitel 3 användas för att analysera de empiriska resultaten från den utförda studien samt för att beakta de skillnader och likheter som finns kan utskiljas.

5 Empiri

I detta kapitel presenteras de undersökningar som gjorts i form av en enkätundersökning samt intervjuer i syfte att samla in empiriskt material till studien. Inledningsvis presenteras den enkätundersökning som genomförts och därefter avslutas kapitlet med en framställning av intervjuerna. Tolkning av de svar som framkommit av undersökningarna kommer att presenteras i efterföljande kapitel.

5.1 Enkät

Av de 200 banktjänstemän som enkäten skickades ut till har 89 stycken besvarat den. Detta medgav en svarsfrekvens på 44,5 %. De fyra inledande frågorna har syftade till att få en bild av respondenten och respondentens egenskaper. Bakgrundinformationen om respondenterna har samlats in i syfte att se till att de som besvarar enkäten uppfyller de kriterier som ställts. Enkäten i sin helhet finns, som tidigare nämnts, i bilaga 1.

Till att börja med efterfrågades vilket kön respondenten tillhörde, vilket medgav ett resultat på 70 % män och 30 % kvinnor. Den andra frågan löd *Inom vilket yrkesområde är du verksam?* och där angav 57 % att de arbetade med företagsrelaterat bankarbete, 40 % arbetade i huvudsak med kreditgivning till företag och 3 % angav att de arbetar med management inom företagsrådgivning. Den tredje frågan löd *Vilken position har du?* Där svarade 62 % att de arbetade som företagsrådgivare, 19 % var chefer över företagsområdet, 12 % var kontorschefer som arbetar med företagsrådgivning och 7 % var analytiker inom företagsområdet. Den fjärde frågan klargjorde sedan hur lång arbetslivserfarenhet respondenten har inom branschen och där svarade 35 % att de har mer än 21 års arbetslivserfarenhet inom bankarbete med företag, 7 % angav att de har 16-20 års branscherfarenhet, 17 % hade varit verksamma inom området mellan 11-15 år och 17 % har arbetat i branschen i 1-5 år.

Följande frågor har syftat till att få respondenternas åsikt gällande problemområdena vi undersöker. Hädanefter kommer procenttal att avrundas till heltal.

Fråga 5: Hur använder du revisionsberättelsen från olika företag i din yrkesroll?

Svarsval	Svar	
Jag kastar en snabb blick på den	38,37%	33
Jag ser till att den finns, men läser den inte	1,16%	1
Jag läser noggrant igenom den	45,35%	39
Jag tittar inte alls på den	0,00%	0
Annat (vänligen specificera)	22,09%	19
Totalt antal svarande: 86		

Av tabellen går det att utläsa att 45 % av respondenterna läser revisionsberättelsen noggrant i sitt arbete med företag, 38 % anger att de kastar en snabb blick på den och 1 % menar att de ser till att den finns där. De 22 % som svarat ”Annat” har fått specificera sin egen användning och här kom det bland annat fram att banktjänstemannen ser efter om revisorn har lämnat en ren eller oren berättelse, om särskilda anmärkningar gjorts eller om det förekommer avvikelser. Som går att utläsa av tabellen har samtliga respondenter som besvarat frågan angett att de i någon utsträckning använder sig av revisionsberättelsen i sitt arbete med företag.

Fråga 6: Hur viktig är revisionsberättelsen för att fatta beslut kring ett företag? (ex. investeringar, lån)

1. Inte viktig alls	2	3	4	5	6. Mycket viktig	Totalt	Genomsnittligt betyg
0,00%	17,44%	11,63%	8,14%	36,05%	26,74%	86	4,43
0	15	10	7	31	23		

Som går att utläsa av tabellen anger en majoritet av respondenterna att de anser att revisionsberättelsen är viktig vid beslutsfattande kring ett företag. Detta åskådliggörs vid granskning av det genomsnittliga betyget på 4,43 av 6.

Fråga 7: Till vilken grad uppskattar du att revisionsberättelsen bidrar till att säkerställa kvaliteten på företagets finansiella rapportering?

1. Inte alls	2	3	4	5	6. Väldigt mycket	Totalt	Genomsnittligt betyg
1,16%	10,47%	10,47%	15,12%	32,56%	30,23%	86	4,58
1	9	9	13	28	26		

Med ett genomsnittsbetyg på 4,58 av 6 menar respondenterna överlag att revisionsberättelsen utgör en kvalitetssäkring av innehållet i ett företags finansiella rapportering. Endast 1 % anger att revisionsberättelsen inte alls bidrar till att säkerställa kvaliteten på företagets finansiella rapportering.

Fråga 8: Till vilken grad anser du att revisionsberättelsen fyller de funktioner som presenteras nedan?

	1. Inte alls	2	3	4	5	6. Våldigt mycket	Totalt	Genomsnittligt betyg
Den kvalitetssäkrar företagets finansiella rapportering	3,61% 3	10,84% 9	9,64% 8	18,07% 15	34,94% 29	22,89% 19	83	4,39
Den styrker kvaliteten på den genomförda revisionen	7,23% 6	6,02% 5	7,23% 6	18,07% 15	38,55% 32	22,89% 19	83	4,43
Den ger viktig information om företaget som inte finns i årsredovisningen	7,23% 6	19,28% 16	25,30% 21	18,07% 15	16,87% 14	13,25% 11	83	3,58
Den utgör bra underlag för beslutsfattande	9,64% 8	16,87% 14	18,07% 15	31,33% 26	20,48% 17	3,61% 3	83	3,47
Den säkerställer företagets fortlevnad	19,28% 16	25,30% 21	18,07% 15	20,48% 17	15,66% 13	1,20% 1	83	2,92
Den säkerställer att företaget är välskött	6,02% 5	18,07% 15	13,25% 11	27,71% 23	27,71% 23	7,23% 6	83	3,75
Den säkerställer att företaget är bra att investera i	16,87% 14	37,35% 31	14,46% 12	15,66% 13	14,46% 12	1,20% 1	83	2,77
Den säkerställer att företaget kommer att nå sina strategiska mål	34,15% 28	24,39% 20	17,07% 14	15,85% 13	6,10% 5	2,44% 2	82	2,43
Den ger information om huruvida revisorema upptäckt bedrägerier inom företaget	2,47% 2	6,17% 5	14,81% 12	20,99% 17	30,86% 25	24,69% 20	81	4,46

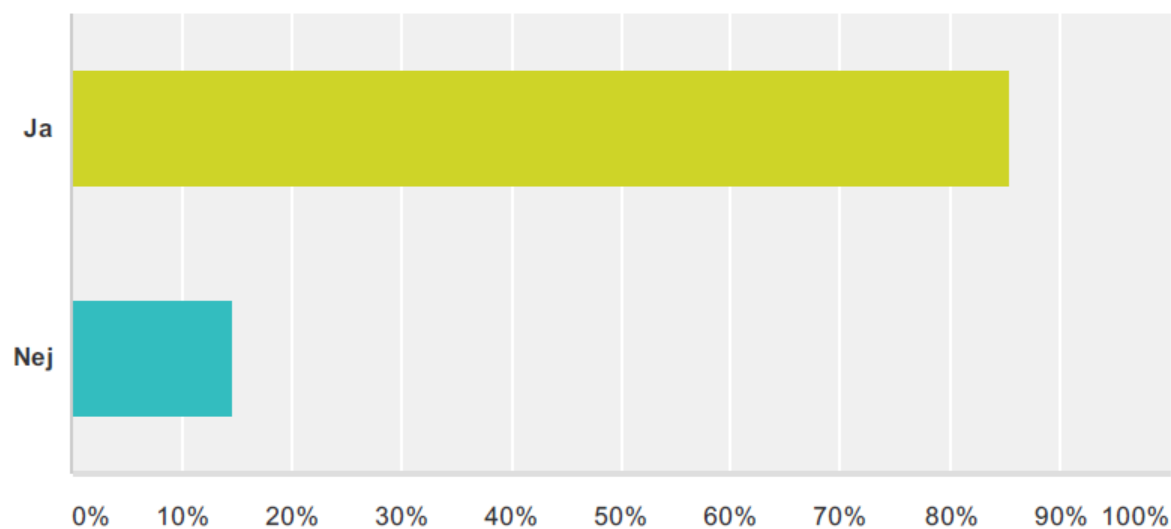
Tabellen visar att respondenterna inte är helt eniga gällande vilka funktioner de anser att revisionsberättelsen uppfyller.

Fråga 9: Till vilken grad uppskattar du att den information som finns i revisionsberättelsen idag är tillräcklig?

1. Inte alls	2	3	4	5	6. Våldigt mycket	Totalt	Genomsnittligt betyg
6,10% 5	17,07% 14	13,41% 11	28,05% 23	31,71% 26	3,66% 3	82	3,73

Tabellen visar att endast 4 % anser att informationen som idag finns tillgänglig i revisionsberättelsen är fullt tillräcklig medan 6 % tycker att den är undermålig. Av de 90 % som lagt sig däremellan drar sig 34 % (17 % + 13 %) mer åt att den är undermålig medan 60 % (28 % + 32 %) menar att informationsmängden snarare är tillräcklig. Genomsnittsbetyget på 3,73 av 6 ger här en bild av den spridning i åsikt som respondenterna visar.

Fråga 10: Tycker du att revisionsberättelsens informativa värde kan förbättras?

85 % av de respondenterna som besvarade frågan menade här att det informativa värdet i revisionsberättelsen kan förbättras medan 15 % inte tror att detta är möjligt.

Fråga 11: Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse? – *Revisionens omfattning*

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant	Totalt	Genomsnittligt betyg
Information kring tillförlitligheten i årsredovisningen	0,00% 0	0,00% 0	14,46% 12	9,64% 8	31,33% 26	44,58% 37	83	5,06
Information om revisionsrisken, efter bedömning av revisorn	0,00% 0	3,61% 3	14,46% 12	14,46% 12	40,96% 34	26,51% 22	83	4,72
Information om nivåerna av materialitet för den utförda revisionen	0,00% 0	7,32% 6	15,85% 13	24,39% 20	28,05% 23	24,39% 20	82	4,46
Information om revisorns ansvar för upptäckten av bedrägerier	0,00% 0	3,61% 3	15,66% 13	22,89% 19	27,71% 23	30,12% 25	83	4,65

Som går att utläsa av de höga genomsnittsbetygen anser respondenterna att följande kriterier gällande revisionens omfattning är viktiga. 45 % anger att det tycker att det är mycket viktigt med tillgång till information kring tillförlitligheten i årsredovisningen i revisionsberättelsen. Genomsnittsbetyget på 4,72 visar att majoriteten av respondenterna har behov av information om revisionsrisken efter bedömning av revisorn. Även information om nivåerna av materialitet för den utförda revisionen samt information om revisorns ansvar för upptäckten av bedrägerier får höga genomsnittsbetyg på 4,46 respektive 4,65 av 6.

Fråga 12: Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse? – *Revisorn och revisionsteamet*

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant	Totalt	Genomsnittligt betyg
Den ansvarige revisorns namn och signatur	0,00% 0	6,17% 5	3,70% 3	13,58% 11	24,69% 20	51,85% 42	81	5,12
Information kring sammansättningen av revisionsteamet för uppdraget	11,11% 9	27,16% 22	9,88% 8	27,16% 22	23,46% 19	1,23% 1	81	3,28
Information kring revisionserfarenhet bland medlemmarna i revisionsteamet	9,88% 8	18,52% 15	9,88% 8	37,04% 30	20,99% 17	3,70% 3	81	3,52
Information kring erfarenhet av Klientens bransch bland medlemmarna i revisionsteamet	7,41% 6	23,46% 19	9,88% 8	34,57% 28	24,69% 20	0,00% 0	81	3,46
Statistisk information över revisorns tidigare uppdrag	9,88% 8	34,57% 28	20,99% 17	27,16% 22	7,41% 6	0,00% 0	81	2,88
Statistisk information över revisionsteamets tidigare uppdrag	11,25% 9	41,25% 33	16,25% 13	25,00% 20	6,25% 5	0,00% 0	80	2,74
Information kring den tid som har lagts på uppdraget av varje medlem i revisionsteamet	17,50% 14	30,00% 24	16,25% 13	21,25% 17	13,75% 11	1,25% 1	80	2,88
Information kring om det varit specialister inblandade i revisionsprocessen	6,17% 5	13,58% 11	23,46% 19	27,16% 22	27,16% 22	2,47% 2	81	3,63
Information kring hur viktig klienten är för revisionsbyrån (intäktsmässigt)	24,69% 20	25,93% 21	12,35% 10	23,46% 19	7,41% 6	6,17% 5	81	2,81
Information kring revisorns oberoende	11,11% 9	11,11% 9	14,81% 12	13,58% 11	28,40% 23	20,99% 17	81	4,00
Information kring revisorns oberoende inklusive en diskussion kring hot mot oberoendet och eventuella säkerhetsåtgärder	11,11% 9	14,81% 12	17,28% 14	23,46% 19	19,75% 16	13,58% 11	81	3,67

Överlag syns här relativt låga genomsnittssiffror. Respondenterna menar överlag att behovet för ytterligare information gällande revisorn och revisionsteamet inte är särskilt stort. Undantaget är att

respondenterna uttrycker behov av att veta vem den ansvarige revisorn är samt att dennes signatur finns på revisionsberättelsen. Även revisorns oberoende anses vara av vikt.

Fråga 13: Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse? – *Revisionsprocessen*

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant	Totalt	Genomsnittligt betyg
Information kring upptäckter under revisionens gång	0,00% 0	3,70% 3	14,81% 12	19,75% 16	30,86% 25	30,86% 25	81	4,70
Information kring vilka komponenter som ingår i den riskbedömning revisorn gjort för att bestämma revisionsrisken	3,70% 3	3,70% 3	11,11% 9	23,46% 19	41,98% 34	16,05% 13	81	4,44
Information kring de risker som finns vad gäller nivåerna av materialitet	0,00% 0	3,75% 3	27,50% 22	26,25% 21	33,75% 27	8,75% 7	80	4,16
Information kring risken att inte upptäcka väsentliga fel i årsredovisningen	6,25% 5	6,25% 5	15,00% 12	25,00% 20	35,00% 28	12,50% 10	80	4,14

Som går att utläsa av tabellen är behovet relativt stort gällande information rörande revisionsprocessen i revisionsberättelsen. 31 % av de respondenter som besvarat frågan tycker att det är mycket viktigt med information kring upptäckter under revisionens gång. 58 % (42 % + 16 %) tycker det är av hög vikt att information kring vilka komponenter som ingår i den riskbedömning revisorn gjort för att bestämma revisionsrisken finns tillgänglig. Behovet gällande information kring de risker som finns vad gäller nivåerna av materialitet samt icke upptäckta fel i årsredovisningen är relativt stort med genomsnittsbetyg på 4,16 respektive 4,14 av 6.

Fråga 14: Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse? – *Ytterligare information kring den bedömning revisorn gjort av årsredovisningen*

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant	Totalt	Genomsnittligt betyg
Information kring bedömningen av kvaliteten på klientens interna kontrollsystem	1,23% 1	6,17% 5	9,88% 8	23,46% 19	34,57% 28	24,69% 20	81	4,58
Information kring sannolikheten för bedrägerier och olagliga handlingar i bolaget	3,70% 3	3,70% 3	13,58% 11	17,28% 14	34,57% 28	27,16% 22	81	4,57
Uppskattning av möjliga fortlevnadsproblem (going concern-problem)	1,23% 1	3,70% 3	11,11% 9	20,99% 17	39,51% 32	23,46% 19	81	4,64
Information kring revisorns kommunikation med ledningen i bolaget	6,17% 5	9,88% 8	18,52% 15	24,69% 20	30,86% 25	9,88% 8	81	3,94
Information kring felaktigheter i årsredovisningen där klienten avstått från åtgärder	0,00% 0	0,00% 0	6,25% 5	13,75% 11	32,50% 26	47,50% 38	80	5,21
Information kring felaktigheter i årsredovisningen där klienten gjort korrigeringar	3,75% 3	7,50% 6	13,75% 11	10,00% 8	40,00% 32	25,00% 20	80	4,50

Som går att utläsa av tabellen finns ett relativt stort behov av information kring ytterligare information om den bedömning revisorn gjort av årsredovisningen. De höga genomsnittstalen visar att majoriteten av respondenterna behöver information om klientens interna kontrollsystem, sannolikhet för bedrägerier och olagliga handlingar, möjliga fortlevnadsproblem revisorns kommunikation med ledningen i bolaget och felaktigheter i årsredovisningen där klienten gjort korrigeringar. Med ett genomsnittsbetyg på 5,21 av 6 finns ett relativt stort intresse för information kring felaktigheter i årsredovisningen där klienten avstått från åtgärder.

Fråga 15: Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse? - *Annan information som ligger utanför revisionens omfattning*

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant	Totalt	Genomsnittligt betyg
Information kring språket och begreppen som används i revisionsberättelsen	17,28% 14	24,69% 20	14,81% 12	12,35% 10	22,22% 18	8,64% 7	81	3,23
Övergripande information från revisorn gällande klientens företag	7,41% 6	19,75% 16	20,99% 17	24,69% 20	19,75% 16	7,41% 6	81	3,52
Revisorns åsikt kring klientens framtidsutsikter	0,00% 0	12,35% 10	16,05% 13	17,28% 14	40,74% 33	13,58% 11	81	4,27
Revisorns åsikt kring företagets ickefinansiella data	1,23% 1	13,58% 11	23,46% 19	20,99% 17	33,33% 27	7,41% 6	81	3,94
Revisorns åsikt kring bolagsstyrningens utformning	0,00% 0	7,41% 6	19,75% 16	22,22% 18	44,44% 36	6,17% 5	81	4,22

Som går att utläsa av tabellen finns här ett relativt stort behov bland respondenterna för revisorns åsikt kring klientens framtidsutsikter och revisorns åsikt kring bolagsstyrningens utformning.

Information kring begrepp, information från revisorn kring klientens företag samt revisorns åsikt kring företagets icke-finansiella data har fått lägre genomsnittstal, men visar att ett behov finns från respondenternas sida att ha tillgång till dessa former av information.

Fråga 16: Finns det något område som inte nämnts tidigare som du skulle vilja ha information kring i revisionsberättelsen för att få bättre beslutsunderlag?

Här har det kommit fram en önskan att få tillbaka kursiv stil på avvikelser i revisionsberättelsen, så som det såg ut i tidigare versioner av revisionsberättelsen.

Det nämns även att banktjänstemän bör känna bolaget minst lika bra som revisorn och att det är granskningen av siffrorna och rutinerna i bolaget som är mest relevant vid beslutsfattande. Respondenten som skrev detta tror inte att en utökad revisionsberättelse hjälper i bedömningen av ett företag.

En annan respondent menar att det hade varit bra att veta vad som granskats, men framför allt vill respondenten veta om revisorn tycker att något inte står rätt till, även om det blir en subjektiv bedömning. Respondenten tror också att det är svårt för revisorn att ”klanka ner på sina klienter”, då det finns ett leverantör-kund-förhållande vilket respondenten menar innebär att man som revisor aldrig kan bli helt opartisk då det inte är kul att irritera en kund i onödan.

En fjärde respondent menar att revisionsberättelsen idag är för standardiserad, vilket respondenten inte anser vara optimalt utan önskar istället en mer personlig revisionsberättelse.

5.2. Intervjuer med banktjänstemän

Nedan följer en presentation av de intervjuer som genomförts med banktjänstemän. Samtliga respondenter är anonyma. Banktjänsteman A arbetar som företagsrådgivare på en av nordens största banker och har arbetat inom bankbranschen i 35 år. Banktjänsteman B arbetar som lantbruks- och företagsrådgivare vid ett kundägt bank- och försäkringsbolag och har 43 års erfarenhet i branschen. Banktjänsteman C arbetar som företagsrådgivare vid en av Sveriges största sparbanker och har 30 års arbetslivserfarenhet inom branschen.

5.2.1. Förväntningar på revisorn och revisionen

Banktjänsteman A

Banktjänsteman A menar att revisorns uppgift och ansvar är att gå igenom ett företags finansiella rapporter och därmed sätta en kvalitetsstämpel på företagets årsredovisning i den mån det går. Banktjänsteman A anser sig medveten om att även revisorn kan missa något. A menar vidare att det är viktigt att se till vem som har reviderat företaget. Vilken revisor och vilken byrå revisorn kommer ifrån har en viss inverkan, menar A.

I den mån företaget tillåter en dialog mellan revisorn och banken tycker A att det är en fördel att kunna diskutera saker med revisorn och reda ut oklarheter. A berättar också att A ibland har möte med både företagaren och revisorn. Detta finner A givande, då revisorn ofta är bättre insatt i företagets siffror än företagaren själv i de fall företagaren inte har så bra koll på företagets räkenskaper. ”Det man absolut känner som standard är att räkenskaperna är i ordning”, menar A gällande sin uppfattning om vad revisorn ska granska. A anser vidare att en viktig del i detta är att se till att tillgångarna är rätt värderade, då det är dessa uppgifter banktjänstemän lutar sig mot vid beslutsfattande.

Banktjänsteman B

Banktjänsteman B menar att revisorns uppgift och ansvar är att vara en neutral part, men att också hjälpa sin kund då B menar att företagaren inte alltid är lika väl insatt i hur räkenskaperna ska skötas som företagaren är i sin yrkesroll. B anser således att det är ”viktigt att revisorn och företagaren går igenom företagets resultat och att det görs ganska snabbt efter årets slut”.

Banktjänsteman Bs förväntningar gällande vad revisorn ska granska innefattar att ”granska siffrorna först och främst”, men även att tillgångarna som finns medräknade stämmer och att ”inget fuffens förekommer”. B menar att det ska finnas ett förtroende för företagets siffror och att de är undersökta någorlunda, även om B förstår att revisorn inte kan granska allt.

Banktjänsteman B anser att nyttan med revisionen, sedd ur en banktjänstemans perspektiv, är att det måste gå att lita på ett företags siffror, då B själv inte har tid att gå in och titta på alla siffror och analysera dem på egen hand. Det B främst tittar efter i revisionsberättelsen är avvikelser. B menar att revisorn också ska titta framåt och inte bara titta på det som redan hänt.

Banktjänsteman C

Banktjänsteman C menar att revisorn inger en trygghet att det finns substans bakom de redovisade siffrorna. Som företagsrådgivare blev C därför nervös när revisionsplikten avskaffades för mindre bolag. Vidare anser C att det är bra att revisorn är ett bollplank mot företagaren och däri agerar som en rådgivare. Dessa två egenskaper finner C viktiga ur bankens synvinkel.

Banktjänsteman C menar vidare att revisorn ska granska räkenskaperna i stort men också fokusera på sådant som är ”extra intressant just på det företaget”. C tror således att revisorerna måste arbeta på olika sätt mot olika branscher och kunder.

Som banktjänsteman anser C att det finns en fördel i att ett företags räkenskaper är kontrollerade av en revisor, då det inte är lika säkert att siffrorna stämmer om företagaren inte låtit dem granskas av en revisor. C är medveten om att det kan bli fel även om en revisor är inblandad, men att det är en större trygghet att en sakkunnig tittat på siffrorna.

5.2.2 Informationsbehov vid kreditgivning

Banktjänsteman A

För att kunna fatta beslut gällande kreditgivning till ett företag menar A att bokslutet, resultaträkningen och balansräkningen är viktiga att titta på samt att företaget har ett bra kassaflöde som genererar vinst. A anser också att det för en befintlig kund är viktigt med bra skötsel i banken samt att A och kunden har en bra dialog gällande vad pengarna ska gå till. A berättar att ”är det ett välmående företag som går bra är det oftast inga bekymmer att få nya krediter”. A menar vidare att man som banktjänsteman inte bör bevilja tveksamma kunder krediter i överlevnadssyfte då det enbart blir en form av ”konstgjord andning” som bara drar ut på problematiken.

Banktjänsteman B

För att kunna fatta beslut gällande kreditgivning hämtar banktjänsteman B information från siffrorna bakåt i tiden, men menar också att ”idag lägger man nästan större vikt vid vad som hända skall”. Detta, menar B, då ett företag kan ha ett sämre resultat året före men att det inte behöver vara hela världen. Särskilt om man ser till lantbrukssidan som kan drabbas av missproduktion, berättar B.

Det finns en önskan från banktjänsteman B att revisorerna ska göra ett tydligare uttalande gällande vad de tror om framtiden för företaget, då detta är något som i stort sett aldrig görs självmant. Banktjänsteman B menar att det är först vid behov av till exempel lån till en investering som en budget görs för nästkommande år. B önskar att tanken om eventuella framtida investeringar och hur de i så fall ska finansieras ska finnas där så att revisorn kan göra ett uttalande om dess lämplighet.

Banktjänsteman C

För att kunna fatta beslut gällande kreditgivning till ett företag menar banktjänsteman C att det huvudsakligen finns tre saker att titta på, nämligen bokslutet, den interna skötsamheten i banken och kreditupplysningen. ”De tre kokar man ihop till en scoring. Alltså, man får en scoring poäng på företaget som är rätt så avgörande för hur vi går vidare och vilka räntor vi sätter”, berättar C. Vidare anser C att den information som fås av revisorn i dagsläget är tillräcklig, då C i de flesta fall klarar sig bra genom att enbart få tillgång till årsredovisningen. ”Speciellt när det handlar om ett aktiebolag”, berättar C. Det enda önskemål C har är att avvikelser ska markeras tydligare så att man inte missar dem. Gäller det å andra sidan en enskild firma anser C det vara lite krångligare och tycker då att det kan vara bra att få tillgång till de underliggande räkenskaperna också.

5.2.3 Revisionsberättelsens utformning och användning vid kreditgivning

Banktjänsteman A

Banktjänsteman A tittar främst på revisionsberättelsen i samband med att en ny årsredovisning lämnas in till banken, men A tror inte att den är av avgörande betydelse vid kreditgivning då A menar att ”har där funnits något så bör vi ha reagerat redan tidigare”.

A känner i dagsläget att revisionsberättelsen är för standardiserad och att det hade varit intressant med ytterligare information, men A ställer sig frågan om mer information är värt vad det kostar i tid och pengar. A menar dock att om revisionsberättelsen skulle bli mer informationsrik är det information om revisorns åsikt gällande företagens finansiella rapporter A främst vill ha framför information om hur revisionen gått till då A ”förutsätter att den genomförts som den ska och på bästa sätt”.

Vidare berättar banktjänsteman A att ”jag tror nog ändå att om vi jämförs med många olika länder så är vi mycket öppnare här ändå. Det är mer tillåtet med information än i många andra länder. Där

är det mer tillslutet.” Detta då Sverige har en förvaltningsberättelse, berättar A. Banktjänsteman A skulle önska mer information från revisorn i form av misstankar om att något inte står rätt till gällande företagets ekonomistyrning till följd av att företagaren inte har de kunskaper som krävs. A menar också att någon form av certifiering för att få lov att bedriva företag hade varit önskvärt. ”Hur kan det komma sig att det är okej att du får driva ett företag utan att veta ett dugg om ekonomi?”, menar A, som berättar vidare att okunskap om ekonomi hos företagaren ibland leder till att företag drivs i botten.

Banktjänsteman B

Banktjänsteman B tycker i hög grad att revisionsberättelsen i dagsläget är för standardiserad. B önskar mer företagsspecifik information i revisionsberättelsen, bland annat om vad revisorn tror om företagets framtid. B menar vidare att det är information om revisorns åsikt gällande företagets tillstånd, dess finansiella rapporter och eventuella felaktigheter som B är intresserad av att få större tillgång till. Detta framför information om hur revisionen har gått till, då B förutsätter att den auktoriserade revisorn följer de bestämmelser som finns. Banktjänsteman B har störst tillit till de revisorer som arbetar för större byråer med välkända namn framför mindre byråer, då B anser att ”de stora är ju väldigt rädda om sitt namn och vill inte skita ner det”. B konsulterar även revisorn ibland. Detta främst i de fall där företagaren i fråga inte är särskilt insatt i företagets räkenskaper, vilket B menar är av högsta relevans att företagaren är.

Banktjänsteman C

Banktjänsteman C ser revisionsberättelsen som ett kvalitetstecken och berättar att det är viktigt för banken att revisionsberättelsen finns där. C måste nämligen som företagsrådgivare varje år uppdatera sitt datasystem med information kring ifall den senaste revisionsberättelsen är tillstyrkt eller om den har en avvikande mening.

C tycker att revisionsberättelsen i dagsläget möjligtvis är för standardiserad av skälet att ”det är samma text rakt igenom”. C förstår att revisorerna inte kan sitta och skriva en personlig revisionsberättelse till alla företag och att det är bra att ”där finns en standard för alla ordalydelser revisorerna vill förmedla”. Dock menar C att när det kommer till synpunkter, uttalanden eller avvikande meningar så ska de framgå tydligt.

Banktjänsteman C förtydligar vidare att ”om man fick önska fritt så hade det varit jättemysigt och snyggt om man kunde läsa en massa om företaget”, men säger sig inte kunna skriva under på att

något sådant skulle krävas då det tar tid och således kostar mer för företaget. C menar vidare att man som företagsrådgivare i så fall får prata mer med företagaren istället och åka ut till företaget och bilda sig en egen uppfattning. C konsulterar även revisorn i de fall där något avviker och mer information önskas, efter att ha fått tillåtelse från företaget att diskutera frågan.

Banktjänsteman C anser revisorn vara proffs på det revisorn gör och att de som intressenter inte ska lägga sig i hur revisorn arbetar. C litar således på att revisorn sköter sitt jobb och att C som banktjänsteman inte behöver läsa i revisionsberättelsen om hur själva revisionen har gått till. C litar relativt mycket på revisorns granskning, då banken inte har något annat att lita sig på. C besöker sina större företagskunder ute på företaget när de presenterar sitt bokslut och då är revisorn där. ”Då får man ju höra lite muntligt också mellan raderna”, menar C och tycker att det är bra, men menar att det inte är möjligt att göra med de mindre kunderna.

Vidare berättar C att det är viktigt att kunna tolka texten rätt i revisionsberättelsen och menar att ”det är ju egentligen i läsarens ögon som man bildar sig en uppfattning” så tillvida att olika läsare kan tolka texten olika och därmed bedöma informationen på olika sätt. C tycker att vid en ören revisionsberättelse är det viktigt att prata med revisorn om hur det ligger till. Banktjänsteman C menar dessutom att om det ska läggas tid och kraft på något vid utvecklandet av revisionsberättelsen är det ”i de fallen det felar för det är då vi har nytta av det helt enkelt och det är då man verkligen vill veta hur det ser ut”.

5.3. Intervjuer med auktoriserade revisorer

Nedan följer en presentation av de intervjuer som genomförts med auktoriserade revisorer. Respondenterna i denna studie kommer att vara anonyma gällande tilltalsnamn samt vilket företag de arbetar för. Revisor X är en nyligen auktoriserad revisor med 5 års arbetslivserfarenhet i branschen. X arbetar på en av de 10 största revisionsbyråerna. Revisor Y arbetar som kontorschef och auktoriserad revisor på en av de fyra största revisionsbyråerna och har 15 års arbetslivserfarenhet inom revisionsbranschen. Revisor Z är auktoriserad revisor sedan 2007 och arbetar numera som kontorschef på en av de 10 största revisionsbyråerna. Z har 15 års erfarenhet på det kontor revisor Z arbetar på i dagsläget.

5.3.1 Förväntningar på revisorn och revisionen

Revisor X

Revisor X menar att revisorns uppgift och ansvar innebär att ”vi ska uttala oss om de finansiella rapporterna” samt vidare att ”tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen och följa de regelverk som finns”. Gällande vad revisorn ska granska menar X att revisorn ska granska ”tillräckligt mycket”. Detta innebär att revisorn måste läsa in sig på verksamheten och bli medveten om de risker som finns för att kunna göra en bedömning om vad och hur mycket som behöver granskas. X tittar också på materialitetsnivåer, nyckeltal samt huruvida en potentiell investerare hade tagit ett annat beslut om en felaktighet hade uppgått till ett visst belopp.

Gällande på vilket sätt X som revisor tror att banken har nytta av revisionen anser revisor X att ”revisorn skapar förtroende för de finansiella rapporterna”. Granskas de inte av en revisor har företaget möjlighet att manipulera årsredovisningen efter behag och då måste banken själv fatta beslut om de tycker att siffrorna går att lita på eller inte, menar X.

När det kommer till vad X som revisor tror att banktjänstemän i allmänhet har för förväntningar på revisorn och revisionen tror inte revisor X att de har så mycket förväntningar mer än att revisorn är kvalificerad nog att sköta sitt jobb. X menar att banken borde lita på att revisorerna gör sitt jobb utefter de regelverk som finns. Gällande vad ett eventuellt förväntningsgap mellan banker och revisorer kan bero på, anser revisor X sig som nyligen auktoriserad revisor, inte ha någon god uppfattning om hur det ligger. X menar dock att om det skulle det finnas ett gap skulle utbildning skulle kunna vara en lösning. Revisor X vet inte hur den skulle utformas eller gå till i så fall. X tror snarare på att informera sina kunder, men säger samtidigt att det inte går att lägga för mycket kraft på det då extra tid kostar mer för kunden.

Huruvida mer legalt ansvar borde tillstyrkas revisorn anser revisor X att branschen redan är väldigt reglerad och tror inte att mer lagstiftning skulle göra någon större skillnad. X menar dock att om X som revisor ska ta mer ansvar än vad som görs idag så tycker X att branschen borde få ett lyft på ett annat sätt. Förslagsvis genom ett höjt arvode, mer matchande det som finns i till exempel USA. X tycker dessutom att det är bra att revisorn, som det ser ut idag, enligt ISA inte behöver vara hundra procent säker på sin sak.

Revisor Y

Revisor Y beskriver revisorns uppgift och ansvar som att säkerställa att den finansiella informationen rimligen är rätt och även att granska styrelsens förvaltning och se till att den sköts i enlighet med ABL. Y skiljer även lite på revisorns uppgift i större och mindre företag. Y menar att för ägarledda och mindre bolag ska fokus läggas på att säkerställa den finansiella informationen, förvaltningen samt även tillgodose företaget med rådgivning. ”Man är ett bollplank till ledningen”, menar Y. Vid större företag läggs mer fokus på att säkerställa den finansiella informationen, då Y menar att ”revisorn är kapitalmarknadens smörjmedel”, vilket förklaras vidare som att ”kan inte marknaden veta att det som publiceras offentligt är rätt så vågar ingen ta beslut och då går det rätt trögt på finansmarknaden”. Om informationen inte är säkerställd måste varje intressent på egen hand beställa en granskning och då hade samhällskostnaden blivit större, berättar Y.

Revisor Y anser att det är den finansiella informationen som ska granskas och menar vidare att folk rent allmänt förmodligen tror att man som revisor reviderar allt och att det inte kan finnas fel. Y menar också att man som revisor är försiktig med att revidera framåt och gör därför inte några prognoser. Problematiken kring att uttala sig om ett företags framtidsutsikter är enligt revisor Y att man omöjligt kan garantera utfall som komma skall. Revisor Y anser att om informationen kring framtidsutsikterna ska utökas så bör det vara i form av en modell där det framgår att man gjort en prognos istället för att det ska vara ett garanterande från revisorns sida. Vidare berättar Y att granskningen av skatter är saker som hänger kvar men kan anses relativt onödiga i dagsläget, då Skatteverket har egna kontroller av företagens skattekonton och själva har tillgång till informationen.

Inför ett kreditbeslut tror revisor Y att banken tittar på de tillgångar, säkerheter och kassaflöden som finns i ett företag och de har då nytta av att veta att någon har säkerställt att dessa siffror stämmer. Y tror även att det ligger i bankens intresse att veta att styrelsen sköter sig samt att förbjudna lån inte förekommer. Det händer att banktjänstemän kontaktar Y för att de vill veta mer om företaget och i de fall företaget tycker att det är okej delger Y dem information om företaget.

Revisor Y menar sig inte ha stött på många förväntningar från bankers sida som inte har matchat vad revisorer verkligen gör. ”De vet nu rätt så bra vad vi gör och vad som är vår uppgift”, menar Y och påpekar att bankerna har tämligen bra koll. Revisor Y tror inte att det finns något direkt förväntningsgap mellan banker och revisorer då Y anser dem vara kunniga gällande vad revisionen

innebär samt hur långt den sträcker sig. Därefter menar Y att det kan vara så att de inte vet allt gällande hur revisorns bedömning rörande väsentlighet ser ut, men de är medvetna om att inte allt granskas. Y menar å andra sidan att ser det annorlunda ut mot allmänheten och tror snarare att det stora förväntningsgapet existerar där. Vid skandaler framställs ofta revisorn i dålig dager och Y berättar att ”vi är ju helt bakbundna att bemöta det som kommer fram”. Y menar då att revisorn alltid blir en förlorare i dessa situationer till följd av att revisorn på grund av sekretess inte kan uttala sig. En lösning på detta, menar Y, är allmänna utbildningar om vad en revision innebär, men förmodligen finns inte något större intresse från allmänheten att ta till sig denna information, då de troligtvis finner skandalerna mer intressanta att läsa om. ”Det är inte intressant att Dagens Industri skulle ha en artikelserie om vad revision innebär. Den skulle alla bara bläddra förbi till något smaskigare”, menar revisor Y.

Huruvida mer legalt ansvar borde tillstyrkas revisorn anser revisor Y att det redan nästintill har blivit så i form av en förskjutning av revisorns ansvar och styrelsens ansvar. Y menar att det förekommer ett så kallat ”deep pocket syndrome”, det vill säga den som har pengar får betala vid eventuella skadestånd, så som i till exempel fallet med Prosolvia. Y menar att detta fenomen riskerar att fördyra revisionsprocessen då revisorerna måste göra en större insats. Y menar vidare att det inte är rimligt att ställa högre krav på revisionsområdet, inte heller sett ur lagstiftarnas synpunkt. Y menar att det hänger på att allmänheten måste ha koll på vad revisorns ansvar är och inte bara säga att revisorn måste ta större ansvar. Då måste även allt annat hänga med, vilket skulle innebära att revisorn vill ha mer tid per kund, vilket skulle kosta mer för företagen, menar Y. Revisor Y anser att ju mer insatta folk är desto mer tenderar de att förstå problematiken med revision.

Revisor Z

Revisor Z anser att revisorns ansvar är att ”säkerställa att redovisningen är korrekt och att bolaget är korrekt förvaltad”. Z anser att allt som granskas mynnar ut i att man ska kunna uttala sig om de finansiella rapporterna, men att Z granskar annat än de finansiella rapporterna också. Däribland de interna kontrollerna och processerna för att få en förståelse för bolaget. Därefter avgör Z hur mycket som behöver substansgranskas. Utgångspunkten är på Zs byrå att om man som revisor inte har testat kontrollerna får man heller inte förlita sig på dem. Vidare berättar Z att de också arbetar ur ett risk- och väsentlighetskriterium så att rätt saker granskas.

Som för andra intressenter, menar revisor Z, att banker har nytta av revisionen då den är en kvalitetsstämpel på att bolaget sköter sina åtaganden. Z tror att banker lutar sig mot den kvalitetsstämpel som revisionsberättelsen utgör och berättar vidare att ”man har ju märkt nu när revisionsplikten avskaffades hur många årsredovisningar som kommer in till bolagsverket som är fel. Så kommer man med sin årsredovisning till banken och inte är reviderad. Hur säker kan man vara på att det är rätt?” Detta menar Z medför en otrygghet för banken som då måste ta ställning om de vågar lita på innehållet i årsredovisningen eller inte.

Revisor Z är inne på att det kan finnas ett förväntningsgap mellan banker och revisorer när det kommer till att kunna läsa revisionsberättelsen och tolka den när den inte är upprättad enligt standardutformningen. Z menar att detta gäller även alla andra läsare av revisionsberättelsen. Z tycker att revisorernas upplysningssignaler är trubbiga, då ”en avvikande revisionsberättelse kan innebära en liten anmärkning eller att revisorn totalt avstyrker fastställandet av resultaträkningen och balansräkningen”. Z anser att det är viktigt att man som läsare av revisionsberättelsen kan förstå skillnaderna mellan anmärkning och upplysning samt förstå till vilken grad denna avvikelse kan komma att påverka företaget och dess omgivning. Z berättar också att det händer att revisor Z blir kontaktad av banktjänstemän för att diskutera frågor runt företaget och att det i så fall händer först efter ett godkännande från företaget, men det sker relativt sällan.

5.3.2 Informationsbehov vid kreditgivning

Revisor X

Revisor X anser att den information som finns om företaget i revisionsberättelsen idag är tillräcklig och att den borde räcka för att säkerställa kvaliteten på årsredovisningen. X tror inte att bankerna är intresserade av mer information i revisionsberättelsen, utan snarare i årsredovisningen i så fall. Revisor X tror också att bankerna är trötta på att den ska förändras igen, då de måste lägga tid på att lära sig att läsa den nya utformningen och tolka den. Därför tror inte revisor X att bankerna vill se en förändring. ”Helt plötsligt ska de läsa den på ett annat sätt och tolka den på ett nytt sätt som de inte gjort tidigare. Innan när man skrev en avvikande revisionsberättelse så var så ju den texten kursiv. Nu har vi ju vanlig text och då måste du ju läsa revisionsberättelsen”, menar revisor X.

Revisor X menar att om det bortses från oberoendet som revisorerna ska förhålla sig till så hade det gått att på ett mer personligt plan redogöra för hur man som revisor tycker att kunden är att arbeta med samt hur väl insatt företagaren är i räkenskaperna. X menar att det finns en chans att

revisorerna eventuellt hade kunnat prata mer om företagets risker om inte oberoenderelationen funnits mellan revisorn och kunden. Vidare menar X att det finns brister i relationen till kunden i form av jävsproblematik, då revisorn får betalt av kunden, men ändå ska vara oberoende.

Revisor Y

Revisor Y menar att revisionsberättelsen i dagsläget innehåller information om utfallet av revisionen och att årsredovisningen kan anses vara rimligen rätt. Även att styrelsen har gjort som den ska och att det är styrelsen som ansvarar för den interna kontrollen framgår i revisionsberättelsen. Y menar att informationen finns där, men att man måste vara påläst för att veta det. Revisor Y anser att det kanske hade underlättat för läsaren om information rörande revisorns materialitetsbedömningar funnits med, men menar vidare att kunden inte bör ha tillgång till dessa materialiteter då kunden i så fall har möjlighet att manipulera redovisningen. ”Skulle de veta att vi släpper allt under det då skulle de slarva på allt under alternativt medvetet, om de vill ställa till det”, menar revisor Y.

Revisor Y anser att det ibland kan vara en svår avvägning gällande vilken information man som revisor kan ge ut, då en revisor inte får delge information som kan skada bolaget. Detta menar Y gör att de avvikande berättelserna blir kryptiska och svårtolkade. Y anser dock att de som är insatta ändå kan avväga hur allvarliga uttalandena är utifrån de begrepp som används.

Revisor Z

Revisor Z tror inte att det finns ett intresse från bankernas sida att det skrivs mer om hur revisionen har gått till i revisionsberättelsen utan att det räcker att det framgår att den är genomförd utefter de standarder som finns.

Z tror att banktjänstemän generellt önskar att revisionsberättelsen inte var så standardiserad som den är idag. Z berättar att det skrivs om företagets möjlighet till fortsatt drift redan nu. Z som revisor gärna hade velat ha möjlighet att nyansera information som står i förvaltningsberättelsen om det har hänt något under året och man som revisor vill förstärka det resonemanget, men det går inte för då blir det en avvikelse från standardutformningen, berättar Z.

5.3.3 Revisionsberättelsens utformning och användning vid kreditgivning

Revisor X

Revisor X anser att revisionsberättelsens syfte är att säkerställa de finansiella rapporterna. X tycker att revisionsberättelsen kan ses som en kvalitetsstämpel på företagets årsredovisning och menar vidare att revisionsberättelsen är väldigt standardiserad. Däremot menar X att det inte hade fungerat att ha den mer personlig. Gällande huruvida en förändring av revisionsberättelsens utformning skulle kunna bidra till att minska eventuella förväntningsgap och informationsgap mellan banker och revisorer så menar revisor X att det finns en anledning till att revisionsberättelsen är så standardiserad som den är. Detta då X menar att en standardiserad utformning bidrar till jämförbarhet mellan företag. Revisor X anser också att en personlig revisionsberättelse nog är omöjligt, då kunden inte lär vilja betala för den extra tid revisorn får lägga ner på att utforma en personlig revisionsberättelse. X tror inte att mer information rörande till exempel materialitetsnivåer eller begrepp som används hjälper läsaren särskilt mycket utan intressenterna får lita på att revisorerna har gjort rätt bedömning. X anser inte heller att mer information om revisorn och revisionsteamet vore lämpligt att delge i revisionsberättelsen, då X tycker att det vore orättvist mot revisorerna. Detta då X menar att en del revisorer har arbetat med färre företag än andra och de arbetar på olika stora byråer, vilket på papper skulle kunna se missgynnande ut för vissa även om de kanske har en specialkompetens. Vid ett exempel berättar X att ”bara för att hon har jobbat med sju företag betyder inte det att hon är sämre än mig, utan bara att hon kanske har mer spetskompetens” och menar att X själv arbetat med närmre 200 företag av mindre storlek än de sju som X bekanta revisor har arbetat med.

Revisor Y

Revisor Y anser att revisionsberättelsen är kvittensen på att allt har blivit som det ska och är den inte avvikande bör banken kunna se den som en kvalitetsstämpel på att det går bra för företaget. Y finner dess utformning bättre nu när det finns två spår och att det vid denna utformning blir mer tydligt vilket område man uttalar sig kring om man skriver en avvikande revisionsberättelse. Y anser att de som vet något om revisionsberättelsen enbart ser efter om den är avvikande och är den inte det så ser de årsredovisningen som tillräcklig information. Revisor Y menar också att det kan bli svårt för läsaren om läsaren inte vet gränserna för avvikande uttalanden. Y berättar vidare att det kan finnas fel i årsredovisningen även om revisorn har skrivit under en ren revisionsberättelse,

så länge felet inte är väsentligt mot tredje man. ”Ett väsentligt fel är ett fel som påverkar en tredje mans, som är hyfsat insatt, beslutsfattande” förklarar Y. Vidare anser revisor Y att revisionsberättelsen ska vara standardiserad, då man enligt Y inte ska sitta och läsa om vad revisorerna tycker eller vad de rekommenderar i framtiden.

Revisor Y tycker att revisionsberättelsen behöver vara så standardiserad som den är för att man ska kunna jämföra företag, då Y menar att läsaren annars måste tolka alla begrepp och all information som finns. Revisor Y finner det problematiskt att i så fall behöva väga varje ord och menar att det ofta finns PM skrivna till kunden från revisorn med mer detaljer i som styrelsen kan dela vidare om de så önskar. Y tror också att Sverige är mer förberedda än övriga länder på de nya förändringar som ser ut att träda i kraft inom en snar framtid. ”Jag tror nog att vi är mer förberedda än vad man är i övriga Europa eftersom vi redan gör vissa bitar”, menar revisor Y.

Gällande huruvida en förändring av revisionsberättelsens utformning skulle kunna bidra till att minska eventuella förväntningsgap och informationsgap mellan banker och revisorer så menar revisor Y att den utformning som finns idag har blivit en förbättring gentemot tidigare versioner. Detta på grund av att den är uppdelad i två stycken med underrubriker och att däri ligger en beskrivning av uttalanden, berättar Y, som menar att med hjälp av rubrikerna kan man som läsare enkelt gå till det avsnitt man vill läsa. Y tycker därför att de presentationsmässiga förändringarna varit bra. Revisor Y menar också att det är svårare att som revisor skriva en avvikande rapport nu men att det är lättare för de som ska läsa den att orientera sig. Därför menar Y att utvecklingen har gått åt rätt håll. Innehållsmässigt tycker Y att revisionsberättelsen innehåller de bitar som beskriver vad revisorn gör och om läsaren vill ha mer detaljerad information så finns det ofta i ett PM skrivet till styrelsen. Y menar att man som revisor inte kan delge förbättringsförslag rörande företaget i revisionsberättelsen då dessa förslag kan tolkas fel beroende på hur insatt läsaren är. Detta skulle även kunna påverka vad kunden berättar för revisorn och Y menar därför att det finns en poäng i att revisionsberättelsen är något kryptisk. Y menar att man inte kan blotta allt om företaget bara för att det finns lite fel.

Revisor Z

Revisor Z menar att revisionsberättelsen egentligen är det enda som blir kvar efter revisionen där revisorn rapporterar vad som har gjorts. Z berättar att den ju är standardiserad, men att den ska spegla det som kommit fram under revisionens gång och att det räcker som kvalitetsstämpel. Så

länge den inte är avvikande tror Z att banken vet att det är god ordning i företaget. Z tillägger att det även kan finnas PM som skickats till styrelsen, men de är enbart till för styrelsen.

Z tycker att revisionsberättelsen idag är för standardiserad. Revisor Z anser att man som revisor skulle kunna få skriva upplysningar. Så fort man som revisor gör det idag blir det en avvikelse från standardutformningen och det är ett problem, menar Z.

Gällande huruvida en förändring av revisionsberättelsens utformning skulle kunna bidra till att minska eventuella förväntningsgap och informationsgap mellan banker och revisorer så berättar revisor Z att den byrå Z arbetar för hade informationsträffar med banker där de hade kontakter i samband med att ISA infördes. Bankerna informerades då om de skillnader som skulle komma att finnas i den nya utformningen. Detta tyckte Z var en bra lösning. Revisor Z menar rent allmänt annars att utbildning vore ett bra sätt att minska eventuella gap mellan revisorer och banker, eller för annan del allmänheten. Z menar att byrån Z arbetar för sände med en bilaga när nya ISA kom. Z menar därför att denna spridning av broschyrer skulle kunna vara ett alternativt till att distribuera utbildning. Z önskar också att det inte vore så ”trubbigt” med avvikelse, det vill säga att ”jag har avlämnat min revisionsberättelse den och den dagen och den innehåller upplysningar. Nu står det bara att den avviker från standardutformningen. Jag har lämnat idag och den innehåller anmärkningar, att det hade varit olika grader på det”, menar Z. Z önskar att det fanns en möjlighet för Z som revisor att skriva och förstärka sin åsikt kring händelser samt få möjlighet att kommentera det styrelsen skriver. Z menar vidare att Z i dagsläget kan skriva PM till styrelsen som de kan förmedla vidare till banken. Z tror dock att det finns andra sätt att jobba på än att förändra revisionsberättelsen, då Z menar att ”när man är hos sin bank så har man nog en helt annan dialog än revisionsberättelsen”.

6 Analys

I detta kapitel diskuteras den empiri som samlats in tillsammans med den referensram och teori som presenterats i kapitel 3 och 4. Analysens struktur utgår från de frågeställningar som presenterades inledningsvis i kapitel 1.

De frågeställningar som denna uppsats har som syfte att svara på är:

- Vilka förväntningar har banker i Sverige på revisionsberättelsen?
- Vilken information behöver bankerna i Sverige från revisorer för att kunna fatta beslut i finansiella frågor för ett företag?
- På vilket sätt kan en ny utformning av innehållet eller strukturen i revisionsberättelsen bidra till att minska informationsgapet och förväntningsgapet mellan revisorer och banktjänstemän?

6.1 Vilka förväntningar har banker i Sverige på revisionsberättelsen?

En majoritet av respondenterna menar att den standardiserade revisionsberättelsens syfte är att öka trovärdigheten för ett företags finansiella rapporter. Banktjänsteman A, B och C är samtliga överens om att revisionsberättelsen kan ses som en kvalitetsstämpel på att årsredovisningen är korrekt i den omfattning revisorn granskat den. Banktjänsteman A, B och C är alla medvetna om att revisorn inte granskar allt.

Resultatet från den enkätundersökning som genomförts visar att banktjänstemännen som deltog anser att revisionsberättelsen fyller en rad olika funktioner. Enkätrespondenterna tycker till viss grad att revisionsberättelsen bidrar till att säkerställa företagets finansiella rapporter, styrka kvaliteten på den genomförda revisionen, ge viktig information om företaget som inte finns i årsredovisningen, utgöra bra underlag för beslutsfattande, säkerställa att företaget är välskött samt att ge information kring huruvida revisorerna upptäckt bedrägerier inom företaget. Däremot tycker respondenterna över lag inte att revisionsberättelsen säkerställer företagets fortlevnad, att revisionsberättelsen säkerställer att företaget är bra att investera i eller att företaget kommer att nå sina strategiska mål. Deltagarna i enkätundersökningen anser även att revisionsberättelsen är ett

viktigt verktyg vid beslutsfattande kring kreditgivning, vilket är i enlighet med vad Asare och Wright (2009) funnit i sin studie.

Gällande revisorernas syn på revisionsberättelsen menar revisor X att revisionsberättelsens syfte är att säkerställa de finansiella rapporterna och anser vidare att den kan ses som en kvalitetsstämpel på företagets årsredovisning. Revisor X och Y menar att revisionsberättelsen är kvittensen den utförda revisionen och så länge den inte avviker från standardutformningen så bör banken kunna se den som en kvalitetsstämpel för företagets årsredovisning.

6.2 Vilken information behöver bankerna i Sverige från revisorer för att kunna fatta beslut i finansiella frågor för ett företag?

Vid kreditgivning menar banktjänsteman A att bokslutet, resultaträkning och balansräkning är viktiga att titta på samt att företaget har ett bra kassaflöde som genererar vinst. Banktjänsteman A och C menar dessutom att den interna skötsamheten i banken är av stor vikt. Det är också enligt banktjänsteman C viktigt att företagaren för en dialog med banken kring vad lånen eller krediterna ska gå till. Samtliga intervjurespondenter från bankerna är inne på att informationen i årsredovisningarna är historisk data och kan därför inte alltid anses vara aktuell, vilket är i enlighet med resultaten i Svenssons (2003) studie. Därför är det viktigare att, som banktjänsteman B uttrycker det "bankerna får en inblick i vad som komma skall", för att få mer information om framtiden. Detta påpekar både banktjänsteman A och B.

Intervjuerna med banktjänstemännen visar att den del i revisionsberättelsen de finner viktigast är huruvida den är ren eller inte. Detta visar även enkätundersökningen där flera respondenter specifikt svarade att de endast ser efter ifall revisionsberättelsen är ren eller om den innehåller några anmärkningar. En parallell kan här dras till Guiral-Contreras, Gonzalo-Angulo och Rodgers (2007) studie där författarna menar att revisionsberättelsen kan fungera som en varningsflagg i de fall den innehåller avvikelser. I andra fall baserar banktjänstemännen, i denna studie, i hög grad sina beslut på egna erfarenheter av företaget i fråga. Vid intervjuerna menade banktjänsteman A att revisionsberättelsen läses igenom då banken får in en ny årsredovisning, men påpekade vidare att den förmodligen inte har någon mer funktion för ett beslutsfattande hos banken såvida den inte innehåller anmärkningar. Om revisionsberättelsen är avvikande menade banktjänsteman A dock att

dessa avvikelser mest troligt redan skulle ha beaktats i ett tidigare skede, det vill säga när det får in årsredovisningen, snarare än vid just kreditgivningstillfället. Av enkätsvaren kan det även urskiljas att 38,37 procent av respondenterna endast kastar en snabb blick på revisionsberättelsen.

6.3 På vilket sätt kan en ny utformning av innehållet eller strukturen i revisionsberättelsen bidra till att minska informationsgapet och förväntningsgapet mellan revisorer och banktjänstemän?

6.3.1 Förekomsten av förväntningsgapet

Vid intervjuerna av banker framkommer det inte några skillnader i respondenternas uppfattningar av vad revisorn gör än vad revisorerna själva förklarar att de gör. Respondenterna från bankerna är överens om att revisorns huvudsakliga syfte är att granska de finansiella rapporterna för att säkerställa att det inte förekommer några väsentliga fel samt att kvalitetssäkra informationen. I enkätundersökningen gav respondenterna snittbetyget 4,58 på en 6-gradig skala när det gällde till vilken grad revisionsberättelsen bidrar till att säkerställa kvaliteten på företagets finansiella rapportering (6=väldigt mycket), vilket tyder på likheter med de syften revisionsberättelsen har enligt teoretiker. Dessa är att ge trovärdighet åt företagets finansiella rapporter (Asare & Wright, 2009; Gay, Schelluch & Baines, 1998) och att underlätta beslutsfattande (Asare & Wright, 2009). Få respondenter har angett att revisionsberättelsen säkerställer att företaget kommer att nå sina strategiska mål, att företaget är bra att investera i och att den säkerställer företagets fortlevnads förmåga. Inget alternativ på frågan kring till vilken grad revisionsberättelsen fyller angivna funktioner fick högre betyg än 4,46 av 6.

Ur intervjuerna med revisorerna tror varken revisor X eller revisor Y att det finns tendens till något stort förväntningsgap mellan banker och revisorer. Revisorerna som intervjuats tror dock att detta gap är större mellan andra intressentgrupper och allmänheten än vad det är mellan just banker och revisorer. Möjligen menar revisor Y att bankerna inte till hundra procent vet vad väsentlighetsaspekterna innebär, men däremot är de medvetna om revisionens omfattning och hur långt den sträcker sig. Att respondenterna inte upplever att det finns något stort förväntningsgap mellan banker och revisorer kan förklaras genom de resultat som tidigare framkommit (Lee, Ali & Bien, 2009; Epstein & Geiger, 1994) där det visat sig att ju högre grad av utbildning som finns bland användarna desto lägre krav tenderar användarna att ställa på vad revisorerna ska garantera.

Samtliga banktjänstemän som intervjuats i denna studie säger sig vara medvetna om att revisorerna inte till hundra procent garanterar att det inte finns några fel i materialet från företagen.

Revisor Z menar dock att det kan finnas ett visst gap mellan banker, revisorer och även allmänheten, då det kommer till läsning och tolkning av revisionsberättelsen. Revisor Z menar att det är viktigt att användarna av revisionsberättelsen förstår skillnaderna mellan de begrepp som revisorerna använder och vilka avväganden som ligger bakom valet av dessa.

6.3.2 Förekomsten av informationsgapet

I den genomförda enkätundersökningen framgår det att 85 procent av enkätrespondenterna anser att revisionsberättelsens informativa värde kan förbättras, medan det genomsnittliga betyget huruvida informationen i revisionsberättelsen är tillräcklig blev 3,73 på en 6-gradig skala. Samma enkätrespondenter ger graderingen 4,58 på en 6-gradig skala vad gäller till vilken grad revisionsberättelsen bidrar till att säkerställa kvaliteten på de finansiella rapporterna. Även banktjänstemännen som intervjuats uttrycker en efterfrågan om mer information på specifika områden.

Det förekommer även skiljaktigheter i den information som behövs i revisionsberättelsen jämfört med den information som finns i dagens revisionsberättelse. En utförlig analys av detta finns nedan under 6.3.4.4 samt 6.3.4.4.1.

6.3.3 Revisionsberättelsens utformning

När det kommer till revisionsberättelsen menar samtliga bankrespondenter att den är för standardiserad. Banktjänsteman C uttrycker dock förståelse för den standardiserade revisionsberättelsen och inser att revisorerna inte kan sitta och skriva en personlig revisionsberättelse för alla bolag som granskas. Även banktjänsteman A är tveksam till om en personlig revisionsberättelse är rätt lösning. Banktjänsteman A är nämligen inte helt övertygad om att det är värt den extra kostnad det skulle innebära för företagen att ha en personlig revisionsberättelse. I den genomförda enkätstudien fokuserades det framför allt på informationsgapet, men i en öppen fråga uttryckte en respondent att revisionsberättelsen är för standardiserad. En annan respondent uttryckte i den öppna frågan att det hade varit bra att få tillbaka utformningen där en avvikelse i rapporten framgick med kursiv stil.

När det gäller revisorernas åsikter kring revisionsberättelsen så är revisor X och Y överens om att den är standardiserad men att det är nödvändigt för jämförbarheten mellan företag. Revisor Z tycker dock att revisionsberättelsen är för standardiserad och skulle gärna som revisor se att det finns möjligheter att skriva upplysningar och att vidareutveckla vissa ställningstaganden.

Revisor X och Y menar båda att en standardiserad revisionsberättelse är avgörande för jämförbarheten mellan företag och revisor X menar dessutom att en mer personlig revisionsberättelse skulle öka revisionskostnaderna för företagen. Det är dock något som revisor X inte tror att företagen är villiga att betala för. Revisor Y däremot menar att revisionsberättelsen även ska vara standardiserad då dess syfte, enligt revisor Y, inte är att intressenterna ska sitta och läsa om vad revisorerna tycker eller rekommenderar i framtiden. Revisor Y menar också att det finns en poäng i att revisionsberättelsen faktiskt är lite kryptisk, då det finns en problematik i att blotta all information om ett företag bara för att det finns ett litet fel. Dessutom tycker revisor Y att den version som finns av revisionsberättelsen idag är bättre än den föregående versionen. Detta beror, enligt revisor Y, på att den nya är uppdelad i två stycken med underrubriker och att däri ligger en beskrivning av de uttalanden som revisorn gör.

6.3.4 Möjliga åtgärder för att minska informationsgapet och förväntningsgapet

Sett till den studie som genomförts kan nedan möjliga åtgärder för att minska ett eventuellt förväntningsgap och informationsgap urskiljas:

- Utbildning
- Utökat ansvar för revisorerna
- Omdefiniera omfattningen av revisionen
- Utökning av revisionsberättelsen

I likhet med Asare and Wrights (2009) argumentering kring vikten av att skilja på de olika gapen för att de uppstår av olika anledningar och därmed kan motverkas på olika sätt har de olika gapen särskilts under analyseringen av möjliga åtgärder. Samtliga kategorier ovan kan ge effekter på förväntningsgapet medan en utökning av revisionsberättelsen är den åtgärd som främst bidrar till effekter på informationsgapet, då det i enlighet med IAASB (2011) här framför allt handlar om att öka transparensen och utge mer information om företaget alternativt förbättra kommunikationen.

6.3.4.1 Utbildning

Samtliga revisorer som intervjuats till denna studie anser att utbildning är ett bra verktyg för att kommunicera vad en revisor faktiskt gör och vad innebörden av en revision är. Revisor Y menar att utbildning är bästa möjliga lösningen på problemet med förväntningsgapet men revisor Y menar att ingen förmodligen kommer att vara intresserade av att ta till sig information om vad en revision är. Däremot tror revisor Y att allmänheten kommer att fortsätta vara intresserade av att läsa om de skandaler som uppstår där revisorer är inblandade, vilket kan öka förväntningsgapet. Upptäckterna kring utbildning som åtgärd har kunnat konstateras redan 1993 (Monroe & Woodliff, 1993) och sedan cirka 20 år senare (Porter, ÓhÓgartaigh & Baskerville, 2009). Dessutom har det av Lee, Ali och Bien (2009) samt Epstein och Geiger (1994), som tidigare nämnts, påpekats att graden av utbildning påverkar de krav allmänheten ställer på vad revisorerna ska garantera.

Det finns dock de revisorer som arbetar aktivt för att utbilda allmänheten eller i alla fall delar av den. Däribland revisor Z från denna studie som menar att de på byrån där revisor Z arbetar använder sig en del av informationsspridning till sina kunder.

6.3.4.2 Utökat ansvar för revisorerna

I likhet med Asare and Wrights (2009) studie har det även här framkommit att en möjlig åtgärd för att minska förväntningsgapet är att se över revisorernas ansvarsområden. Revisor Y menar att en förändring i ansvarsfördelningen mellan revisorerna och styrelsen till viss grad redan skett och nämner förekomsten av ”deep pocket syndrome”. Revisor Y menar tillsammans med revisor X att om en förändring ska ske på detta område måste allt annat följa med. Revisor Y menar att man inte bara kan säga att revisorerna ska börja ta större ansvar utan att se till följderna av det. Här hänvisar både revisor X och Y till att revisorerna i så fall kommer att vilja ha mer tid per kund, för att kunna säkerställa de finansiella rapporterna till högre grad, vilket i slutändan kommer att öka kostnaderna betydligt för företagen. Även om revisor X och Y i denna studie inte förespråkar att en förändring på ansvarsområdet ska ske kan Asare och Wrights (2009) kommentar på området beaktas. Asare och Wright (2009) menar nämligen att det är viktigt att intressenter och revisorer har samma uppfattning om vad revisorernas ansvar är och var gränsen går mellan ledningens och revisorernas ansvar.

6.3.4.3 Omdefiniera omfattningen av revisionen

Under intervjun med revisor Y framkom det att det kan finnas en poäng i att se över omfattningen av revisionen. Även denna likhet återfinnes i Asare och Wrights studie (2009) men i argumenteringen skiljer sig åtgärderna åt. Asare och Wright (2009) menar nämligen att de områden som anses vara missuppfattade av användarna att ingå i revisionen men som faktiskt inte gör det, borde förtydligas och förklaras så att det framgår att de inte ingår. I denna studie handlar omdefinieringen av revisorns roll snarare om att revisor Y menar att revisorerna idag granskar hur företaget skött sina skattebetalningar, vilket revisor Y inte längre anser vara nödvändigt då Skatteverket har egna kontroller för detta idag.

6.3.4.4 Utökning av revisionsberättelsen

Det framgår tydligt i den utförda studien att det behövs information om olika områden i revisionsberättelsen. De områden som enligt studien anses vara av störst vikt att få information kring är:

- Revisionens omfattning
- Ytterligare information kring den bedömning revisorn gjort av årsredovisningen
- Revisionsprocessen
- Mer information om företaget

De två översta kategorierna har samtliga ett snitt över 4,5 på en 6-gradig skala när snittet för de informationsområdena beräknas. De två kategorier som totalt sett inte anses vara av lika stor vikt är de som gäller revisorn och revisionsteamet samt annan information som ligger utanför revisionens omfattning.

När det gäller ”Revisionens omfattning” och ”Ytterligare information kring den bedömning revisorn gjort av årsredovisningen” samt ”Revisionsprocessen” tyckte enkätrespondenterna att samtliga exempel på information var av vikt. Även banktjänsteman B menar att det vore bra att få mer information kring de bedömningar revisorn gjort under revisionen och då framför allt mer information kring de misstankar revisorn har i de fall då allt inte verkar stå rätt till. Dessutom menar banktjänsteman B att det hade varit önskvärt om synpunkter, uttalanden och avvikande meningar framgick tydligare.

Från de utförda intervjuerna med banker framkom det att det även finns ett behov av mer information kring det reviderade företaget. Både banktjänsteman B och C vill gärna se mer information om företaget i revisionsberättelsen, men banktjänsteman C menar samtidigt att det förmodligen inte är värt den extra kostnaden för att få ut denna information. Revisor Y menar att det finns många intressenter som vill ha mer framtidsinformation om företag. Som revisor menar revisor Y dock att man är väldigt försiktig med att ge denna typ av information, dels då det är svårt att uttala sig om framtiden men också för att det kräver betydligt mer granskning att göra denna typ av uttalanden. Behovet av mer framtidsinformation framkommer även i enkätresultaten där just framtidsaspekten anses vara av vikt även om kategorin den ingår i inte ansågs vara bland de viktigaste kategorierna. Banktjänsteman B menar att det hade varit bra om revisorn kunde göra fler uttalanden för vad som komma skall och inte enbart titta på historisk data. För bankerna, menar banktjänsteman B, att det hade varit intressant att från företagaren få se en plan över framtida investeringar tillsammans med ett utlåtande kring investeringarnas lämplighet av revisorn.

Inom samma kategori som framtidsaspekten finns under menar enkätrespondenterna också att det finns ett behov av att få information kring hur bolagsstyrningen är utformad samt att få mer information kring det språk och de begrepp som används. Vikten av att förtydliga språket lyftes även fram i början av 90-talet fram av Hatherly, Innes och Brown (1991) och därefter av Asare och Wright (2009).

I den utförda undersökningen finns inte något särskilt stort intresse från enkätrespondenterna att få information kring revisorn och revisionsteamet då denna kategori fick lägst snittbetyg på 2,94 på en 6-gradig skala. Denna typ av information menar revisor X dessutom hade varit orättvis för revisorerna. Att ha arbetat med färre företag innebär enligt revisor X inte att man är en sämre revisor. Över lag är intervjurespondenternas inställning till denna information om revisionsteamet att det förmodligen inte är någon som är intresserad av denna information då framför allt bankrespondenterna som användare av revisionsberättelsen litar på att revisionsbyrån tar sitt ansvar och sätter ihop sina team efter den kompetens som behövs på varje enskilt uppdrag. Det finns dock två undantag inom kategorin ”Revisor och revisionsteamet” och det är att enkätrespondenterna lägger stor vikt vid att få veta den ansvarige revisorns namn och signatur samt få information kring revisorns oberoende. Både banktjänsteman A och B menar att det spelar roll vilken revisor det är som haft uppdraget, samt vilken byrå revisorn kommer ifrån.

Sett till den studie (Vanstraelen et al., 2011) som denna undersökning delvis baserats på, fanns det störst behov av informationsområden som rörde omfattningen av revisionen, upptäckter under revisionens gång, diskussion och analys av revisorn och information om revisorn. Mock et al. (2013) menar också att risker och materialitet under den utförda revisionen är viktigt att förmedla. Över lag är dessa upptäckter överensstämmande med det som framkommer i denna studie förutom att det i denna studie anses viktigare att få mer information kring företaget än information om revisorn. Internationellt förekommer det också önskemål kring att revisorn ska uttala sig kring hur företaget arbetar internt för att undvika bedrägerier (Monroe och Woodliff, 1994) samt om företagsledningens lämplighet (Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville, 2009). Dessa områden anses vara av vikt även i denna studie men på intervjuerna har fokus inte legat på dessa informationsområden. Dock bedöms de av revisorn genom förvaltningsrevisionen som finns i Sverige (FAR, 2013a).

6.3.4.4.1 Jämförelse av föreslagen åtgärd mot gällande revisionsberättelse

Vid en jämförelse av den svenska revisionsberättelsen (bilaga 3) och den föreslagna nya revisionsberättelsen enligt den reviderade ISA 700 (bilaga 4, illustration 4) kan skillnader finnas mellan respondenternas uttryckta informationsbehov och den information som finns tillgänglig. Två informationsområden som enkätrespondenterna uttrycker stort behov av som inte framgår av dagens versioner på revisionsberättelser är detaljer kring revisionsrisken samt nivåerna av materialitet. Revisor Y menar att det finns en poäng för läsaren att känna till dessa nivåer men att kunden ej bör ha tillgång till informationen då det ger dem möjlighet att manipulera redovisningen.

I enkäten framkommer det att respondenterna behöver information kring revisorns ansvar för upptäckten av bedrägerier. Revisorns ansvar för årsredovisningen förklaras i den svenska versionen, medan det i reviderade ISA 700 förklaras tydligare. I reviderade ISA 700 tydliggörs det att trots en granskning enligt aktuellt regelverk finns det inga garantier för att det inte finns fel som inte upptäckts av revisorn.

Det finns varken i den svenska versionen eller i reviderade ISA 700 utrymme för revisorn att ge ytterligare kommentarer liknande de som i enkäten efterfrågas av revisorns bedömning av årsredovisningen. Revisor Z menar att det vore bra om revisorerna kunde få utrymme att ge mindre förklaringar och kommentarer då revisor Z menar att så fort revisorn lämnar en liknande kommentar idag anses revisionsberättelsen nämligen avvikande. Det framgår i båda versionerna att

revisorns ansvar inte är att bedöma effektiviteten i de interna kontrollerna på företaget. Trots detta ser enkätrespondenterna ett behov av revisorns bedömning av dessa interna kontroller.

En stor skillnad mellan den svenska revisionsberättelsen och den reviderade ISA 700 är att den senare ger utrymme för revisorn att uttala sig kring företagets going concern-situation, vilket det endast gör i den svenska versionen om det finns misstankar kring going concern-problem. Den reviderade ISA 700 ger även utrymme att bifoga ytterligare information på vissa områden till revisionsberättelsen, alternativt att informationen görs tillgänglig på annat sätt, exempelvis via en hemsida. En åsikt som även förmedlats av Porter, ÓhÓgartaigh & Baskerville (2009). Just dessa områden efterfrågades inte i denna studie. Vidare innehåller den svenska revisionsberättelsen en förvaltningsrevision där revisorn bedömer den interna skötsamheten i bolaget.

I revisionsberättelserna framgår det inte detaljspecifik information om företaget, vilket efterfrågas av banktjänsteman A och B och dessutom av respondenter i internationella studier (Porter, ÓhÓgartaigh & Baskerville, 2009; Mock et al., 2013). Vanstraelen et al. (2011) menar dock att det bör övervägas om det är företaget i fråga eller revisorn som ska ge ut denna typ av information.

7 Slutsats

I detta kapitel presenteras den slutsats som studien lett fram till. Inledningsvis presenteras en återkoppling till studiens problemformulering och syfte. Därefter beskrivs de resultat som framkommit som svar på studiens frågeställningar. Kapitlet avslutas med reflektioner över studien samt förslag på vidare forskning.

7.1 Återkoppling till problemdiskussion och syfte

Syftet med uppsatsen har varit att få ett svenskt perspektiv på hur behovet av en utökad revisionsberättelse ser ut, sett ur bankers perspektiv. Uppsatsen har även haft till syfte att skildra hur förväntningsgapet och informationsgapet ser ut i Sverige mellan banktjänstemän och revisorer.

Tidigare forskning på området visar att kritiker tyckte att revisionsberättelsen innehöll för lite information om företaget, enligt Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009), och vidare menar aktuella undersökningar av bland annat IAASB (2011) och Mock et al. (2013) att det finns en önskan från intressenter att revisionsberättelsen ska bli mer informationsrik och innehålla fler upplysningar om företaget samt den utförda revisionen. I dagsläget är revisionsberättelsen i stort sett standardiserad, vilket anses bra ur ett jämförbarhetsperspektiv men det har inte alltid ansetts optimalt av de intressenter som önskar mer företagsspecifik information. Där menar Vanstraelen et al. (2011) att revisorerna, till viss grad, måste anpassa sig efter allmänhetens önskemål för att förtroendet för dem ska upprätthållas.

Gällande förväntningsgapet anser Porter, ÓhÓgartaigh och Baskerville (2009) att förväntningsgapet är ett fenomen som existerat länge och de menar att det finns studier som bekräftar dess existens i olika länder. IAASB (2011) påpekar vidare att förväntningsgapet tillsammans med informationsgapet utgör ett hot mot revisionsyrket och de bör därför tas på allvar.

7.2 Slutsatser kring studiens frågeställningar

Banker anser enligt denna studie att revisionsberättelsens huvudsakliga syfte är att kvalitetssäkra företagets finansiella rapporter, även om de är medvetna om att revisorn inte garanterar hundra procentig säkerhet kring företagets siffror. Den information bankerna i huvudsak behöver

för att kunna fatta beslut kring ett företag är årsredovisningen, intern skötsamhet i banken, samt att de kan se att företaget har ett bra kassaflöde. En bra kommunikation med företaget angående vad ett eventuellt lån ska gå till är också av stor vikt. För beslutsfattandet är det viktigt att revisionsberättelsen är fri från anmärkningar och i de fall revisionsberättelsen är oren har ofta banken i ett tidigare skede tagit hänsyn till det.

Studien kan inte konstatera att det finns något stort förväntningsgap mellan banker och revisorer, men kan inte heller utesluta att det finns i viss utsträckning. Studien visar att banker och revisorer har liknande uppfattningar kring revisorns roll och revisioners omfattning. Respondenterna i enkäten är dock enligt studien inte helt överens om vilka funktioner revisionsberättelsen fyller förutom att kvalitetssäkra företagets finansiella rapporter. Detta kan tyda på att banktjänstemän lägger olika stor vikt vid revisionsberättelsen och därför anser att den fyller funktioner på olika områden. Det kan dock också tyda på att banktjänstemännen inte vet vad revisionsberättelsens huvudsakliga syfte är. Att banktjänstemännen inte är eniga behöver inte nödvändigtvis betyda att det råder ett förväntningsgap. Istället kan denna oenighet tolkas som att banktjänstemännen har förståelse för de uttalanden som görs i revisionsberättelsen och är medvetna om att revisionen inte garanterar hundra procentig säkerhet. Detta eftersom, inget alternativ på frågan ”Till vilken grad anser du att revisionsberättelsen fyller de funktioner som presenteras nedan?” gavs högre genomsnittsbetyg än 4,46 av 6 där 6 motsvarade ”Väldigt mycket”.

De åtgärder som kan bidra till att minska förväntningsgapet, även om det inte visat sig vara så stort, enligt denna studie är:

- Utbildning
- Utökat ansvar för revisorerna
- Omdefiniera omfattningen av revisionen
- Utökning av revisionsberättelsen

Vidare kan studien konstatera att det finns ett informationsgap, vilket framför allt framgår genom den enkät som genomförts samt jämförelser mellan uttryckta informationsbehov och existerande revisionsberättelser. Studien kan konstatera att följande kategorier av informationsområden anses vara av stor vikt för intressentgruppen banker vid beslutsfattande:

- Revisionens omfattning
- Mer information kring revisorns bedömningar av årsredovisningen
- Revisionsprocessen
- Mer information om företaget

Även om denna information till viss grad redan går att urskilja i revisionsberättelsen har vi funnit informationsbehov som inte finns representerade i dagens revisionsberättelse eller i den reviderade ISA 700, som ännu inte antagits. Dessa informationsområden är mer information kring risker och materialitet, mer information om företaget samt ytterligare kommentarer från revisorn vad gäller granskningen av årsredovisningen. Den reviderade ISA 700 har dock fördelar på en del områden som efterfrågas, däribland tydligare förklaring av revisionens omfattning samt ett stycke om going concern-läget i företaget. Däremot är det unikt för den svenska revisionsberättelsen att innehålla en förvaltningsrevision, vilket skulle kunna förklara att det inte varit fokus på revisorns bedömning av företagets styrning och interna skötsamhet i denna studie.

En möjlig förändring av revisionsberättelsen hade med anledning av vad som sagts ovan, varit att överväga att väga in de tidigare presenterade informationsområdena i revisionsberättelsen. Det är inte nödvändigtvis tvunget att revisionsberättelsen ska utökas utan istället kan alternativa sätt att kommunicera ytterligare information övervägas. Till exempel genom bilagor till revisionsberättelsen eller genom företagets eller andra organisationers hemsidor. Det finns dock informationsområden som vi ställer oss tveksamma till att revisorn ska bidra med. Dels när det gäller materialitetsnivåerna som även i studiens diskuterats, då ett avslöjande av dessa kan påverka företagets redovisningsprinciper. Dessutom ställer vi oss frågande till om revisorn verkligen ska vara ansvarig för att ge ut nödvändig information om företaget. Istället borde företaget själva kommunicera denna information till sina intressenter. Om det i framtiden blir aktuellt att förändra revisionsberättelsen anser vi att det är viktigt att överväga olika alternativ och inte enbart en utökning av revisionsberättelsen. Vi har nämligen insett under studiens gång att trots att mer information kring till exempel revisionsprocessen läggs till så handlar det fortfarande om tekniska begrepp inom revision. Detta kan göra att i de fall användarna inte har förståelse för dessa begrepp, skapar det förvirring och kan göra revisionsberättelsen svårtolkad. Dessa faktorer kan i sin tur leda till att förväntningsgapet och informationsgapet snarare ökar än minskar.

När det gäller strukturen på revisionsberättelsen framgår det i studien en önskan om att förändra denna, framförallt så att det tydligare framgår då det finns avvikelser men också genom att göra revisionsberättelsen mindre standardiserad, vilket även påverkar utformningen. Bland revisorerna anses den revisionsberättelse som finns idag dock vara bra som den är med undantag för en revisor som anser den vara för standardiserad. Här tycker vi att man bör göra avvägningar gällande kostnader för att inte ha en standardiserad revisionsberättelse jämfört med nyttan av denna förändring. Dessutom påverkar icke-standardiserade revisionsberättelser jämförbarheten mellan företag vilket måste vägas in som en viktig faktor.

7.3 Reflektioner och förslag på vidare forskning

Trots att denna studie inte kunnat konstatera en förekomst av ett stort förväntningsgap finns det en poäng i att fortsätta undersöka detta område i Sverige då det framkommit i studien att det förmodligen finns ett större gap mellan andra användare och revisorer än vad det gör mellan banktjänstemän och revisorer. Förklaringen till detta kan ligga i att banktjänstemän regelbundet granskar företagsräkenskaper och är väl insatta i vad en revision innebär. De vet även vad rollen som revisor innefattar samt vilka begränsningar denna har och ställer därför, enligt denna studie, inte orimliga krav på revisorerna. Där det möjligen finns ett gap, enligt en intervjuad revisor, är i hur banker tolkar vissa begrepp som används i revisionsberättelsen. Just denna studie har inte fokuserat på tolkningen av revisionsberättelser men ett förslag på vidare forskning är att göra en fallstudie för att undersöka ett eventuellt gap på detta område.

Att denna studie är utförd på banker gör att det ur ett intressentperspektiv endast är bankernas åsikter som speglats. Detta gör att vi inte kan konstatera en optimal utformning på revisionsberättelsen men vi anser att ovan presenterade åtgärder för att minska förväntningsgapet samt informationsgapet bör tas med till vidare studier på området i Sverige. I det fall en ny utformning av revisionsberättelsen blir aktuell är det viktigt att samtliga intressenters behov tas i beaktande samtidigt som det tillsammans med revisorsprofessionen ses över vad som kan göras för att uppfylla dessa behov. Det är också viktigt att se till relevansen av behoven då det är viktigt att revisionsberättelsen inte bara fylls på med mer information, eftersom det då kan bli svårt att tyda den.

Det denna studie bidrar med är däremot förslag på områden som kan ses över och eventuellt förbättras i en ny utformning samt funderingar kring åtgärder för att minska förväntningsgapet och informationsgapet. Vi kan också konstatera att det förmodligen inte kommer att räcka med att förändra revisionsberättelsen för att minska förväntningsgapet utan detta gap kräver fler åtgärder som presenterats ovan för att kunna reduceras.

Med anledning av slutsatserna ovan rekommenderar vi att det i snar framtid görs studier på fler intressentgrupper för att undersöka om det finns några likheter i informationsbehov samt om det förekommer en annan grad av förväntningsgap mellan just den gruppen och revisorer. Vi tror nämligen att det kommer att gå att hitta större förväntningsgap inom intressentgrupper som inte har en lika granskande roll som banker och inte heller har att göra med lika stora risker då de gör affärer med företag.

Slutligen har denna studie bara riktat sig till hur banker tolkar revisionsberättelser som är skrivna i Sverige. Att undersöka hur banker även tolkar utländska revisionsberättelser hade därför varit intressant i syfte att se om det finns några likheter eller lärdomar att dra därifrån.

Källförteckning

Asare, S. K. & Wright, A. (2009). Investors', auditors' and lenders' understanding of the message conveyed by the standard audit report. Tillgänglig på internet:

http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/Study_3_AICPA_IAASB_Paper.pdf

(Hämtad: 2014-03-21)

Backman, J. (2008). *Rapporter och Uppsatser*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur

Berlin, S. (2012). Debatt: Revisionsberättelsen blir löjeväckande – nej, back to basic!, *Balans*, nr. 4. Tillgänglig på internet:

http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_04_2012/BALANS_2012_N04_A0029/?path=/3/25468/25485/25929/26572/ (Hämtad: 2014-04-09)

Boyd, D. T., Boyd, S. C. & Boyd, W. L. (2000). The audit report: A “misunderstanding gap” between users and preparers. *National Public Accountant*, vol. 45, nr. 10, s. 56-60

Broberg, P. (2013). *The Auditor at work. A study of auditor practice in Big 4 audit firms*, Doctoral dissertation, Department of Business Administration, School of Economics and Management, Lund University

Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, 2:a uppl., Stockholm: Liber AB

Brännström, D. (2007). Generalsekreteraren: “FAR SRS räknar med förtroenden”, *Balans*, nr. 8-9. Tillgänglig på internet:

http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2007/BALANS_Nr_08-09_2007/BALANS_2007_N08-09_A0022/?path=/3/25468/25485/25934/26810/ (Hämtad: 2014-04-09)

Brännström, D. & Iredahl, L. (2012a). Debatt: Revisionsberättelse à la EU – något måste vara galet!, *Balans*, nr. 3. Tillgänglig på internet:

http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_03_2012/BALANS_2012_N03_A0023/?path=/3/25468/25485/25929/26571/ (Hämtad: 2014-04-09)

Brännström, D. & Iredahl, L. (2012b). Debatt: Aldrig mer ”rena” revisionsberättelser, *Balans*, nr. 5. Tillgänglig på internet:

http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_05_2012/BALANS_2012_N05_A0024/?path=/3/25468/25485/25929/26573/ (Hämtad: 2014-04-09)

Carrington, T. (2010). *Revision*, Malmö: Liber AB

Commission on Auditors' Responsibilities (Cohen Commission). (1978). *Report, conclusions and recommendations*, American Institute of Certified Public Accountants, New York

Danielsson, C. (2011). Revisorerna måste börja sälja sig själva. *Balans*, nr. 6-7. Tillgänglig via internet: http://www.faronline.se/Dokument/Balans/2011/BALANS_NR_06-

[07_2011/BALANS_2011_N06-07_A0018/?path=/3/25468/25485/25930/26584/](http://www.faronline.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_02_2012/BALANS_2012_N02_A0002/?path=/3/25468/25485/25930/26584/) (Hämtad: 2014-05-07)

Danielsson, C. (2012). Noteringar: Svenska bolag väljer att ha kvar revisorn. *Balans*, nr. 2. Tillgänglig via internet:

http://www.faronline.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_02_2012/BALANS_2012_N02_A0002/?path=/3/25468/25485/25929/26570/ (Hämtad: 2014-05-07)

Deegan, C & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*, Berkshire: McGraw-Hill Education

European Commission. (2010). *Green Paper – Audit Policy: Lessons from the Crisis*, October (Bryssel: EC)

European Federation of Accountants and Auditors for SMEs. (2012). *Response to IAASB Invitation to Comment – Improving the Auditor’s Report*. Tillgänglig på internet:

<http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/exposure-drafts/comments/EFAA%20Submitted%20IAASB%20ITC%20Improving%20the%20Auditor's%20Report%2008%2010%202012%20.pdf> (Hämtad: 2014-05-06)

Engerstedt, U. (2012). Debatt: Förändringar i revisionsberättelsens innehåll och utformning är inget nytt, *Balans*, nr. 8-9. Tillgänglig på internet:

http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2012/BALANS_NR_08-09_2012/BALANS_2012_N08-09_A0029/?path=/3/25468/25485/25929/26575/ (Hämtad: 2014-04-09)

Epstein, M. J. & Geiger, M. A. (1994). Investor views of audit assurance: Recent evidence of the expectation gap. *Journal of Accountancy*, vol. 177 nr. 1, s. 60-66

FAR. (2012). *Invitation to Comment document: Improving the Auditor's report*. Tillgänglig på internet: http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/exposure-drafts/comments/FAR_1.pdf (Hämtad: 2014-05-09)

FAR. (2013a). *Revisionsberättelsen – startskottet för ett angeläget lärande*. September (Halmstad: FAR)

FAR. (2013b). *Exposure Draft: Reporting on Audited Financial Statements: Proposed New and Revised International Standards on Auditing (ISAs)*. Tillgänglig på internet:

<https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/exposure-drafts/comments/ProposedNewandRevisedISAs131122.pdf> (Hämtad: 2014-04-09)

FAR. (i.d). *Ny revisionsberättelse – från och med 2011 tillämpas ISA*. Tillgänglig på internet:

http://www.far.se/PageFiles/3718/NYA_REVISIONSBERATTELSEN_2012_A4_LR.pdf (Hämtad: 2014-04-15)

Fédération des Experts Comptables Européens. (2012). Re: IAASB Invitation to Comment (ITC): Improving the Auditor's Report. Tillgänglig på internet: http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/exposure-drafts/comments/FEE_4.pdf (Hämtad: 2014-05-06)

Flint, D. (1988). *Philosophy and principles of auditing: an introduction*, Macmillan Education.

Francis, J. R. (2004). What do we know about audit quality? *The British Accounting Review*, vol. 36, nr. 4, s. 345-368

Francis, J. R., Huang, S., Khurana, I., & Pereira, R. (2009). Does corporate transparency contribute to efficient resource allocation? *Journal of Accounting Research*, vol. 47, nr. 4, s. 943-989

Frank, K. E., Lowe, D. J. & Smith, J. K. (2001). The expectation gap: Perceptual differences between auditors, jurors and students. *Managerial Auditing Journal*, vol. 16, nr. 3, s. 145-149

Freeman, R.E. (1994). The Politics of Stakeholder Theory: Some Future Directions, *Business Ethics Quarterly*, vol. 4, nr. 4, s. 409-421

Gay, G., Schelluch, P. & Baines, A. (1998). Perceptions of messages conveyed by review and audit reports. *Accounting, auditing & Accountability Journal*, vol. 11, nr. 4, s. 472-494

Gold, A., Gronewold, U. & Pott, C. (2009). Financial Statement Users' Perceptions of the IAASB's ISA 700 Unqualified Auditor's Report in Germany and the Netherlands. Tillgänglig på internet: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/Study_4_ASB_ResearchReport.pdf (Hämtad: 2014-03- 21)

Grönlund, A., Tagesson, T. & Öhman, P. (2010). *Principbaserad Redovisning*, 4 uppl., Lund: Studentlitteratur AB

Guiral-Contreras, A., Gonzalo-Angulo, J. A. & Rodgers, W. (2007). Information content and recency effect of the audit report in loan rating decisions. *Accounting and Finance*, vol. 47, nr. 2, s. 285-304

Hatherly, D., Innes, J. & Brown, T. (1991). The expanded audit report: An empirical investigation. *Accounting and Business Research*, vol. 21, nr. 84, s. 311-319

International Auditing and Assurance Standards Board. (2011). *Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change*. Consultation Paper, May (New York, NY: IAASB)

International Auditing and Assurance Standards Board. (2013). *A Framework for audit quality*. Consultation Paper, January

International Organization of Securities Commissions. (2009). *Auditor Communications*. Consultation Report, September (Madrid: IOSCO)

International Standards on Auditing. (2013). *ISA 700: Bilda sig en uppfattning och uttala sig om finansiella rapporter*

International Standards on Auditing. (2014). ISA: 700 (reviderad), Tillgänglig på internet: [https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/Proposed%20ISA%20700%20\(Revised\)-final.pdf](https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/Proposed%20ISA%20700%20(Revised)-final.pdf) (Hämtad: 2014-05-02)

Jacobsen, D.I. (2002). Vad, hur och varför?, Lund: Studentlitteratur

Jönsson, S. (2005). Revisorsrollens nedgång - och fall? i Johansson, S., Häckner, E., Wallerstedt, E. (red.), *Uppdrag revision - Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna?* Stockholm: SNS Förlag, s. 147-171

Lee, T. H., Ali, A. Md. & Bien, D. (2009). Towards an Understanding of the Audit Expectation Gap, *The Icfai University Journal of Audit Practice*, vol. 6, nr. 1, s. 7-35

Lennartsson, R. (2010). Revisionsplikten - kom, sågs ... och slopades. *Balans*, nr. 5. Tillgänglig via internet: http://www.faronline.se/Dokument/Balans/2010/BALANS_NR_05_2010/BALANS_2010_N05_A0016/?path=/3/25468/25485/25931/26593/ (Hämtad: 2014-05-07)

Lennartsson, R. (2013). Nya revisionsberättelsen - ett systemskifte. *Balans*, 5 september, Tillgänglig på internet: <http://www.tidningenbalans.se/nyheter/maktigast-i-varlden/> (Hämtad: 2014-02-16)

Lundvall, S. (2008). Debatt: En ren revisionsberättelse bör vara kort, klar och koncis, *Balans*, nr. 2. Tillgänglig på internet: http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2008/BALANS_Nr_02_2008/BALANS_2008_N02_A0002/?path=/3/25468/25485/25933/26805/ (Hämtad: 2014-04-09)

Koh, H.C. & Woo, E. (1998). The expectation gap in auditing. *Managerial Auditing Journal*, vol. 13, nr. 3, s. 147-154

Miller J. R., Reed, S. A. & Strawser, R. H. (1990). The new auditor's report: Will it close the expectations gap in communications? *The CPA Journal*, May

Miller J. R., Reed, S. A. & Strawser, R. H. (1993). Bank loan officers' perceptions of the new audit report. *Accounting Horizons*, vol. 7, nr. 1, s. 39-52

Moberg, K. (2006). *Bolagsrevisorn*, 3:e uppl., Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Mock, T. J., Bédard, J., Coram, P. J., Davis, S. M., Espahbodi R. & Warne R.C. (2013). The Audit Reporting Model: Current Research Synthesis and Implications. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 32, Bilaga 1, 323-351

Mock, T. J., Turner, J. L., Gray, G. L. & Coram, P. J. (2009). The Unqualified Auditor's Report: A Study of User Perceptions, Effects on User Decisions and Decision Processes, and Directions for Further Research. Tillgänglig på internet: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/Study_1_ASB_Summary_Report.pdf (Hämtad: 2014-03-21)

Monroe, G. S. & Woodliff, D. R. (1993). The effect of education on the audit expectation gap. *Accounting and Finance*, vol. 33, nr. 1, s. 61-78

Monroe, G. S. & Woodliff, D. R. (1994). An empirical investigation of the audit expectation gap: Australian evidence. *Accounting and Finance*, vol. 34, nr. 1, s. 47-74

Murphy, M. L. (2013). A Fresh Look at the Auditor's Report and Proposed Standards. *The CPA Journal*, Vol. November 2013.

Porter, B. (1993). An Empirical Study of the Audit Expectation – Performance Gap. *Accounting and Business Research*, Vol. 24, (93), 49-68

Porter, B, ÓhÓgartaigh, C. & Baskerville, R. (2009). Report on research conducted in the United Kingdom and New Zealand in 2008 investigating the audit expectation-performance gap and users' understanding of, and desired improvements to, the auditor's report. Tillgänglig på internet: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/Porter_et_al_Final_Report_Combined.pdf (Hämtad: 2014-03-21)

Schneider, A. & Church, B.K. (2008). The Effect of Auditors' Internal Control Opinions on Loan Decisions, *Journal of Accounting and Public Policy*, vol. 27, nr. 1, s. 1-18

SFS (1999:1079) Revisionslag

SFS (2005:551) Aktiebolagslag

SFS (2001:883) Revisorslag

Svensson, B. (2003). Redovisningsinformation för bedömning av små och medelstora företags kreditvärdighet, Doctoral Thesis, Företagsekonomiska Institutionen, Uppsala Universitet

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Hofmann, I. & Meuwissen, R. (2011). A Framework for Extended Audit Reporting, Juli, (Maastricht: MARC)

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Meuwissen, R., & Hofmann, I. (2012). The audit reporting debate: Seemingly Intractable Problems and Feasible Solutions, *European Accounting Review*, vol. 21, nr. 2, s. 193-215

Wallerstedt, E. (2009). Revisorsbranschen i Sverige under hundra år. Stockholm: SNS Förlag

Öhman, P. (2007). Debatt: Mer information i revisionsberättelsen – ett senfärdigt steg i rätt riktning, *Balans*, nr. 12. Tillgänglig på internet: http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/Balans/2007/BALANS_Nr_12_2007/BALANS_2007_N12_A0002/?path=/3/25468/25485/25934/ (Hämtad: 2014-04-09)

Bilagor

Bilaga 1

Nedan presenteras i helhet den enkät som skickades ut i samband med studien.

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

Välkommen!

Välkommen till vår enkät och tack för att du tar dig tid att svara på våra frågor!

Frågorna som följer handlar om vilken information som finansiella aktörer behöver i revisionsberättelsen för att kunna fatta välgrundade beslut.

Bakgrundsinformation

1. Är du:

Man

Kvinna

2. Inom vilket yrkesområde är du verksam? (ex. lån, investment)

3. Vilken position har du?

4. Hur många års erfarenhet har du i branschen?

1-5

6-10

11-15

16-20

21+

5. Hur använder du revisionsberättelsen från olika företag i din yrkesroll?

Jag kastar en snabb blick på den

Jag ser till att den finns, men läser den inte

Jag läser noggrant igenom den

Jag tittar inte alls på den

Annat (vänligen specificera)

6. Hur viktig är revisionsberättelsen för att fatta beslut kring ett företag? (ex. investeringar,lån)

1. Inte viktig alls	2	3	4	5	6. Mycket viktig
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

7. Till vilken grad uppskattar du att revisionsberättelsen bidrar till att säkerställa kvaliteten på företagets finansiella rapportering?

1. Inte alls 2 3 4 5 6. Våldigt mycket

8. Till vilken grad anser du att revisionsberättelsen fyller de funktioner som presenteras nedan?

	1. Inte alls	2	3	4	5	6. Våldigt mycket
Den kvalitetssäkrar företagets finansiella rapportering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den styrker kvaliteten på den genomförda revisionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ger viktig information om företaget som inte finns i årsredovisningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den utgör bra underlag för beslutsfattande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den säkerställer företagets fortlevnad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den säkerställer att företaget är välskött	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den säkerställer att företaget är bra att investera i	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den säkerställer att företaget kommer att nå sina strategiska mål	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ger information om huruvida revisorerna upptäckt bedrägerier inom företaget	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Till vilken grad uppskattar du att den information som finns i revisionsberättelsen idag är tillräcklig?

1. Inte alls 2 3 4 5 6. Våldigt mycket

10. Tycker du att revisionsberättelsens informativa värde kan förbättras?

Ja

Nej

Revisionens omfattning

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

11. Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse?

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant
Information kring tillförlitligheten i årsredovisningen						
Information om revisionsrisken, efter bedömning av revisorn						
Information om nivåerna av materialitet för den utförda revisionen						
Information om revisorns ansvar för upptäckten av bedrägerier						

Revisorn och revisionsteamet

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

12. Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse?

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant
Den ansvarige revisorns namn och signatur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring sammansättningen av revisionsteamet för uppdraget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring revisionserfarenhet bland medlemmarna i revisionsteamet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring erfarenhet av klientens bransch bland medlemmarna i revisionsteamet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Statistisk information över revisorns tidigare uppdrag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Statistisk information över revisionsteamets tidigare uppdrag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring den tid som har lagts på uppdraget av varje medlem i revisionsteamet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring om det varit specialister inblandade i revisionsprocessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring hur viktig klienten är för revisionsbyrån (intäktsmässigt)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring revisorns oberoende	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring revisorns oberoende inklusive en diskussion kring hot mot oberoendet och eventuella säkerhetsåtgärder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Revisionsprocessen

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

13. Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse?

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant
Information kring upptäckter under revisionens gång	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring vilka komponenter som ingår i den riskbedömning revisorn gjort för att bestämma revisionsrisken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring de risker som finns vad gäller nivåerna av materialitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring risken att inte upptäcka väsentliga fel i årsredovisningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ytterligare information kring den bedömning revisorn gjort av års...

14. Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse?

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant
Information kring bedömningen av kvaliteten på klientens interna kontrollsystem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring sannolikheten för bedrägerier och olagliga handlingar i bolaget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uppskattning av möjliga fortlevnadsproblem (going concern-problem)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring revisorns kommunikation med ledningen i bolaget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring felaktigheter i årsredovisningen där klienten avstått från åtgärder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information kring felaktigheter i årsredovisningen där klienten gjort korrigeringar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Annan information som ligger utanför revisionens omfattning

Finansiella aktörers informationsbehov i revisionsberättelsen

15. Hur skulle du värdera behovet av följande informationsområden i en revisionsberättelse?

	1. Inte alls relevant	2	3	4	5	6. Mycket relevant
Information kring språket och begreppen som används i revisionsberättelsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Övergripande information från revisorn gällande klientens företag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revisorns åsikt kring klientens framtidsutsikter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revisorns åsikt kring företagets ickefinansiella data	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revisorns åsikt kring bolagsstyrningens utformning	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Finns det något område som inte nämnts tidigare som du skulle vilja ha information kring i revisionsberättelsen för att få bättre beslutsunderlag?

Stort tack för din medverkan!

Hälsningar,
Tove Mårtensson & Jonna Persson

Bilaga 2

Intervjuguider

Nedan följer de intervjuguiden som använts vid studiens intervjuer. Frågorna presenteras i sin helhet tillsammans med den motivering som ligger bakom frågan. Även frågans koppling till forskningsfrågorna anges.

Intervjuer med banktjänstemän

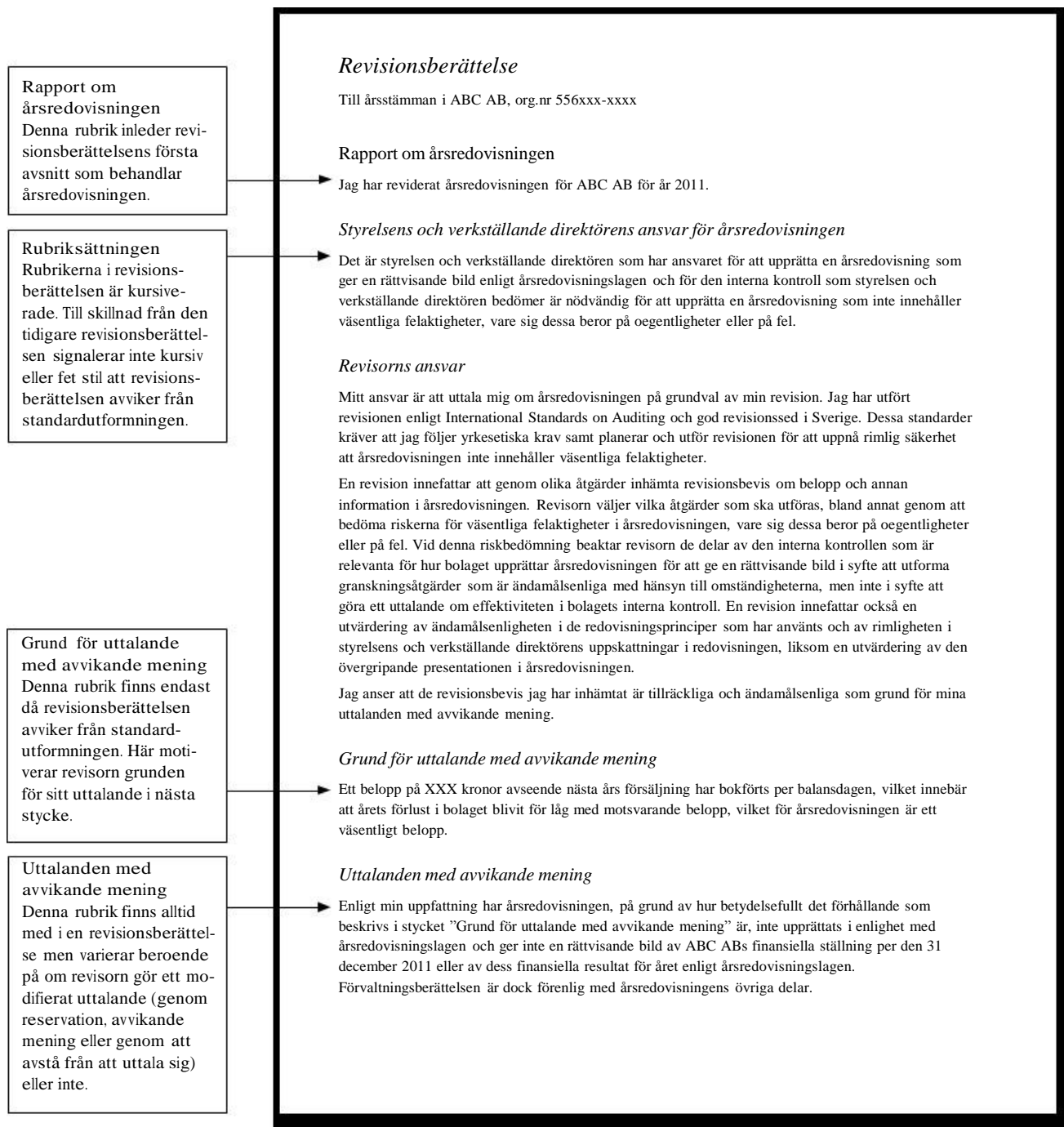
Frageställningsfråga	Intervjufråga	Motivering till intervjufråga
Inledningsfråga	Vilken befattning har du?	Fastställa respondentens arbetsuppgifter
Inledningsfråga	Hur många års arbetslivserfarenhet har du i branschen?	Få en uppfattning om respondentens erfarenheter
RQ 1 & RQ 3	Vad anser du vara revisorns uppgift och ansvar?	Bilda en uppfattning om bankers uppfattningar av revisorers arbete för att undersöka förekomsten av ett eventuellt förväntningsgap
RQ 1 & RQ 3	Vad har du för förväntningar gällande vad revisorn ska granska?	Bilda en uppfattning om bankers uppfattningar av revisorers arbete för att undersöka förekomsten av ett eventuellt förväntningsgap
RQ 1 & RQ 3	Vad anser du att du har för nytta av revisionen?	Bilda en uppfattning om bankers behov och användningsområde av revisioner och revisionsberättelsen
RQ 2 & RQ 3	Vilken information om företaget behöver du för att kunna fatta beslut gällande kreditgivning och varifrån hämtar du den?	Bilda en uppfattning om bankers behov och användningsområde av revisioner och revisionsberättelsen
RQ 1, RQ 2 & RQ 3	Använder du dig av revisionsberättelsen som underlag när du fattar beslut om huruvida du ska bevilja kredit till ett företag? Vilken information därifrån känner du i så fall att du har användning av?	Bilda en uppfattning om bankers behov och användningsområde av revisioner och revisionsberättelsen
RQ 1 & RQ 3	Anser du att en ren revisionsberättelse gör att du kan lita på att innehållet i rapporterna i årsredovisningen är korrekt?	Undersöka betydelsen av revisionsberättelsen över lag för banktjänstemän samt undersöka förekomsten av ett eventuellt förväntningsgap
RQ 2 & RQ 3	Anser du att revisionsberättelsen i dagsläget är för standardiserad?	Undersöka betydelsen av revisionsberättelsen över lag för banktjänstemän samt undersöka förekomsten av ett eventuellt förväntningsgap
RQ 2 & RQ 3	Enligt vår enkätundersökning önskar en majoritet att revisionsberättelsen ska bli mer informationsrik gällande revisorns åsikt om företagets finansiella rapporter. Anser du att informationen om företaget som finns i revisionsberättelsen idag är tillräcklig? Vilken information skulle du önska mer av?	Undersöka banktjänstemäns syn gällande nyttan av en mer informationsrik revisionsberättelse
RQ 2 & RQ 3	Vår enkätundersökning tyder på att banktjänstemän överlag är mer intresserade av revisorns åsikt om företagets tillstånd, dess finansiella rapporter och eventuella felaktigheter i dessa än uppgifter om hur själva revisionen har gått till. Har du någon uppfattning om varför det är så?	Undersöka vilken information banktjänstemän vill se mer av i en eventuellt utökad revisionsberättelse
RQ 1, RQ 2 & RQ 3	Finns det något du vill tillägga som vi inte har tagit upp så här långt?	Ge respondenterna möjlighet att yttra åsikter som inte getts utrymme tidigare

Intervjuer med revisorer

Frågeställningsfråga	Intervjufråga	Motivering till intervjufråga
Inledningsfråga	Vilken befattning har du?	Fastställa respondentens arbetsuppgifter
Inledningsfråga	Hur många års arbetslivserfarenhet har du inom branschen?	Bilda en uppfattning kring respondentens erfarenhet i branschen
RQ 1 & RQ 3	Hur många år har du varit auktoriserad revisor?	Fastställa hur länge respondenten varit auktoriserad revisor och därmed behörig att skriva en revisionsberättelse
RQ 1 & RQ 3	Vad anser du vara revisorns uppgift och ansvar?	Skapa jämförelse med bankernas syn på samma fråga för att undersöka eventuell förekomst av förväntningsgap
RQ 1 & RQ 3	Vad har du för uppfattning gällande vad revisorn ska granska?	Skapa jämförelse med bankernas syn på samma fråga för att undersöka eventuell förekomst av förväntningsgap
RQ 2 & RQ 3	På vilket sätt anser du som revisor att banken har nytta av revisionen?	Bilda en uppfattning om bankernas upplevda behov och användningsområde för revisorer och revisionsberättelsen
RQ 1, RQ 2 & RQ 3	Vad tror du att banktjänstemän i allmänhet har för förväntningar på revisorn och revisionen?	Bilda en uppfattning om bankernas upplevda behov och användningsområde för revisorer och revisionsberättelsen
RQ 1 & RQ 3	Till vilken grad tror du att det finns ett förväntningsgap mellan vad banktjänstemän har för uppfattning om vad revisorn ska göra och vad revisorn verkligen gör? Vad tror du ett sådant gap kan bero på? Vad tror du kan göras för att minska detta gap?	Bilda en uppfattning om förväntningsgapets omfattning sett ur revisorers perspektiv
RQ 2 & RQ 3	Vad anser du vara revisionsberättelsens syfte?	Fastställa revisorers syn gällande syftet med revisionsberättelsen
RQ 2 & RQ 3	Anser du att en ren revisionsberättelse gör att banken kan lita på att rapporterna i årsredovisningen är kvalitetssäkrade?	Bilda en uppfattning om bankernas upplevda behov och användningsområde för revisorer och revisionsberättelsen
RQ 1, RQ 2 & RQ 3	Anser du att revisionsberättelsen i dagsläget är för standardiserad?	Bilda en uppfattning om förväntningsgapets och informationsgapets omfattning sett ur revisorers perspektiv
RQ 2 & RQ 3	Anser du att den information som finns om företaget i revisionsberättelsen idag är tillräcklig?	Undersöka huruvida revisorerna upplever att revisionsberättelsen bör bli mer informationsrik och i så fall på vilket sätt
RQ 2 & RQ 3	Anser du att mer information om revisionsarbetet ska finnas med i revisionsberättelsen än det gör idag? Vilken information skulle du önska delge mer av i så fall?	Undersöka huruvida revisorerna upplever att revisionsberättelsen bör bli mer informationsrik och i så fall på vilket sätt
RQ 1 & RQ 3	Vilken typ av information tror du att banktjänstemän önskar se mer av i revisionsberättelsen än vad som finns där idag?	Bilda en uppfattning om bankernas upplevda behov och användningsområde för revisorer och revisionsberättelsen
RQ 3	Tror du att en förändring av revisionsberättelsens utformning kan bidra till att minska eventuella förväntningsgap och informationsgap mellan revisorer och banker?	Fastställa huruvida revisorerna upplever att en förändring av revisionsberättelsen skulle kunna leda till minskade förväntningsgap och informationsgap
RQ 1 & RQ 3	Finns det något du vill tillägga som vi inte tagit upp så här långt?	Ge respondenterna möjlighet att yttra åsikter som inte getts utrymme tidigare

Bilaga 3

Exempel på revisionsberättelsen sedan 2011 (FAR, i.d.).

Upplysning av särskild betydelse/Övriga upplysningar

Under dessa rubriker lämnar revisorn sådana upplysningar som inte påverkar hans eller hennes uttalanden. Upplysningarna kan vara av särskild betydelse, såsom i exemplet, eller innehålla övrig information. En upplysning är av särskild betydelse när den är så viktig att den är grundläggande för läsarens förståelse för årsredovisningen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Här börjar revisionsberättelsens andra avsnitt som tar sikte på revisorns granskning utöver årsredovisningen, huvudsakligen styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt förslaget till resultatdisposition.

Som en följd av uttalandet ovan avstyrker jag att årsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Upplysning av särskild betydelse

Utan att det påverkar mina uttalanden ovan vill jag fästa uppmärksamheten på förvaltningsberättelsen och not X i årsredovisningen, av vilka framgår att bolaget redovisar en förlust på X kronor för det år som slutade den 31 december 2011 och att bolagets kortfristiga skulder per detta datum översteg dess totala tillgångar med YYY. Dessa förhållanden tyder, tillsammans med de andra omständigheter som nämns i not X, på att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten.

Övriga upplysningar

Årsredovisningen för år 2010 reviderades av en annan revisor som i sin revisionsberättelse daterad den 31 mars 2011 uttalade sig enligt standardutformningen om denna årsredovisning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även reviderat förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för ABC AB för år 2011.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust, och det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för förvaltningen enligt aktiebolagslagen.

Revisorns ansvar

Mitt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala mig om förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust och om förvaltningen på grundval av min revision. Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Som underlag för mitt uttalande om ansvarsfrihet har jag utöver min granskning av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Jag har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Jag anser att de revisionsbevis jag inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mitt uttalande med avvikande mening respektive mitt uttalande.

Grund för uttalande med avvikande mening

Som framgår av min Rapport om årsredovisningen anser jag att årsredovisningen inte ger en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning.

Anmärkning

Denna rubrik införs när revisorn har anledning att lämna anmärkningar på att en styrelseledamot eller verkställande direktör handlat i strid med bolagsordningen, aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning m.m. Observera att anmärkningar inte påverkar revisorns uttalanden.

Uttalande med avvikande mening respektive uttalande

Som en följd av de förhållanden som beskrivs i stycket "Grund för uttalanden med avvikande mening" avstyrker jag att årsstämman behandlar förlusten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen.

Jag tillstyrker att årsstämman beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Anmärkning

Jag vill fästa uppmärksamheten på att verkställande direktören under året har tagit upp ett lån hos bolaget på X kronor utan dispens enligt 21 kap. 8 § aktiebolagslagen. Eftersom lånet har återbetalats före årets slut med en marknadsmässig ränta, har denna överträdelse av låneförbudet inte medfört någon skada för bolaget och därmed inte påverkat mitt uttalande ovan avseende ansvarsfriheten.

Y-stad den DD månad 2012

A.A.

Auktoriserad/Godkänd revisor

Bilaga 4

Föreslagna förändringar av revisionsberättelsen enligt föreslagen ISA 700 (revised).

Illustration 1 – Auditor’s Report on Financial Statements of a Listed Entity Prepared in Accordance with a Fair Presentation Framework

For purposes of this illustrative auditor’s report, the following circumstances are assumed:

- Audit of a complete set of financial statements of a listed entity using a fair presentation framework. The audit is not a group audit conducted in accordance with ISA 600.
- The financial statements are prepared for a general purpose by management of the entity in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRSs).
- The terms of the audit engagement reflect the description of management’s responsibility for the financial statements in ISA 210.
- The auditor has concluded an unmodified (i.e., “clean”) opinion is appropriate based on the audit evidence obtained.
- Key audit matters have been communicated in accordance with proposed ISA 701.
- No material uncertainty relating to events or conditions that may cast significant doubt on the entity’s ability to continue as a going concern has been identified in accordance with proposed ISA 570.
- In addition to the audit of the financial statements, the auditor has other reporting responsibilities required under local law.

Paragraph references below are to the relevant requirements in this ISA.

INDEPENDENT AUDITOR’S REPORT (para. 21)

To the Shareholders of ABC Company [or Other Appropriate Addressee] (para. 22)

Report on the Audit of the Financial Statements³²

Opinion (paras. 23–27)

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, (or *give a true and fair view of*) the financial position of ABC Company (the Company) as at December 31, 20X1, and (of) its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRSs).

We have audited the financial statements of the Company, which comprise the statement of financial position as at December 31, 20X1, and the statement of comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

Basis for Opinion (para. 28)

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor’s Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Company within the meaning of [*indicate relevant ethical requirements or applicable law or regulation*] and have fulfilled our other responsibilities under those ethical requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters (para. 30 and paras. 9–11 of proposed ISA 701)

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements. Key audit matters are selected from the matters communicated with *[those charged with governance]*, but are not intended to represent all matters that were discussed with them. Our audit procedures relating to these matters were designed in the context of our audit of the financial statements as a whole. Our opinion on the financial statements is not modified with respect to any of the key audit matters described below, and we do not express an opinion on these individual matters.

The two specific topics and content presented below are purely for illustrative purposes. This section would be tailored to the facts and circumstances of the individual audit engagement and the entity. Accordingly, the IAASB has intentionally drafted these examples in a manner that illustrates that Key Audit Matters will vary in terms of the number and selection of topics addressed and the nature in which they may be described, and are intended to be consistent with the disclosures in the entity's financial statements.

Valuation of Financial Instruments

The Company's disclosures about its structured financial instruments are included in Note 5. The Company's investments in structured financial instruments represent *[x%]* of the total amount of its financial instruments. Because the valuation of the Company's structured financial instruments is not based on quoted prices in active markets, there is significant measurement uncertainty involved in this valuation. As a result, the valuation of these instruments was significant to our audit. The Company has determined it is necessary to use an entity-developed model to value these instruments, due to their unique structure and terms. We challenged management's rationale for using an entity-developed model, and discussed this with *[those charged with governance]*, and we concluded the use of such a model was appropriate. Our audit procedures also included, among others, testing management's controls related to the development and calibration of the model and confirming that management had determined it was not necessary to make any adjustments to the output of the model to reflect the assumptions that marketplace participants would use in similar circumstances.

Revenue Recognition Relating to Long-Term Contracts

The terms and conditions of the Company's long-term contracts in its *[name of segment]* affect the revenue that the Company recognizes in a period, and the revenue from such contracts represents a material amount of the Company's total revenue. The process to measure the amount of revenue to recognize in the *[name of industry]*, including the determination of the appropriate timing of recognition, involves significant management judgment. We identified revenue recognition of long-term contracts as a significant risk requiring special audit consideration. This is because side agreements may exist that effectively amend the original contracts, and such side agreements may be inadvertently unrecorded or deliberately concealed and therefore present a risk of material misstatement due to fraud. In addition to testing the controls the Company has put in place over its process to enter into and record long-term contracts and other audit procedures, we considered it necessary to confirm the terms of these contracts directly with customers and testing journal entries made by management related to revenue recognition. Based on the audit procedures performed, we did not find evidence of the existence of side agreements. The Company's disclosures about revenue recognition are included in the summary of significant accounting policies in Note 1, as well as Note 4.

Going Concern (para. 29 and paras. 19–25 of proposed ISA 570 (Revised))

The Company's financial statements have been prepared using the going concern basis of accounting. The use of this basis of accounting is appropriate unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. As part of our audit of the financial statements, we have concluded that management's use of the going concern basis of accounting in the preparation of the Company's financial statements is appropriate.

Management has not identified a material uncertainty that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern, and accordingly none is disclosed in the financial statements. Based on our audit of the financial statements, we also have not identified such a material uncertainty. However, neither management nor the auditor can guarantee the Company's ability to continue as a going concern.

Other Information (para. 31)

[The illustrative wording for this section is subject to the IAASB's finalization of proposed ISA 720 (Revised). The content of this section may include, among other matters: (a) a description of the auditor's responsibilities with respect to other information; (b) identification of the document(s) available at the date of the auditor's report that contain the other information to which the auditor's responsibilities apply; (c) a statement addressing the outcome of the auditor's work on the other information; and (d) a statement that the auditor has not audited or reviewed the other information and, accordingly, does not express an audit opinion or a review conclusion on it.]

Responsibilities of [Management³³ and Those Charged with Governance or other appropriate terms] for the Financial Statements (paras. 32–34)

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with IFRSs,³⁴ and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. *[Those charged with governance]* are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements (paras. 35–40)

The objectives of our audit are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

The shaded material below can be located in an Appendix to the auditor's report (see paragraph 39 of this ISA). When law, regulation or national auditing standards expressly permits, reference can be made to a website of an appropriate authority that contains the description of the auditor's responsibilities, rather than including this material in the auditor's report (see paragraph 40 of this ISA).

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the planning and performance of the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit

evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.³⁵
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We are required to communicate with [*those charged with governance*] regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We are also required to provide [*those charged with governance*] with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements (para. 41)

[The form and content of this section of the auditor's report would vary depending on the nature of the auditor's other reporting responsibilities prescribed by local law, regulation, or national auditing standards. Depending on the matters addressed by other law, regulation or national auditing standards, national standard setters may choose to combine reporting on these matters with reporting as required by the ISAs (shown in the Report on the Audit of the Financial Statements section), with wording in the auditor's report that clearly distinguishes between reporting required by the ISAs and other reporting required by law or regulation.]

The engagement partner responsible for the audit resulting in this independent auditor's report is [*name*].
(para. 42)

[Signature in the name of the audit firm, the personal name of the auditor, or both, as appropriate for the particular jurisdiction] (para. 43)

[Auditor Address] (para. 44)

[Date] (para. 45)

Illustration 2 – Auditor’s Report on Consolidated Financial Statements of a Listed Entity Prepared in Accordance with a Fair Presentation Framework

For purposes of this illustrative auditor’s report, the following circumstances are assumed:

- Audit of a complete set of consolidated financial statements of a listed entity using a fair presentation framework. The audit is a group audit of an entity with subsidiaries conducted in accordance with ISA 600.
- The consolidated financial statements are prepared for a general purpose by management of the entity in accordance with IFRSs.
- The terms of the audit engagement reflect the description of management’s responsibility for the consolidated financial statements in ISA 210.
- The auditor has concluded an unmodified (i.e., “clean”) opinion is appropriate based on the audit evidence obtained.
- Key audit matters have been communicated in accordance with proposed ISA 701.
- No material uncertainty relating to events or conditions that may cast significant doubt on the entity’s ability to continue as a going concern has been identified in accordance with proposed ISA 570.
- In addition to the audit of the consolidated financial statements, the auditor has other reporting responsibilities required under local law.

INDEPENDENT AUDITOR’S REPORT

To the Shareholders of ABC Company [or Other Appropriate Addressee]

Report on the Audit of the Consolidated Financial Statements³⁶

Opinion

In our opinion, the accompanying consolidated financial statements present fairly, in all material respects, (or *give a true and fair view of*) the consolidated financial position of ABC Company and its subsidiaries (the Group) as at December 31, 20X1, and (of) their consolidated financial performance and their consolidated cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRSs).

We have audited the consolidated financial statements of the Group, which comprise the consolidated statement of financial position as at December 31, 20X1, and the consolidated statement of comprehensive income, consolidated statement of changes in equity and consolidated statement of cash flows for the year then ended, and notes to the consolidated financial statements, including a summary of significant accounting policies.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor’s Responsibilities for the Audit of the Consolidated Financial Statements* section of our report. We are independent of the Group within the meaning of [*indicate relevant ethical requirements or applicable law or regulation*] and have fulfilled our other responsibilities under those ethical requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate

to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the consolidated financial statements. Key audit matters are selected from the matters communicated with *[those charged with governance]*, but are not intended to represent all matters that were discussed with them. Our audit procedures relating to these matters were designed in the context of our audit of the consolidated financial statements as a whole. Our opinion on the consolidated financial statements is not modified with respect to any of the key audit matters described below, and we do not express an opinion on these individual matters.

The four specific topics and content presented below are purely for illustrative purposes. This section would be tailored to the facts and circumstances of the individual audit engagement and the entity. Accordingly, the IAASB has intentionally drafted these examples in a manner that illustrates that Key Audit Matters will vary in terms of the number and selection of topics addressed and the nature in which they may be described, and are intended to be consistent with the disclosures in the entity's consolidated financial statements.

Goodwill

Under IFRSs, the Group is required to annually test the amount of goodwill for impairment. This annual impairment test was significant to our audit because the assessment process is complex and highly judgmental and is based on assumptions that are affected by expected future market or economic conditions, particularly those in *[Countries X and Y]*. As a result, our audit procedures included, among others, using a valuation expert to assist us in evaluating the assumptions and methodologies used by the Group, in particular those relating to the forecasted revenue growth and profit margins for *[name of business lines]*. We also focused on the adequacy of the Group's disclosures about those assumptions to which the outcome of the impairment test is most sensitive, that is, those that have the most significant effect on the determination of the recoverable amount of goodwill. The Group's disclosures about goodwill are included in Note 3, which specifically explains that small changes in the key assumptions used could give rise to an impairment of the goodwill balance in the future.

Valuation of Financial Instruments

The Group's disclosures about its structured financial instruments are included in Note 5. The Group's investments in structured financial instruments represent *[x%]* of the total amount of its financial instruments. Because the valuation of the Group's structured financial instruments is not based on quoted prices in active markets, there is significant measurement uncertainty involved in this valuation. As a result, the valuation of these instruments was significant to our audit. The Group has determined it is necessary to use an entity-developed model to value these instruments, due to their unique structure and terms. We challenged management's rationale for using an entity-developed model, and discussed this with *[those charged with governance]*, and we concluded the use of such a model was appropriate. Our audit procedures also included, among others, testing management's controls related to the development and calibration of the model and confirming that management had determined it was not necessary to make any adjustments to the output of the model to reflect the assumptions that marketplace participants would use in similar circumstances.

Acquisition of XYZ Business

As described in Note 2, in December 20X1, the Group completed the acquisition of XYZ Business. XYZ Business was a division of a large private company. As of December 31, 20X1 the Group has completed the

initial acquisition accounting on a preliminary basis. The Group will finalize the initial acquisition accounting during 20X2, and the amounts recorded as of December 31, 20X1 could change. We focused on this transaction because it is material to the consolidated financial statements as a whole and the fact that values had not previously been assigned to the division as a standalone operation. In addition, determining the assumptions that underlie the initial acquisition accounting and the useful lives associated with the acquired intangible assets involves significant management judgment given the nature of the [name of industry].

Revenue Recognition Relating to Long-Term Contracts

The terms and conditions of the Group's long-term contracts in its [name of segment] affect the revenue that the Group recognizes in a period, and the revenue from such contracts represents a material amount of the Group's total revenue. The process to measure the amount of revenue to recognize in the [name of industry], including the determination of the appropriate timing of recognition, involves significant management judgment. We identified revenue recognition of long-term contracts as a significant risk requiring special audit consideration. This is because side agreements may exist that effectively amend the original contracts, and such side agreements may be inadvertently unrecorded or deliberately concealed and therefore present a risk of material misstatement due to fraud. In addition to testing the controls the Group has put in place over its process to enter into and record long-term contracts and other audit procedures, we considered it necessary to confirm the terms of these contracts directly with customers and testing journal entries made by management related to revenue recognition. Based on the audit procedures performed, we did not find evidence of the existence of side agreements. The Group's disclosures about revenue recognition are included in the summary of significant accounting policies in Note 1, as well as Note 4.

Going Concern

The consolidated financial statements of the Group have been prepared using the going concern basis of accounting. The use of this basis of accounting is appropriate unless management either intends to liquidate the Group or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. As part of our audit of the consolidated financial statements, we have concluded that management's use of the going concern basis of accounting in the preparation of the Group's consolidated financial statements is appropriate.

Management has not identified a material uncertainty that may cast significant doubt on the Group's ability to continue as a going concern, and accordingly none is disclosed in the consolidated financial statements of the Group. Based on our audit of the consolidated financial statements of the Group, we also have not identified such a material uncertainty. However, neither management nor the auditor can guarantee the Group's ability to continue as a going concern.

Other Information

[The illustrative wording for this section is subject to the IAASB's finalization of proposed ISA 720 (Revised). The content of this section may include, among other matters: (a) a description of the auditor's responsibilities with respect to other information; (b) identification of the document(s) available at the date of the auditor's report that contain the other information to which the auditor's responsibilities apply; (c) a statement addressing the outcome of the auditor's work on the other information; and (d) a statement that the auditor has not audited or reviewed the other information and, accordingly, does not express an audit opinion or a review conclusion on it.]

Responsibilities of [Management³⁷ and Those Charged with Governance or other appropriate terms] for the Consolidated Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these consolidated financial statements in accordance with IFRSs,³⁸ and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of consolidated financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. [*Those charged with governance*] are responsible for overseeing the Group's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Consolidated Financial Statements

The objectives of our audit are to obtain reasonable assurance about whether the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these consolidated financial statements.

The shaded material below can be located in an Appendix to the auditor's report (see paragraph 39 of this ISA). When law, regulation or national auditing standards expressly permits, reference can be made to a website of an appropriate authority that contains the description of the auditor's responsibilities, rather than including this material in the auditor's report (see paragraph 40 of this ISA).

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the planning and performance of the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the consolidated financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.³⁹
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the consolidated financial statements, including the disclosures, and whether the consolidated financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities and business activities within the Group to express an opinion on the consolidated financial statements.

We are responsible for the direction, supervision and performance of the group audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We are required to communicate with *[those charged with governance]* regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We are also required to provide *[those charged with governance]* with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

[Reporting in accordance with proposed ISA 700 (Revised) – see Illustration 1.]

The engagement partner responsible for the audit resulting in this independent auditor's report is *[name]*.

[Signature in the name of the audit firm, the personal name of the auditor, or both, as appropriate for the particular jurisdiction]

[Auditor Address]

[Date]

Illustration 3 – Auditor's Report on Financial Statements of an Entity Other than a Listed Entity Prepared in Accordance with a Fair Presentation Framework

For purposes of this illustrative auditor's report, the following circumstances are assumed:

- Audit of a complete set of financial statements of an entity other than a listed entity using a fair presentation framework. The audit is not a group audit conducted in accordance with ISA 600.
- The financial statements are prepared for a general purpose by management of the entity in accordance with IFRSs.
- The terms of the audit engagement reflect the description of management's responsibility for the financial statements in ISA 210.
- The auditor has concluded an unmodified (i.e., "clean") opinion is appropriate based on the audit evidence obtained.
- No material uncertainty relating to events or conditions that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern has been identified in accordance with proposed ISA 570.
- The auditor is not required, and otherwise has not decided, to include key audit matters in accordance with proposed ISA 701.
- No other information is included with audited financial statements (i.e., proposed ISA 720 (Revised) does not apply).
- The auditor has no other reporting responsibilities required under local law.
- The auditor elects to refer to the description of the auditor's responsibility included on a website of an appropriate authority.

INDEPENDENT AUDITOR'S REPORT

To the Shareholders of ABC Company [or Other Appropriate Addressee]

Opinion

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, (or *give a true and fair view of*) the financial position of ABC Company (the Company) as at December 31, 20X1, and (of) its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRSs).

We have audited the financial statements of the Company, which comprise the statement of financial position as at December 31, 20X1, and the statement of comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Company within the meaning of [*indicate relevant ethical requirements or applicable law or regulation*] and have fulfilled our other responsibilities under those ethical requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Going Concern

The Company's financial statements have been prepared using the going concern basis of accounting. The use of this basis of accounting is appropriate unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. As part of our audit of the financial statements, we have concluded that management's use of the going concern basis of accounting in the preparation of the Company's financial statements is appropriate.

Management has not identified a material uncertainty that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern, and accordingly none is disclosed in the financial statements. Based on our audit of the financial statements, we also have not identified such a material uncertainty. However, neither management nor the auditor can guarantee the Company's ability to continue as a going concern.

Responsibilities of [Management⁴⁰ and Those Charged with Governance or other appropriate terms] for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with IFRSs,⁴¹ and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. [*Those charged with governance*] are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor’s Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

The objectives of our audit are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor’s report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

A further description of the auditor’s responsibilities for the audit of the financial statements that is part of this auditor’s report is located at [*Organization’s*] website at: [*website link*].

[*Signature in the name of the audit firm, the personal name of the auditor, or both, as appropriate for the particular jurisdiction*]

[*Auditor
Address*] [*Date*]

Illustration 4 – Auditor’s Report on Financial Statements of an Entity Other than a Listed Entity
Prepared in Accordance with a General Purpose Compliance Framework

For purposes of this illustrative auditor’s report, the following circumstances are assumed:

- Audit of a complete set of financial statements of an entity other than a listed entity required by law or regulation. The audit is not a group audit conducted in accordance with ISA 600.
- The financial statements are prepared for a general purpose by management of the entity in accordance with the Financial Reporting Framework (XYZ Law) of Jurisdiction X (that is, a financial reporting framework, encompassing law or regulation, designed to meet the common financial information needs of a wide range of users, but which is not a fair presentation framework).
- The terms of the audit engagement reflect the description of management’s responsibility for the financial statements in ISA 210.
- The auditor has concluded an unmodified (i.e., “clean”) opinion is appropriate based on the audit evidence obtained.
- No material uncertainty relating to events or conditions that may cast significant doubt on the entity’s ability to continue as a going concern has been identified in accordance with proposed ISA 570.
- The auditor is not required, and otherwise has not decided, to include key audit matters in accordance with proposed ISA 701.

INDEPENDENT AUDITOR'S REPORT

[Appropriate Addressee]

Opinion

In our opinion, the accompanying financial statements of ABC Company (the Company) are prepared, in all material respects, in accordance with XYZ Law of Jurisdiction X.

We have audited the financial statements of the Company, which comprise the balance sheet as at December 31, 20X1, and the income statement, statement of changes in equity and cash flow statement for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Company within the meaning of [*indicate relevant ethical requirements or applicable law or regulation*] and have fulfilled our other responsibilities under those relevant ethical requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Going Concern

[*Reporting in accordance with proposed ISA 570 (Revised) – see Illustration 1*]

Other Information

[*The illustrative wording for this section is subject to the IAASB's finalization of proposed ISA 720 (Revised). The content of this section may include, among other matters: (a) a description of the auditor's responsibilities*

with respect to other information; (b) identification of the document(s) available at the date of the auditor's report that contain the other information to which the auditor's responsibilities apply; (c) a statement addressing the outcome of the auditor's work on the other information; and (d) a statement that the auditor has not audited or reviewed the other information and, accordingly, does not express an audit opinion or a review conclusion on it.]

Responsibilities of [Management⁴² and Those Charged with Governance or other appropriate terms] for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with XYZ Law of Jurisdiction X, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. [*Those charged with governance*] are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

The objectives of our audit are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

The shaded material below can be located in an Appendix to the auditor's report (see paragraph 39 of this ISA). When law, regulation or national auditing standards expressly permits, reference can be made to a website of an appropriate authority that contains the description of the auditor's responsibilities, rather than including this material in the auditor's report (see paragraph 40 of this ISA).

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the planning and performance of the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.⁴³
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

We are required to communicate with [*those charged with governance*] regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

[*Signature in the name of the audit firm, the personal name of the auditor, or both, as appropriate for the particular jurisdiction*]

[*Auditor Address*]

[*Date*]

Artikel

Orealistiska förväntningar eller bristfällig informationstillgång?

Problematiken gällande hur förväntningsgapet mellan revisorer och företagsintressenter ska kunna reduceras är en fråga som har ansetts aktuell i decennier. Det finns dock ett annat gap som inte fått samma fokus i forskningsvärden, nämligen det så kallade informationsgapet. En nyligen publicerad studie genomförd av två studenter vid Lunds Universitet visar nämligen att ett förväntningsgap mellan revisorer och banker inte existerar i lika hög grad som ett informationsgap.

Studien från Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet granskade banktjänstemän som arbetar med företagsfrågor genom en enkätundersökning och intervjuer. Syftet var att få fram ett svenskt perspektiv på banktjänstemäns förväntningar på revisionsberättelsen samt vilken information de behöver för att fatta beslut i finansiella frågor. Intervjuer genomfördes även med auktoriserade revisorer för att få deras syn på vad de tror att banker har för förväntningar rörande revision och hur deras informationsbehov ser ut relaterat till revisionsberättelsens utformning.

Anledningen till att revisionsberättelsens utformning skapat mycket debatt över tiden är att den är det främsta kommunikationsmedlet mellan revisorn och företagets intressenter. ”Det är därför viktigt att den speglar den information som läsarna av den behöver vid beslutsfattande rörande företag”, menar studenterna som vidare berättar att de valde att granska intressentgruppen banker, eftersom de

utsätter sig för stora risker när de beviljar krediter till företag och således behöver ett bra beslutsunderlag.

Det studien resulterat i är att banktjänstemännen som deltog i undersökningen visade sig ha en god uppfattning om revisorns roll och vad revisionen omfattar. Detta var en slutsats de intervjuade revisorerna var medvetna om, vilket tyder på att förväntningsgapet mellan revisorer och banker enligt denna studie inte är av betydande karaktär i Sverige.

Vidare framkom det av undersökningen att det däremot finns ett informationsgap, då information som behövs enligt banktjänstemännen inte finns med i revisionsberättelsen. Informationen som saknas är information gällande risker i revisionen samt de materialitetsnivåer som används av revisorerna. Dessutom finns det enligt banktjänstemännen för lite information om företaget i revisionsberättelsen. Ett informationsområde där banktjänstemännen inte uttryckte ett lika stort behov var gällande den ansvarige revisorn och revisionsteamet. ”Banktjänstemännen menar att de litar på att revisorerna utför sitt arbete i enlighet med de lagar och bestämmelser som finns och känner därför inte att de behöver läsa mer om detta i revisionsberättelsen”, berättar studenterna.

Även tidigare forskning på området har visat att revisionsberättelsen innehåller för lite information om företaget. Det finns också studier som påvisar en önskan från andra företagsintressenter att revisionsberättelsen bör bli mer informationsrik och innehålla fler upplysningar om företaget samt den utförda

revisionen, då revisionsberättelsen idag är i stort sett standardiserad.

Även om revisorerna i den nyligen genomförda studien menar att de inte tror att en utökad version av revisionsberättelsen är en lösning på eventuella förväntningsgap och informationsgap mellan revisorer och banker så har en studie genomförd av The Maastricht Accounting, Auditing & Information Management Research Center (MARC) kommit fram till att revisorerna i viss mån måste anpassa sig till allmänhetens önskemål för att kunna bibehålla det förtroende allmänheten har för revisorsprofessionen.

TOVE MÅRTENSSON,

Magisterstudent vid Lunds Universitet

JONNA PERSSON

Magisterstudent vid Lunds Universitet

”Har allmänheten inget förtroende för eller nytta av det arbete revisorn utför så kan det komma att påverka revisorsyrket negativt” berättar studenterna.

Allt som allt visar studien vid Lunds Universitet att en fungerande kommunikation mellan revisorer och banker är av hög grad då banktjänstemännen lutar sig mot revisorns ord när de fattar beslut rörande ett företag. Dock verkar problematiken snarare ligga i bristfällig informationstillgång än orealistiska förväntningar.

Fakta

Förväntningsgapet definieras som skillnaden mellan vad allmänheten förväntar sig av en revisor och en revision och vad en revision faktiskt innebär. Detta förväntningsgap grundar sig ofta i ett missförstånd från intressenternas sida kring vad en revision verkligen är samt vilka begränsningar som finns i denna.

Informationsgapet definieras som skillnaden mellan den information som behövs för att ta ett investeringsbeslut och den information som förmedlas genom revisionsberättelsen och årsredovisningen från ett företag. Detta informationsgap påverkar effektiviteten och kapitalkostnaderna på kapitalmarknaden.